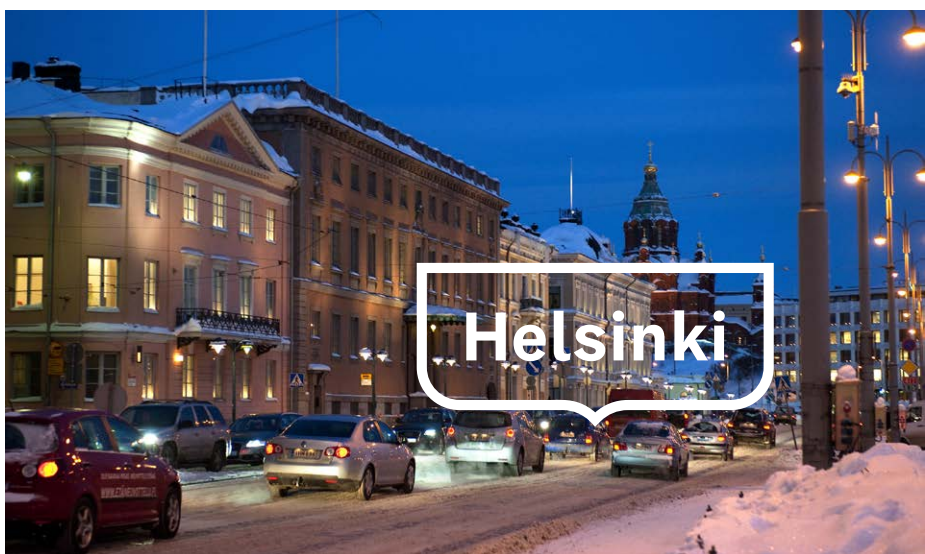

Kansallinen samastuminen ja luottamus maahanmuuttokontekstissa

Tutkimus suomalaisuuteen samastumisesta ja sen merkityksestä luottamuksen muodostumisessa pääkaupunkiseudulla

Anu Yijälä

Kansallinen samastuminen ja luottamus maahan- muuttokontekstissa

Tutkimus suomalaisuuteen samastumisesta ja sen merkityksestä
luottamuksen muodostumisessa pääkaupunkiseudulla

Anu Yijälä

Tiedustelut

Anu Yijälä, p. +358 40 334 4772
etunimi.sukunimi(at)hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitietopalvelut

Osoite

PL 550, 00099 Helsingin kaupunki
(Työpajankatu 8)

Internet

www.hel.fi/kaupunkitieto

Tilaukset, jakelu

p. 09 310 43297
kaupunkitieto@hel.fi

Käännökset

Acolad Oy

Kannen kuvat

Vasemmalla: Fred Björkstén / Helsingin kaupunki,
ylhäällä oikealla: Juha Valkeajoki / Sherpa,
alhalla oikealla: Lauri Mannermaa / Helsingin kaupunki

Kuviot ja taitto

Lotta Haglund

Verkkójulkaisu

ISSN 2954-1786
ISBN 978-952-386-331-6

Sisältö

Esipuhe	5
Förord	6
Preface	7
Tiivistelmä	8
Sammanfattning	12
Summary	16
1 Johdanto	20
2 Teoreettinen viitekehys	25
2.1 Identiteetin rakenne ja muotoutuminen sosialisatioprosessissa	25
2.2 Sosiaalinen identiteetti tutkimuskohteena	25
2.3 Yksilön identiteetti maahanmuuttokontekstissa	27
2.3.1 Kulttuurinen identiteetti, kansallinen identiteetti ja kansallinen samastuminen	27
2.3.2 Akkulturaatio etenee useilla elämänalueilla samanaikaisesti	28
2.4 Uuden kansallisen identiteetin rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä	30
2.4.1 Yksilölliset tekijät	30
2.4.2 Yhteiskunnan koettu vastaanottavuus	32
2.5 Kansallisen samastumisen yhteys luottamukseen maahanmuuttokontekstissa	34
2.5.1 Sosiaalinen ja poliittinen luottamus	34
2.5.2 Sosiaalisen identiteetin ja luottamuksen välinen suhde	36
2.6 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	38
3 Aineisto ja käytetyt menetelmät	39
3.1 Aineisto ja sen rajaaminen	39
3.1.1 Tutkimuksessa hyödynnetyn aineiston taustaa	39
3.1.2 Aineiston rajaaminen	39

3.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät	41
3.3 Analyseissä käytetyt muuttujat.....	43
3.3.1 Selitettävät muuttujat.....	43
3.3.2 Selittävät muuttujat.....	44
4 Tulokset	47
4.1 Kuvailevat tulokset maahanmuuttajaryhmittäin	47
4.1.1 Tutkitut ryhmät muodostavat heterogeenisen joukon	47
4.1.2 Näkyviin vähemmistöryhmiin kuuluvilla vähemmän suomalaisia ystäviä.....	48
4.1.3 Kansallinen samastuminen melko vahvaa kaikissa ryhmissä	48
4.1.4 Paikallinen asuinympäristö tärkeä identiteetille kaikissa ryhmissä ...	51
4.1.5 Epäoikeudenmukainen kohtelu yleisintä näkyvissä vähemmistöryhmissä	53
4.1.6 Luottamus heikompaa lähialueilla syntyneiden keskuudessa	55
4.2 Regressioanalyysit.....	57
4.2.1 Kansallista samastumista selittäviä tekijöitä kartoittava malli	57
4.2.2 Kansallisen samastumisen yhteyttä luottamuksen eri muotoihin testaavat mallit.....	62
5 Johtopäätökset	66
5.1 Keskeiset tutkimustulokset	66
5.1.1 Useat yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät tukevat kansallista samastumista	66
5.1.2 Kansallinen samastuminen toimii yhtenä luottamuksen peruspilarina taustasta riippumatta.....	69
5.2 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimuksen tarve.....	72
5.3 Toimenpidesuosituksiset.....	74
Lähteet	77
Liitteet	87

Esipuhe

Pääkaupunkiseudusta on tullut väestörakenteeltaan kulttuurisesti ja etnisesti moninainen. Vuoden 2021 lopussa lähes 16 prosenttia pääkaupunkiseudun asukkaista oli taustaltaan ulkomaalaisia ja heidän osuutensa kasvaa väestöennusteiden mukaan tulevana vuosikymmeninä huomattavasti. Myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten lasten määrä ja osuus kasvavat. Kulttuurisesti ja etnisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa hyvien väestösuhteiden ylläpitäminen ja vahvistaminen on tärkeää. Yhtä tärkeää on pyrkiä tukemaan kaikkien väestöryhmien osallisuuden tunnetta ja luottamusta yhteiskunnan instituutioihin ja toimijoihin.

Tässä tutkimuksessa pureudutaan tarkemmin näihin kysymyksiin tarkastelemalla yhteiskuntaan kuulumiseen ja suomalaisuuteen samastumiseen yhteydessä olevia tekijöitä sekä luottamuksen merkitystä pääkaupunkiseudulla asuvien ulkomaalaistaustaisten ryhmien näkökulmasta. Tarkastelu kohdistuu viiteen taustamaaryhmään (Viro, Venäjä ja entinen Neuvostoliitto, Somalia, Irak ja englanninkieliset maat). Aineistona on käytetty osallistujien omalla äidinkielellä käyntihaastatteluina kerättyä kyselyaineistoa, joka koottiin vuosina 2018–2019 Suomen Kulttuurirahaston, E2 Tutkimuksen, oikeusministeriön sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien rahoittamassa tutkimushankkeessa. Käsillä olevassa tutkimusraportissa syvennetään aiemman hankkeen tuloksia perehtymällä tarkemmin yhteiskuntaan kuulumisen kokemuksiin ja kansalliseen samastumiseen vaikuttaviin tekijöihin.

Tulokset osoittavat, että hyvien väestösuhteiden luominen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen ovat kaksisuuntaisia prosesseja. Yhteiskunnan rakenteet ja toimintakäytännöt vaikuttavat merkittävästi siihen, miten vahvasti eri taustaiset asukkaat samastuvat suomalaisuuteen, ja tällä puolestaan on yhteys luottamuksen rakentamiseen yhteiskuntaa ja sen edustajia kohtaan. Tulosten mukaan hyvä suomen kielen taito, myönteiset suhteet kantaväestöön, todennäköisyys jäädä maahan pysyvästi sekä oma yhdenvertaisuuden kokemus kantasuomalaisten kanssa ovat keskeisiä tekijöitä, jotka lisäävät ulkomaalaistaustaisten asukkaiden yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Myös kokemus eurooppalaisuudesta ja paikalliseen asuinympäristöön kiinnittyminen ovat merkityksellisiä voimavaroja suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaisuuteen samastumisen kannalta. Sen sijaan oman vähemmistöryhmän Suomessa kohtaama epäoikeudenmukainen kohtelu, kuten syrjintä työmarkkinoilla ja median välittämä yksipuolinen kuva kyseisestä taustamaasta, ovat yhteydessä heikompaan kansalliseen samastumiseen.

Vaikka tutkimuksen aineisto on kerätty jo muutama vuosi sitten, tulokset ovat edelleen hyvin ajankohtaisia ja tarjoavat tärkeää tietoa sekä kaupunkien että valtion politiikkatoimien kehittämiseksi. Tutkimus tarjoaa kattavan tietopaketin, josta löytyy monenlaisia havaintoja ja näkökulmia hyödynnettäväksi kotoutumisen edistämiseksi ja hyvien väestösuhteiden vahvistamiseksi. Muuta maata nopeammin muuttuvalla pääkaupunkiseudulla ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten kansalaisten keskinäisen luottamuksen vahvistaminen nousee jatkossa entistä keskeisemmäksi osaksi kotoutumisprosessia.

Helsingissä kesäkuussa 2023

Katja Vilkama
tutkimuspäällikkö
Kaupunkitietopalvelut
Helsingin kaupunki

Förord

Befolkningsstrukturen har blivit kulturellt och etniskt sett mångsidig i huvudstadsregionen. I slutet av 2021 hade närmare 16 procent av invånarna i huvudstadsregionen utländsk bakgrund och enligt befolkningsprognoserna kommer andelen att växa avsevärt under de kommande årtiondena. Också antalet och andelen barn som föds i Finland med utländsk bakgrund ökar. I ett kulturellt och etniskt heterogent samhälle är det viktigt att upprätthålla och stärka goda befolkningsrelationer. Lika viktigt är det att försöka stöda alla befolkningsgruppers känsla av delaktighet och förtroende för samhällets institutioner och aktörer.

I den här undersökningen går vi in på djupet med dessa frågor genom att granska faktorer relaterade till känslan av att höra till i samhället och huruvida man identifierar sig med finländskheten, samt hur viktigt förtroende är för grupper med utländsk bakgrund i huvudstadsregionen. Granskningen baserar sig på fem grupper med olika bakgrundsland (Estland, Ryssland och före detta Sovjetunionen, Somalia, Irak och engelskspråkiga länder). Man har använt sig av enkätmaterial som samlats in genom fysiska intervjuer på deltagarnas modersmål. Dessa samlades in under 2018–2019 i ett forskningsprojekt finansierat av Finska Kulturfonden, E2 Forskning, justitieministeriet och Helsingfors, Esbo och Vanda stad. I den aktuella forskningsrapporten fördjupas resultatet från det tidigare projektet genom att man sätter sig in i faktorer som påverkar upplevelsen av att höra till i samhället och hur man identifierar sig nationellt.

Resultaten visar att skapandet av befolkningsrelationer och stärkandet av känslan av tillhörighet i samhället är dubbelriktade processer. Samhällets strukturer och tillvägagångssätt påverkar avsevärt hur starkt invånare med olika bakgrund identifierar sig som finländare, och det här har i sin tur koppling till strukturer av förtroende för samhället och dess representanter. Enligt resultaten är goda kunskaper i finska, positiva relationer till den inhemska befolkningen, sannolikheten att få stanna i landet permanent samt upplevelsen av att vara jämlik med den inhemska befolkningen viktiga faktorer som ökar känslan av att höra till i samhället för invånare med utländsk bakgrund. Också upplevelsen av europeiskhet och att vara fäst vid den lokala boendemiljön är betydande resurser när det gäller att identifiera sig med det finländska samhället och finländskheten. Däremot har orättvist bemötande av minoritetsgruppen i Finland, såsom diskriminering på arbetsmarknaden och att media förmedlar en ensidig bild av bakgrundslandet, koppling till att man identifierar sig mindre med Finland som nation.

Även om det redan är några år sedan materialet till undersökningen samlades in är resultaten fortfarande ytterst aktuella och ger viktig information för att utveckla de politiska åtgärderna både i städerna och i landet. Undersökningen erbjuder ett omfattande informationspaket som innehåller mångsidiga observationer och synvinklar som kan utnyttjas för att främja integration och stärka goda befolkningsrelationer. I en huvudstadsregion som förändras snabbare än i andra länder blir det allt viktigare att som en del av integrationsprocessen stärka den ömsesidiga tilliten mellan medborgare med utländsk och finländsk bakgrund som en del.

I Helsingfors i juni 2023

Katja Vilkama
forskningschef
Stadsforskning och -statistik
Helsingfors stad

Preface

The population structure of the Helsinki metropolitan area has become culturally and ethnically diverse. At the end of 2021, nearly 16 per cent of the metropolitan area's residents had a foreign background. According to population projections, their share will increase significantly in the coming decades. The number and share of children with a foreign background born in Finland will also increase. It is important to maintain and strengthen good population relations in a culturally and ethnically diverse society. It is equally important to try to support each population group's sense of inclusion and trust in societal institutions and actors.

This study examines these questions in more detail by looking at the factors connected to the sense of belonging to a society and identification with Finnishness as well as the importance of trust from the perspective of groups with a foreign background living in the Helsinki metropolitan area. The examination will focus on five background country groups (Estonia, Russia and the former Soviet Union, Somalia, Iraq and English-speaking countries). The data consists of survey material collected in the participants' mother tongues during face-to-face interviews conducted in 2018–2019 in a research project funded by the Finnish Cultural Foundation, E2 Research, the Finnish Ministry of Justice and the cities of Helsinki, Espoo and Vantaa. This research report looks at the previous research project's results in more detail by examining the factors related to the sense of belonging to a society and national identification in more detail.

The results show that creating good population relations and strengthening the sense of national belonging are two-way processes. Social structures and practices have a significant impact on how strongly residents with different backgrounds identify with Finnishness, which in its turn is connected to the creation of trust towards the society and its representatives. The results show that having good Finnish language skills, positive relations with Finns, the likelihood of staying in the country permanently and the sense of equality with the original population are key factors increasing the sense of social belonging among residents with a foreign background. The European experience and integration to one's area of residence are also important resources as immigrants identify with the Finnish society and Finnishness. On the other hand, experiences of unequal treatment by one's minority group in Finland, such as discrimination on the labour market and a one-sided portrayal of the background country in question in the media, are connected to weaker national identification among the immigrants.

Even though the research material was collected a few years ago, the results are still topical and offer important information that can be used to develop cities and the country's policy measures. The study offers a comprehensive information package with various observations and perspectives to be utilised in promoting integration and strengthening positive population relations. For the Helsinki metropolitan area, which is changing faster than the rest of the country, strengthening mutual trust between populations with a foreign background and a Finnish background will become an even more central part of the integration process.

Helsinki, June 2023

Katja Vilkama
Research Director
Urban Research and Statistics Unit
City of Helsinki

Tiivistelmä

Maahanmuuttajien sopeutuminen uuteen kotimaahan ja sen kulttuuriin tapahtuu yleensä samanaikaisesti useilla eli elämänalueilla. Sopeutumisen eteneminen yhdellä elämänalueella heijastuu usein positiivisesti myös muille elämän osa-alueille, mistä syystä eri osa-alueiden toimintaperiaatteiden ymmärtäminen on arvokasta. Tässä tutkimuksessa sopeutumista lähestytään erityisesti sen sosiaalipsykologisen ulottuvuuden kautta. Tällöin keskeisellä sijalla on yksilön minäkäsityksen eli identiteetin muovautuminen uudenaikaisessa sosiaalisessa kontekstissa. Sopeutumista tarkastellaan sosiaalisen identiteetin näkökulmasta, jolloin huomion keskiössä on yksilön käsitys itsestään osana erilaisia ryhmiä.

Kansallinen identiteetti muodostaa yhden osan yksilön sosiaalisten identiteettien monimutkaista kokonaisuutta. Kansallinen samastuminen puolestaan viittaa yksilön kokemaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen tietyn valtion ja sen kansakunnan kanssa. Tässä maahanmuuttokontekstiin sijoittuvassa tutkimusraportissa tarkastellaan sitä, miten eri maista ja taustoista Suomeen saapuneet maahanmuuttajat rakentavat kansallista identiteettiään uudessa maassa samastumalla osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisiksi. Tavoitteena on tuottaa empiirisesti testattua tutkimustietoa maahanmuuttajien kansalliseen samastumiseen liittyvistä tekijöistä – niin sitä edistäviä tekijöistä kuin sen sopeutumisen etenemisen kannalta keskeisistä seurauksistakin.

Tutkimus rakentuu kahden päätutkimuskysymyksen ympärille. **Ensimmäinen tutkimuskysymys käsittelee sitä, mitkä tekijät tukevat tai häiritsevät eri taustoista Suomeen saapuneiden maahanmuuttajien kansallisen samastumisen kokemusta.** Maahanmuuttokontekstiin sijoittuva tutkimuskirjallisuus on osoittanut, että kansallinen samastuminen muodostaa monessakin mielessä otollisen perustan onnistuneelle sopeutumiselle uudessa kulttuurissa. Sen vaikutuksesta luottamuksen heräämiseen uudessa yhteiskunnallisessa kontekstissa ei kuitenkaan ole juurikaan saatavilla tutkittua tietoa, mistä johtuen tutkimus pyrki osaltaan syventämään ymmärrystä näiden tekijöiden välillä mahdollisesti vallitsevasta yhteydestä. **Toinen keskeinen tutkimuskysymys koskee sitä, millä lailla kansallinen samastuminen on yhteydessä ulkomaalaistaustaisen väestön luottamusarvioihin Suomessa.** Erityisesti oltiin kiinnostuneita kansallisen samastumisen suhteesta maahanmuuttajien luottamukseen erilaisiin yhteiskunnan instituutioihin ja järjestelmiin sekä niin sanotun kantaväestön edustajiin.

Tutkimus perustuu vuosina 2018–2019 kerättyyn aineistoon, jonka tuotti Suomen Kulttuurirahaston, E2 Tutkimuksen, oikeusministeriön sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien toteuttama hanke. Tässä hankkeessa kerättiin tietoja pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvoista, asenteista ja identiteeteistä. Tämä käyntihaastatteluin kerätty kysely suunnattiin alun perin seudun arabian-, somalin-, viron-, venäjän- ja englanninkielisille. Kustakin kieliryhmästä haastateltiin noin 300 henkilöä joko heidän omalla kielellään tai suomeksi.

Käsillä olevassa tutkimuksessa aineistoa kuitenkin rajattiin edelleen niin, että tarkastelussa ovat kieliryhmien sijaan vastaajien syntymämaiden (Viro, Venäjä, Somalia, Irak) mukaan luodut ryhmät. Viides tutkittu ryhmä muodostettiin Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa – eli englanninkielisissä maissa – syntyneistä. Aineiston somalialaistaustaisista osallistujista pieni osa oli syntynyt Suomessa. Analyysissä tätä ryhmää pyrittiin mahdollisuuksien mukaan tarkastelemaan omana ryhmänään. Lisäksi aineisto rajattiin 18–74 vuotiaisiin. Näilläkin rajauksilla tutkimusaineiston koko ($N = 1\,397$) oli riittävän suuri sofistikoituneempiinkin kvantitatiivisiin analyysiin.

Tutkimukseen osallistuneista 44 prosenttia oli naisia. Suuri osa osallistujista (39 %) oli tullut Suomeen perheen tai rakkauden perässä. Ensisijaisesti kansainvälisen suojelun perusteella Suomeen tulleita osallistujissa oli 27 prosenttia. Työn pääasialliseksi muuttosyyksi ilmoitti viidesosa tutkimuksen osallistujista. Suomen ulkopuolella syntyneet osallistujat olivat asuneet Suomessa keskimäärin 12 vuotta. Tosin Irakissa syntyneet osallistujat olivat asuneet Suomessa keskimäärin vain reilut viisi vuotta, kun taas Somaliassa syntyneet yli 13 vuotta. Englanninkielisissä maissa syntyneet olivat asuneet Suomessa keskimäärin kaikkein kauimmin, hieman yli 15 vuotta.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamisessa hyödynnettiin usean selittävän muuttujan hierarkkista regressioanalyysiä. Tutkimuksessa luotiin aiempaan teoriaan pohjautuva tilastollinen malli, jonka kautta voitiin syventää aiempaa tietämystä pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisen väestön kansallista samastumista selittävästä tekijöistä. Malliin sisällytettiin erilaisia demografisia ja sosioekonomisia tekijöitä (sukupuoli, ikä, koulutus, työllisyys ja perhetyyppi) sekä osallistujien taustamaahan ja maahanmuuttoprosessin kestoon liittyviä tekijöitä (maassaoloaika ja halukkuus jäädä maahan pysyvästi). Lisäksi mallissa oli mukana osallistujien akkulturaatiokäyttäytymistä kuvastavia muuttujia (suomen kielen taito sekä kantaväestön edustajien kanssa solmittujen sosiaalisten suhteiden määrä ja tärkeys). Selittävinä tekijöinä oli myös yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta kuvastavia muuttujia: yhtäältä osallistujien henkilökohtainen kokemus yhdenvertaisesta asemasta kantaväestön edustajien kanssa, sekä toisaalta heidän oman kielivähemmistöryhmänsä kohtaama yksipuolinen ja syrjivä kohtelu esimerkiksi maan työmarkkinoilla ja kansallisessa mediassa. Mallissa tarkasteltiin myös rinnakkaisten sosiaalisten identiteettien – oman asuinympäristöön linkittyvän paikallisen identiteetin sekä kollektiivisesti jaetun eurooppalaisuuden kokemuksen varaan rakentuvan ylikansallisen identiteetin – yhteyttä kansalliseen samastumiseen.

Regressioanalyysin tulokset osoittivat, että kansallinen samastuminen oli keskimäärin voimakkainta Irakissa syntyneiden ja molempien somalialaistaustaisten osallistujien keskuudessa. Samastuminen oli selvästi heikointa Virossa syntyneiden osallistujien keskuudessa myös sen jälkeen, kun regressiomallissa oli huomioitu lukuisia muita kansalliseen samastumiseen yhteydessä olevia tekijöitä. Myös maassaolon kestoa, akkulturaatiokäyttäytymistä, rinnakkaisia identiteettejä ja yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta kuvaavat muuttujat olivat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansalliseen samastumiseen.

Yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta mitattiin tutkimuksessa käyttämällä sen mittarina osallistujien yhdenvertaisuuden kokemusta. Osallistujien henkilökohtainen kokemus siitä, että he tunsivat Suomessa olevansa tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa asemassa kantasuomalaisten kanssa, oli tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Oman vähemmistöryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu puolestaan oli negatiivisessa yhteydessä osallistujien halukkuuteen samastua osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja kansalaiseksi myös siinä vaiheessa, kun kaikki muut mallin selittävät muuttujat oli lisätty regressiomalliin. Kansallisen sisäryhmän rajat eivät kuitenkaan ole kaikille yhtä helposti läpäistävissä. Eniten ennakkoluuloista käyttäytymistä ja työmarkkinoilla tapahtuvaa syrjintää omaa vähemmistöryhmäänsä kohtaan tutkituista ryhmistä raportoivat havainneensa näkyviin vähemmistöryhmiin kuuluvat somalialais- ja irakilaistaustaiset osallistujat.

Oman asuinalueen tärkeyttä identiteetille kuvaava summamuuttuja oli niin ikään tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Kansallista samastumista tuki myös eurooppalaisuuden tärkeyttä omalle identiteetille kuvaava muuttuja. Saadut tulokset kertovat useiden eri sosiaalisten identiteettien keskinäisestä synergiasta: rinnakkaiset sosiaaliset identiteetit tukevat toisiaan myös maahanmuuttokontekstissa. Näin ollen maahanmuuttajien kansalli-

sen samastumisen positiivista kehitystä voidaan tukea myös esimerkiksi paikallisesti kohdennetuilla toimenpiteillä – ja päinvastoin.

Osallistujien halukkuus asua Suomessa myös tulevaisuudessa selitti kansallisen samastumisen voimakkuutta: halu jäädä Suomeen loppuelämäksi oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Kaikki eivät kuitenkaan lähtökohtaisestikaan saavu Suomeen samastuakseen yhteiskuntaan vaan tulevat ainoastaan töihin. Tämä on syytä ottaa huomioon tutkittaessa esimerkiksi rajatun pituiselle työkomennukselle Suomeen lähetettyjen ekspatriaattien samastumista yhteiskuntaan. Toisaalta vaikka esimerkiksi kansainvälistä suojelua Suomesta saavien maahanmuuttajien sopeutuminen saattaa joillain elämän alueilla olla haasteellista, ovat he usein tulleet Suomeen jäädäkseen.

Maassaoloajan tilastollisesti merkitsevä positiivinen yhteys voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen puolestaan menetti tilastollisen merkitsevyytensä siinä vaiheessa, kun kielitaitoa ja kantaväestön kanssa solmittuja ystävyysuhteita kuvaavat muuttajat lisättiin malliin. Parempi suomen kielen taito selitti voimakkaampaa kansallista samastumista kaikilla aloittelijan taidot ylittävillä taitotasoilla, kun vertailuluokkana toimi ne osallistajat, jotka eivät osanneet suomen kieltä lainkaan. Myös suomalaisten kanssa solmittujen ystävyysuhteiden suurempi määrä ja koettu tärkeys selittivät voimakkaampaa kansallista samastumista.

Kun kansallista samastumista selittävä regressiomalli ajettiin erikseen naisille ja miehille, voitiin huomata, että akkulturaatiokäyttäytymistä kuvaavien muuttajien yhteydet kansalliseen samastumiseen olivat voimakkaan sukupuolittuneita: parempi kielitaito oli yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen identiteettiin ainoastaan miehillä. Naisilla puolestaan kantaväestön edustajien kanssa luodut kattavat ystävyysuhteet sekä näiden verkostojen koettu tärkeys olivat yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen.

Miesten kohdalla kansallinen samastuminen oli ylipäättäänkin tilastollisesti merkitsevästi voimakkaampaa kuin naisilla. Demografisista ja sosioekonomisista taustamuuttujista myös osallistujien ikä oli yhteydessä kansallisen samastumisen voimakkuuteen: vanhempien osallistujien keskuudessa samastuminen oli keskimäärin voimakkaampaa kuin nuorempien. Sen sijaan koulutus (opiskeluvuosina), työllisyys ja perhetyyppi eivät olleet tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansalliseen samastumiseen enää mallin viimeisessä vaiheessa, kun kaikkien mallin selittävien tekijöiden vaikutukset oli otettu huomioon samanaikaisesti.

Tutkimuksen toiseen päätutkimuskysymykseen pureutuivissa hierarkkisissa regressiomalleissa keskityttiin tarkastelemaan sitä, selittääkö voimakkaampi kansallinen samastuminen myös vahvempaa luottamusta. Luottamusta tarkasteltiin suhteessa suomalaisen yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin sekä kantaväestöön. Malleissa kontrolloitiin ainoastaan osallistujien maassaolovuodet ja luottamus ihmisiin yleensä. Yleistetyt sosiaalisen luottamuksen on aiemmissa tutkimuksissa osoitettu vaikuttavan luottamusarviointeihin yleisestikin. Maahanmuuttokontekstiin sijoittuneissa tutkimuksissa myös maassaoloajan on huomattu heijastuvan luottamusarvoihin erityisesti joidenkin maahanmuuttajaryhmien kohdalla.

Kontrollimuuttajien malliin lisäämisen jälkeenkin kansallinen samastuminen selitti tilastollisesti merkitsevästi luottamusta suhteessa kaikkiin kolmeen tutkittuun luottamuksen muotoon. Voimakkaammin osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen kansalaisiksi itsensä kokevat osallistajat luottivat enemmän sekä kantaväestön edustajiin että yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kuin heikommin samastuneet. Tutkittujen ryhmien välillä havaittiin joitakin eroja kansallisen samastumisen ja luottamuksen eri muotojen välisten yhteyksien voimakkuuksissa. Merkittävää on kuitenkin se, että kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevässä posi-

tiivisessä yhteydessä kaikkiin luottamuksen muotoihin myös yksittäisiä maahanmuuttajaryhmiä tarkastellessa. Ainoan poikkeuksen tähän muodostivat Irakissa syntyneet osallistajat julkisiin instituutioihin kohdistuvan luottamuksen osalta. Luottamuksen eri muotoja selittävien mallien tulokset ovat linjassa niiden harvojen maahanmuuttokontekstissa saatujen tutkimustulosten kanssa, joissa on raportoitu kansallisen samastumisen ja luottamuksen eri muotojen välisiä positiivisia yhteyksiä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys nojautui ryhmien käyttäytymistä selittäviin sosiaalipsykologisiin teorioihin. Tutkimus yhdisti toisiinsa maahanmuuttajien akkulturaatio- ja identiteettitutkimusta, sekä hyödynsi sosiaalisen identiteetin lähestymistapaan perustuvien psykologisten mallien olettamuksia pyrkiessään selittämään maahanmuuttajien kansallista samastumista. Sosiaalisen identiteetin lähestymistapa ja vankka teoriaperinne osoittautuivat hedelmälliseksi tulkintakehikoksi myös kansallisen samastumisen seuraukseksi katsotun luottamuksen tarkastelussa. Kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttajien välisiä yhteyksiä koskevat havainnot tukevat sosiaalisen identiteetin lähestymistavan olettamuksia. Samalla ne korostavat kansallisen samastumisen keskeistä merkitystä maahanmuuttajien sopeutumiselle uudessa sosiaalisessa kontekstissa.

Kokiessaan itsensä osaksi yhteistä, itselle merkityksellistä sisäryhmää, ryhmässä vallitsevat normit ja preferenssit vaikuttavat voimakkaasti yksilön käyttäytymiseen oli kyse sitten ryhmässä tai sen ulkopuolella tapahtuvasta toiminnasta. Tunne siitä, että yhteiskuntaa rakennetaan yhteisvoimin ja että kaikkien työpanosta arvostetaan, voimistaa kokemusta yhteiseen sisäryhmään kuulumisesta. Kuten tutkimuksen tulokset osoittivat, tämä kokemus heijastuu myös vahvempana luottamuksena kansallista sisäryhmää ja sen auktoriteetteja kohtaan. Yhteiskunnan uusien jäsenten on tällöin helpompi luottaa esimerkiksi siihen, että yhteiskunta pyrkii tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti pitämään huolta kaikista jäsenistään julkisen järjestelmän kautta, ja että kansallinen sisäryhmä pyrkii valitsemaan edustuksellisen demokratian instituutioihin toimijoita, jotka edistävät koko kansan hyvinvoinnin kannalta merkityksellisiä asioita.

Sammanfattning

När invandrare anpassar sig till det nya hemlandet och dess kultur sker anpassningen generellt samtidigt på flera olika livsområden. När anpassningen framskrider på ett livsområde reflekteras det också ofta positivt i andra delar av livet, så därför är det viktigt att förstå verksamhetsprinciperna för olika delområden. I denna studie ser man närmare på anpassning, i synnerhet ur en socialpsykologisk vinkel. Därför spelar individens jaguppfattning, alltså hur identiteten tar sig uttryck i nya sociala kontexter, en viktig roll. Man studerar anpassning ur vinkeln social identitet och fokuserar framför allt på individens uppfattning av sig själv som en del av olika grupper.

Den nationella identiteten är en del av den komplicerade helheten som en individs sociala identitet utgör. Att en individ identifierar sig med en nation visar på att hen upplever sig vara en del av landet och dess folk. I den här forskningsrapporten, som placerar sig i en invandrarkontext, granskar man hur invandrare som kommit till Finland från olika länder och bakgrunder bygger sin nationella identitet i det nya landet genom att identifiera sig som finländare och en del av det finländska samhället. Målet är att ta fram empiriskt testade forskningsdata om faktorer angående hur invandrare identifierar sig med Finland som nation – såväl om främjande faktorer som om viktiga följder som kommer av att anpassningen framskrider.

Undersökningen bygger på två huvudsakliga forskningsfrågor. **Den första forskningsfrågan handlar om vilka faktorer som stöder eller hindrar upplevelsen av att identifiera sig med Finland som nation för invandrare med olika bakgrunder som kommit till Finland.** Forskningslitteratur som placerar sig i invandrarkontext har visat att det att man identifierar sig med nationen i flera bemärkelser skapar en gynnsam grund för en lyckad anpassning till den nya kulturen. Det finns dock inte mycket tillgänglig forskningsdata om dess inverkan på hur förtroende uppstår i den nya samhälleliga kontexten. Därför är målet med denna studie att fördjupa förståelsen av det eventuella samband som finns mellan dessa faktorer. **Den andra centrala forskningsfrågan handlar om vilka kopplingar det finns mellan det att befolkningen med utländsk bakgrund i Finland identifierar sig med Finland som nation och hur stort förtroende de har för landet.** I synnerhet var man intresserad av förhållandet mellan huruvida invandrarna identifierar sig med Finland som nation och hur stort förtroende de har för olika samhälleliga institutioner och system samt den inhemska befolkningen.

Studien bygger på ett material som samlats in under 2018–2019 och som tagits fram i ett projekt finansierat av Finska Kulturfonden, E2 Forskning, justitieministeriet och Helsingfors, Esbo och Vanda stad. I projektet samlade man in information om värderingar, attityder och identiteter bland grupper av de fem största främmande språken i huvudstadsregionen. Dessa enkäter, som besvarats genom fysiska intervjuer, riktades från början till personer i området som talar arabiska, somaliska, estniska, ryska och engelska. Från vardera språkgrupp intervjuades cirka 300 personer, antingen på deras eget språk eller på finska.

I den aktuella undersökningen begränsades dock materialet så, att i stället för att ha språkgrupper i studien, skapade grupper enligt informanternas födelseland (Estland, Ryssland, Somalia, Irak). Den femte gruppen som undersökts utgjordes av personer som är födda i Storbritannien, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland – alltså engelskspråkiga länder. I materialet fanns en liten del av informanterna med somalisk bakgrund som fötts i Finland. I analysen granskades i mån av möjlighet den här gruppen som en egen grupp. Dessutom begränsades materialet till personer i åldern 18–74. Även med de här begränsningarna var forskningsmaterialet till storleken ($N = 1\,397$) tillräckligt stort för att också göra mer komplicerade kvantitativa analyser.

Av informanterna var 44 procent kvinnor. En stor del av informanterna (39 %) hade kommit till Finland för familj eller kärlek. Av informanterna hade 27 procent i första hand kommit till Finland för internationellt skydd. En femtedel av informanterna i studien angav arbete som den främsta orsaken till flytten. I genomsnitt hade informanterna som fötts utanför Finland bott i Finland i 12 år. Dock hade informanterna som fötts i Irak i medeltal bara bott i Finland i drygt fem år medan de som fötts i Somalia hade bott i Finland över 13 år. Personer födda i engelskspråkiga länder hade i genomsnitt bott i Finland allra längst, lite över 15 år.

För att besvara den första forskningsfrågan utnyttjades en hierarkisk regressionsanalys med flera förklarande variabler. I studien skapades en statistisk modell baserad på en tidigare teori, vilken gjorde att man kunde fördjupa den tidigare kunskapen om faktorer som förklarar huruvida befolkningen med utländsk bakgrund i huvudstadsregionen identifierar sig med Finland som nation. I modellen inkluderas olika demografiska och socioekonomiska faktorer (kön, ålder, utbildning, sysselsättning och familjetyp) samt faktorer gällande informanternas bakgrundsland och invandringsprocessens längd (hur länge man varit i landet och viljan att stanna i landet permanent). Dessutom innehöll modellen variabler som reflekterar informanternas beteende vad gäller ackulturation (kunskap i finska och antal sociala relationer med personer som representerar den inhemska befolkningen samt hur viktiga dessa upplevs). Som förklarande faktorer användes även variabler som reflekterar hur man upplever samhället i fråga om öppenhet: å ena sidan informanternas personliga upplevelse hur jämlika de är med den inhemska befolkningen, å andra sidan ensidigt och diskriminerande bemötande av deras egen språkliga minoritetsgrupp till exempel på landets arbetsmarknad och i nationell media. I modellen granskades också kopplingen mellan parallella sociala identiteter – den egna lokala identiteten som är förknippad med boendemiljön och en kollektiv övernationell identitet som bygger på upplevelsen av europeiskhet – och huruvida man identifierar sig med Finland som nation.

Resultaten för regressionsanalysen visade att de som fötts i Irak och båda grupperna av informanter med somalisk bakgrund i genomsnitt identifierade sig mest med Finland som nation. Informanterna som fötts i Estland identifierade sig klart minst med Finland som nation, också efter att man i regressionsmodellen beaktat ett stort antal andra faktorer med koppling till huruvida man identifierar sig med nationen. Också hur lång tid man varit i landet, beteendet vad gäller ackulturation, parallella identiteter och de variabler som beskriver hur man upplever samhället i fråga om öppenhet hade en statistiskt viktig koppling till huruvida man identifierar sig med Finland som nation.

I studien mättes hur man upplever samhället i fråga om öppenhet genom att använda informanternas upplevelse av jämställdhet som mätare. Informanternas personliga upplevelse av att känna sig som likvärdiga och jämställda med den inhemska befolkningen i Finland korrelerade starkt statistiskt sett med att man identifierade sig mycket med Finland som nation. Orättvist bemötande av den egna minoritetsgruppen korrelerade å sin sida negativt med informanternas vilja att identifiera sig som en del av det finländska samhället och som medborgare, också när man lagt till alla andra variabler i regressionsmodellen. Det är dock inte lika lätt för alla att ta sig igenom den nationella innegruppens gränser. Av de undersökta grupperna angav informanterna med somalisk och irakisk bakgrund oftast att de observerat fördomsfullt beteende och diskriminering på arbetsmarknaden gentemot den egna minoritetsgruppen.

Den summavariabel som beskriver hur viktigt man upplever att det egna bostadsområdet är för identiteten hade också en viktig positiv koppling till att man identifierade sig starkare med Finland som nation. Också den variabel som beskriver hur viktig man upplever att europeiskhet är för den egna identiteten stödde det att man identifierar sig med Finland som nation. De resultat man fått visar på inbördes syner-

gier mellan flera olika sociala identiteter: parallella sociala identiteter stöder varandra även i invandrarkontext. Därmed kan man också stöda en positiv utveckling av huruvida invandrare identifierar sig med Finland som nation genom lokalt riktade åtgärder – och tvärtom.

Hur starkt informanterna identifierade sig med Finland som nation förklarades av deras vilja att bo i Finland också i framtiden: viljan att stanna i Finland för resten av livet korrelerade positivt statistiskt sett med att man starkare identifierade sig med Finland som nation. Alla kommer dock inte till Finland uttryckligen för att identifiera sig med samhället, utan vissa kommer enbart för att arbeta. Det finns anledning att ta det här i beaktande när man studerar till exempel huruvida expatriater som utstationerats i Finland för en begränsad tid identifierar sig med samhället. Å andra sidan har till exempel invandrare som fått internationellt skydd i Finland ofta kommit hit för att stanna, även om det kan vara utmanande för dem att anpassa sig på vissa områden av livet.

Den statistiskt sett starka positiva korrelationen mellan hur länge man varit i landet och att man identifierar sig starkare med Finland som nation förlorades dock när man lade till variabler som beskriver språkkunskaper och vänskapsrelationer med den inhemska befolkningen i modellen. Det att man identifierade sig starkare med Finland som nation förklarades av bättre kunskaper i finska på alla kunskapsnivåer över nybörjarnivån när man jämförde med de informanter som inte kunde finska alls. Ett större antal och enligt informanterna viktiga vänskapsrelationer med finländare förklarade också det att man identifierade sig starkare med Finland som nation.

När man utförde den regressionsmodell som förklarar huruvida man identifierar sig med Finland som nation skilt för män och kvinnor kunde man se att kopplingen mellan variabler som beskriver ackulturationsbeteendet och huruvida man identifierar sig med Finland som nation var starkt könsuppdelad: bättre språkkunskaper var endast hos män förknippat med att man starkare identifierade sig med Finland som nation. Hos kvinnorna var det däremot omfattande vänskapsförhållanden med personer som representerar den inhemska befolkningen samt hur viktiga de upplever sina nätverk som förknippades med att man starkare identifierade sig med Finland som nation.

Överhuvudtaget identifierade sig männen statistiskt sett betydligt starkare med Finland som nation än kvinnorna. Av de demografiska och socioekonomiska bakgrundsvariabler fanns också ett samband mellan informanternas ålder och hur starkt man identifierade sig med Finland som nation: de äldre informanterna identifierade sig i genomsnitt starkare med Finland än de yngre. Däremot hade utbildning (i studieår), sysselsättning och familjetyp inte längre en statistiskt sett betydande koppling till huruvida man identifierade sig med Finland som nation i modellens sista skede när man beaktat påverkan av alla de förklarande faktorerna i modellen samtidigt.

I den hierarkiska regressionsmodellen I som använts för att gå in på djupet på forskningens andra huvudsakliga forskningsfråga koncentrerade man sig på att granska om det att man starkare identifierar sig med Finland som nation också innebär ett starkare förtroende för landet. Man undersökte förtroendet för den inhemska befolkningen och det finländska samhällets politiska och offentliga institutioner och system. I modellerna kontrollerade man endast hur länge informanterna varit i landet och hur stort förtroende de hade för människor generellt. Tidigare studier har visat att generaliserat socialt förtroende påverkar hur man bedömer sitt förtroende generellt också. I forskning som placerar sig i invandrarkontext har man också märkt att hur starkt man bedömer att ens förtroende är speciellt bland vissa invandrargrupper reflekteras av hur länge man varit i landet.

Även efter att man lagt till kontrollvariabler i modellen kunde förtroendet i relation till alla tre former av förtroende som undersökts på ett statistiskt betydande sätt förklaras av huruvida man identifierar sig med Finland som nation. De som starkast upp-

lever sig själva som en del av det finländska samhället och dess medborgare hade större förtroende för både personer som representerar den inhemska befolkningen och samhällets politiska och offentliga institutioner och system än de som identifierade sig mindre med Finland som nation. Man observerade vissa skillnader mellan de undersökta grupperna vad gäller hur starka sambanden var mellan olika former av förtroende och hur man identifierar sig med Finland som nation. Det är ändå beaktansvärt att det att man identifierar sig med Finland som nation statistiskt sett korrelerade starkt positivt med alla former av förtroende, också när man ser på enskilda invandrargrupper. Det enda undantaget utgjordes av förtroendet för offentliga institutioner bland informanterna som fötts i Irak. Resultaten av modellerna som förklarar de olika formerna av förtroende stämmer överens med de få forskningsresultat som finns i invandrarkontext där man har rapporterat en positiv korrelation mellan olika former av förtroende och huruvida man identifierar sig med nationen.

Den teoretiska referensramen för studien var baserad på socialpsykologiska teorier om hur grupper beter sig. Studien kombinerade forskning om ackulturation och identitet bland invandrare, samt utnyttjar metoder för att närma sig den sociala identiteten som grundar sig på antaganden i psykologiska modeller när man försöker förklara huruvida invandrare identifierar sig med nationen. Metoden för att närma sig den sociala identiteten och den stadiga teoritraditionen visade sig utgöra ett produktivt tolkningsramverk även när man granskade förtroende som en följd av huruvida man identifierar sig med nationen. Observationer gällande kopplingar mellan förtroendevariabler och huruvida man identifierar sig med Finland som nation stöder antagningarna om metoden för att närma sig den sociala identiteten. Samtidigt betonar de hur viktigt det är att invandrare kan identifiera sig med nationen för att de ska kunna anpassa sig till den nya sociala kontexten.

När en individ upplever sig själv som en del av en gemensam och enligt en själv viktig innegrupp påverkas individens beteende starkt av de normer och preferenser som råder i gruppen, vare sig det är fråga om aktivitet som sker inom eller utanför gruppen. Känslan av att samhället byggs upp med gemensamma krafter och att allas arbetsinsats värdesätts förstärker upplevelsen av att tillhöra en gemensam innegrupp. Såsom resultaten för studien visade tar sig den här upplevelsen också uttryck i ett starkare förtroende för den nationella innegruppen och dess auktoriteter. Samhällets nya medlemmar har då lättare att lita till exempel på att samhället arbetar för att opartiskt och jämlikt ta hand om alla dess medlemmar genom det offentliga systemet, och att den nationella innegruppen försöker välja sådana aktörer till institutionerna inom den representativa demokratin som arbetar för hela folkets välmående i viktiga frågor.

Summary

Immigrants usually integrate to their new home country and its culture simultaneously on various areas of life. As the integration progresses in one area, it will often reflect positively on other areas of life as well. Therefore, it is valuable to understand how the various areas operate. This study approaches integration particularly through its social psychological dimension. This places the focus on the formation of the individual's self-image, i.e., identity, in a new kind of social context. Integration is approached from the perspective of social identity, which places the focus on the individual's notion of themselves as part of various groups.

National identity forms one part of the complex structure consisting of an individual's social identities. As for national identification, this refers to the individual's sense of belonging to a specific nation and its people. This research report is placed on the immigration context and examines how immigrants coming to Finland from various countries and with various backgrounds build their national identity in the new country by identifying with Finnish society and as a Finn. The goal is to produce empirically tested knowledge and research findings regarding factors related to immigrants' national identification – both those that promote it and its key consequences.

The study will be structured around two main research questions. **The first research question discusses factors that support or interfere with the sense of national identification of immigrants coming to Finland from various backgrounds.** Immigration-related research literature has shown that, in many ways, national identification forms an ideal foundation for successful integration into a new culture. However, there is hardly any research regarding its impact on the creation of trust in a new societal context, which is why this study aims to deepen the understanding of the possible connection between these factors. **The second key research question considers how national identification is connected to trust assessments among people with a foreign background in Finland.** In particular, the study pays attention to the relation of national identification to the trust immigrants have towards various societal institutions and systems as well as representatives of the original population.

The study is based on material collected in 2018–2019 in a research project funded by the Finnish Cultural Foundation, E2 Research, the Finnish Ministry of Justice and the cities of Helsinki, Espoo and Vantaa. This project collected data on the values, attitudes and identities of the five largest foreign-language groups in the Helsinki metropolitan area. The survey was originally conducted through face-to-face interviews with the region's Arabic-, Somali-, Estonian-, Russian- and English-speaking populations. From each language group, approximately 300 people were interviewed either in their mother tongue or in Finnish.

However, in this study, instead of language groups, the focus was on groups created on the basis of the respondents' countries of birth (Estonia, Russia and the former Soviet Union, Somalia, Iraq). The fifth group consisted of people born in the United Kingdom, the United States of America, Canada, Australia and New Zealand, i.e., English-speaking countries. A fraction of those participants with a Somalian background were born in Finland. Where possible, the aim was to examine this group as its own group during the analysis. The data were further restricted to 18–74-year-old people. Even with these limitations, the size ($N = 1,397$) of the research material was sufficient even for more sophisticated quantitative analyses.

Of the participants, 44 per cent were women. Many of the participants (39 %) had come to Finland because of family or a partner. Of the participants, 27 per cent had arrived in Finland primarily because of international protection. A fifth of the partici-

pants named work as the main reason for their move. Participants born outside Finland had lived in Finland for an average of 12 years. However, those born in Iraq had lived in Finland for just over five years on average, whereas those born in Somalia had lived in Finland for more than 13 years. Those born in English-speaking countries had lived in Finland the longest; an average of just over 15 years.

A hierarchical multiple regression analysis was utilised in answering the first research question. The study created a statistical model based on a previous theory through which it was possible to deepen earlier knowledge of those factors explaining the national identification of the capital region's population with a foreign background. The model included various demographic and socio-economic factors (gender, age, education, employment and family type) as well as factors related to the participants' country of birth and their immigration process (time spent in the host country and motivation to stay permanently). In addition, the model included variables reflecting the participants' acculturation behaviour (Finnish skills as well as the number and importance of social relationships with representatives of the so-called original population). Predictive factors also included variables reflecting the perceived receptiveness of Finnish society: on the one hand, the participants' personal experience of having an equal status with representatives of the original population; and on the other hand, their perception of one-sided and discriminatory treatment experienced by their minority language group, for example, at the country's labour market and in national media. The model also examined the connection between national identification and parallel social identities – the local identity linked to one's living environment and the multinational identity resting on a collectively shared European experience.

The results of the regression analysis indicated that national identification, on average, was the strongest within those born in Iraq and both participant groups with a Somali background. Identification was clearly the weakest for participants born in Estonia even after the regression analysis had accounted for numerous other factors connected to national identification. Variables describing the duration of time spent in the country, acculturation behaviours, parallel identities and the perceived receptiveness of Finnish society also had a significant statistical connection to national identification.

The study measured the perceived receptiveness of Finnish society through the participants' sense of equality. The participants' personal experience of whether they felt like they had an equal status with the original population in Finland had a statistically significant connection to a stronger national identification. On the other hand, the unfair treatment of one's minority group had a negative connection to the participants' willingness to identify as part of Finnish society and as Finns also at the point when all other predictive variables had been added to the regression model. However, the boundaries of the national in-group are not as easy to cross for everyone. Of the researched groups, participants in the visible minority groups with a Somali or Iraqi background reported the most prejudiced behaviour and discrimination in the labour market towards their minority group.

The sum variable describing the importance of one's local living environment to one's identity also had a statistically significant positive connection to stronger national identification. The variable describing the importance of a Europeaness to one's identity also supported national identification. The results describe the mutual synergy between various social identities: parallel social identities also support each other in the immigration context. Thus, the positive development of immigrants' national identification can also be supported locally with targeted measures – and vice versa.

The participants' willingness to remain living in Finland also explained the strength of national identification: the willingness to stay in Finland for long-term or even the rest of one's life had a statistically significant positive connection to a stronger na-

tional identification. However, not everyone arrives in Finland with the idea of identifying with Finnish society and Finns; they merely come here to work. This should be acknowledged when researching, for example, the national identification of expatriates sent to Finland for an assignment of limited duration. On the other hand, even though the integration of, for example, immigrants receiving international protection in Finland may be challenging in some areas of life, they have often come to Finland to stay.

As for the statistically significant positive connection of the time spent in the country with a stronger national identification, it lost its statistical significance when variables describing Finnish language skills and friendships with the original population were added to the model. Better Finnish language skills explained a stronger national identification on all skill levels surpassing the beginner level when compared to those participants who did not know Finnish at all. A higher number of friendships made with Finnish people and their experienced importance also explained a stronger national identification.

When the regression model explaining national identification was analysed separately for women and men, it could be noted that the connection of variables describing acculturation behaviour with national identification were strongly gender-based: better language skills were connected to a stronger national identity only for men. As for women, all-embracing friendships made with representatives of the original population and the perceived importance of these networks were connected to a stronger national identification.

For men, national identification was overall statistically significantly stronger than for women. Of the demographic and socio-economic background variables, the participants' age was also connected to the strength of national identification: on average, identification was stronger among older participants than younger ones. When the impact of all explanatory factors of the model had been acknowledged simultaneously, education (in years of study), employment and family type no longer had a statistically significant connection with national identification in the model's last phase.

The hierarchical regression models examining the second main research question focused on assessing whether a stronger national identification also creates stronger trust. Trust was examined in relation to the Finnish society's political and public institutions and systems as well as the original population. The only factors controlled in the models were years spent in the country and general trust in people. Previous studies have shown that generalised social trust impacts trust assessments in a broader manner. Studies carried out in the immigration context have detected that time spent in the country is also reflected on trust assessments for some immigration groups in particular.

Even after adding control variables to the model, national identification explained participants' trust in relation to all three forms of trust studied in a statistically significant manner. Those participants who identified more strongly with Finnish society and Finns trusted both representatives of the original population as well as Finnish society's political and public institutions and systems more than those who identified less strongly. Some differences were detected between the groups under study in the strength of the connection between national identification and various forms of trust. Remarkably, national identification had a statistically significant positive connection to all forms of trust even among individual immigrant groups. The only exception was participants born in Iraq in terms of trust towards public institutions and systems. The results of the models explaining the various forms of trust are in line with those few research results obtained in the immigration context in which positive connections were reported between national identification and different forms of trust.

The study's theoretical framework leaned on socio-psychological theories explaining group behaviour. The research connected acculturation and identity research among immigrants and utilised assumptions of psychological models based on the social identity approach for explaining the factors related to the national identification of immigrants. The social identity approach and its strong theoretical background also turned out to be a fruitful interpretation framework when examining trust as a consequence of national identification. Research findings concerning the connections between national identification and trust variables support the assumptions of the social identity approach. At the same time, they highlight the importance of national identification for immigrants' integration in a new social context.

As immigrants feel like a part of a common in-group that is meaningful for them, the group's norms and preferences have a strong impact on individual behaviour both within and outside of the group context. The sense of building a society together and that everyone's efforts are valued strengthens the feelings of belonging to a shared in-group. As the research results indicated, this further reflects as a stronger trust towards the national in-group and its authorities. Building trust is easier for society's new members in such an atmosphere, where they can trust that society aims to take care of all its members in an equal manner, and that the national in-group selects actors in the institutions of representative democracy who promote issues that are meaningful for the entire population's well-being.

1 Johdanto

Ihmisten halu laajentaa fyysistä asuinympäristöään oman synnyinmaansa rajojen ulkopuolelle ei ole laantunut tällä koko maailmaa ravistelevien suurten muutosten aikakaudella. Globalisaation edetessä myös maahanmuutto ilmiönä muuttuu alati yhä monimuotoisemmaksi. Tämä koskee niin muuttajia itseään, muuttopäätökseen johtaneita syitä, kuin heidän käyttämiä reittejäänkin. Yhä enenevässä määrin ihmiset jättävät kotinsa ja synnyinmaansa joko vapaaehtoisesti uusien mahdollisuuksien perässä, tai pakotettuina esimerkiksi sodan tai vainojen takia. Usein muuton taustalla on tarve pyrkiä parantamaan omia tai perheen elinoloja. Turvallisuuden liittyvien aspektien lisäksi kohdemaan valintaa ohjaavat myös esimerkiksi paremmat työllisyys- tai koulutusmahdollisuudet, houkutteleva ilmasto tai luonto, taikka halu palata omien esi-isien maille (esim. Florida 2005).

Lisääntynyt muuttoliike on heijastunut *ulkomaalaistaustaisen väestön*¹ kasvuun myös Suomessa. Erityisesti pääkaupunkiseudulla (ml. Kauniainen) ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ja osuus on kasvanut huomattavasti viime vuosikymmenten saatossa. Pääkaupunkiseudulla asui Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2020 lopussa 219 833 ulkomaalaistaustaista henkilöä. Ulkomaalaistaustaisen väestön osuus pääkaupunkiseudun väkiluvusta oli 15 prosenttia, mikä on huomattavasti koko maan vastaavaa osuutta enemmän (9 % vuonna 2021; Tilastokeskus 2022a). Vuonna 2020 noin joka toinen Suomessa asuva ulkomaalaistaustainen henkilö asui pääkaupunkiseudulla. Heistä 81 prosenttia oli itse syntynyt ulkomailla, ja loput (19 %) Suomessa. Pääkaupunkiseudulla asuu ihmisiä lähestulkoon maailman jokaisesta kolkasta. Vuonna 2020 pääkaupunkiseudulla asuneista, Suomen ulkopuolella syntyneistä ulkomaalaistaustaisista lähes joka toinen oli eurooppalaistaustainen (48 %). Heistä puolet oli lähtöisin Euroopan unionin ulkopuolisista maista (ml. Venäjä ja ent. Neuvostoliitto). Aasialaistaustaisia oli 32 prosenttia ja afrikkalaistaustaisia 14 prosenttia. Yleisimmät taustamaat olivat Venäjä (ml. entinen Neuvostoliitto), Viro, Irak ja Somalia. (Aineistolähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.)

Ihmisten on aiemmissa tutkimuksissa huomattu hakeutuvan usein sellaisiin maihin, joissa vallitsevat arvot he kokevat itselleen tärkeiksi (Donà & Berry 1994; Tartakovsky & Schwartz 2001). Kokiessaan kuuluvansa osaksi itselleen tärkeää sosiaalista ryhmää, kuten tiettyä kansaa tai paikallista yhteisöä, yksilö kiinnittyy kyseiseen ryhmään emotionaalisesti, ja tuntee olevansa oikeassa paikassa, ”kotona” (Yuval-Davis 2006). Ihmiset voivat kuulua tai heidät voidaan määrittellä hyvin erilaisten ryhmien jäseniksi ja osaksi monenlaisia maantieteellisesti joko tiukemmin tai väljemmin rajattuja alueita ja asuinympäristöjä. Usein itseä myös määrittellään oman asuinpaikan kautta – niin henkilökohtaisella tasolla kuin muille esittäytyttäessä. Itsen määrittelyn tuloksena muodostuva *minäkäsitys eli identiteetti* käsittää maahanmuuttajien kohdalla kulttuurisia elementtejä aiemman kotimaan lisäksi myös uudesta kotimaasta. Näin maahanmuutto ja väestön monimuotoistuminen lisäävät myös uudentyyppisten identiteettien rakentumista (Vignoles 2018).

Yksilön kokemusta kuulumisesta osaksi laajempaa sosiaalista kokonaisuutta, joukkoa tai yhteisöä on eri tieteenaloilla pyritty käsitteellistämään eri tavoin (esim. Yuval-Davis 2006). Sosiaalipsykologiassa aihepiiriä on tutkittu jo pitkään, ja lähestytty muun

1 Tilastokeskuksen vuonna 2012 käyttöön ottaman syntyperäluokittelun tarjoaman käsitteistön mukaan *ulkomaalaistaustaisella* eli syntyperältään ulkomaalaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka molemmat vanhemmat tai ainut tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla, tai heistä kummastakaan ei löydy tietoa väestötietojärjestelmästä. Ulkomaalaistaustaiset jakautuvat ulkomailla ja Suomessa syntyneisiin ulkomaalaistaustaisiin. Henkilön taustamaa on ensisijaisesti biologisen äidin syntymävaltio. Useimpien ulkomailla syntyneiden vanhemmista ei ole Suomen väestötietojärjestelmässä tietoa, vaan heidän taustamaansa on oma syntymämaa.

muassa **samastumisen eli identifikaation** käsitteen kautta. Ryhmään samastumisella viitataan yksilön kokemukseen tälle henkilökohtaisesti tärkeän ryhmän jäseneksi kuulumisesta. Samastumisprosessin kautta ihmiset ikään kuin sisäistävät sosiaaliset ryhmänsä osaksi omaa identiteettiään. Prosessin keskiössä on yksilön käsitys omasta yhteydestään ryhmän muihin jäseniin – eräänlainen psykologinen ykseyden tunne. Tällöin yksilö ikään kuin kokee ryhmän kohtalon omanaan, oli kyse sitten sen menestymisestä tai epäonnistumisesta. (Ashfort & Mael 1989, 21–22; Hogg & Abrams 1998.) Samastuminen ryhmiin myös ohjaa yksilöiden havainnointia. Ryhmän jäsenet ikään kuin tarkastelevat maailmaa keskenään jakamistaan näkökulmista, jolloin se näyttää heistä samankaltaisemmalta kuin ryhmään kuulumattomista. Yhteiseen ryhmään samastuminen lisää merkittävästi ryhmän jäsenten hyvinvointia. Lisäksi sillä on havaittu olevan huomattavan positiivisia vaikutuksia myös ryhmän työskentelyn tehokkuuteen ja sen jäsenten keskinäisen yhteistyön sujumiseen, ryhmän normien nopeaan omaksumiseen sekä halukkuuteen noudattaa yhteisesti sovittuja sääntöjä. (Haslam 2004; Haslam ym. 2009a; Jetten ym. 2012, 2014; Thomas ym. 2019.)

Tämä tutkimus nivoutuu maahanmuuttoon liittyvän kulttuurisen muutoksen yksilötasolla käynnistämään psykologiseen sopeutumisprosessiin, johon kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa viitataan toisinaan myös integraatiota, eli kahden eri kulttuuriperinteen onnistunutta yhdistämistä, kuvaavalla käsitteellä. Suomessa tästä käytetään usein termiä kotoutuminen. Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) kotoutumisella viitataan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen, jonka kautta maahanmuuttajalle pyritään välittämään erilaisia yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, tarjoten kuitenkin samalla tälle mahdollisuuksia myös oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Tavoitteena on, että kotoutuessaan maahanmuuttaja oman etnisen, kulttuurisen tai aiemman kotimaansa kansallisen viiteryhmän lisäksi samastuu monin eri tavoin myös uuteen kotimaahansa, ja tätä kautta kytkeytyy yhteiskunnan ja kansakunnan jäseneksi.

Maahanmuuttajiin keskittyneessä tutkimuskirjallisuudessa vastaanottavaan yhteiskuntaan ja sen kansaan samastumisen on osoitettu edistävän uuteen kulttuuriin sopeutumista useilla eri elämänalueella – tai olevan jopa sen edellytys (Sam & Berry 2006). Maahanmuuttajien osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen keskeistä merkitystä eri väestöryhmien vuoropuhelun ja hyvinvoinnin perustana painotetaan myös kotouttamislain tulevan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Huomioiden kansallisen samastumisen keskeisen roolin kotoutumisprosessissa, myös siihen liittyvien tekijöiden ymmärrys kyseisen väestöryhmän kohdalla on ensiarvoisen tärkeää. **Tutkimuksen ensimmäinen tavoite on kartoittaa, miten erilaiset yksilölliset ja yhteiskunnan koetusta vastaanottavuudesta kumpuavat tekijät selittävät Suomeen eri taustoista saapuvien maahanmuuttajien kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja suomalaisuuden kokemusta.**

Kotoutuminen mielletään suomalaisessa kotoutumispolitiikassa kaksisuuntaisena prosessina, johon myös kantaväestön edustajat ja yhteiskunnan instituutiot kietoutuvat (esim. Saukkonen 2020, 156). Maahanmuuttajien uuteen kulttuuriin varustamisen (esim. kohdemaan kielitaito ja koulutus) sekä asunto- ja työmarkkinoille pääsyn varmistamisen ohella, kotouttamispolitiikan tehtävä on myös edistää maahanmuuttajien luottamuksen rakentumista niin suhteessa yhteiskunnan instituutioihin kuin yleensäkin eri väestöryhmien välillä (Dagevos, de Voogd-Hamelink & Damen 2022). **Tutkimuksen toinen keskeinen tavoite on tuottaa tietoa siitä, miten kansallinen samastuminen heijastuu maahanmuuttajien luottamukseen suomalaisen yhteiskunnan instituutioita ja kantaväestön edustajia kohtaan.**

Kuten aiempi tutkimuskirjallisuus on osoittanut, lukuisat eri yksilölliset tekijät vaikuttavat siihen, milloin yksilö kokee jonkin tietyn paikan tai kansan omakseen ja samastuu

siihen. Kotoutumisessa ei kuitenkaan ole kyse pelkästään maahanmuuttajien omista asenteista tai pyrkimyksistä, vaan merkittävässä roolissa on myös yhteiskunnan vastaanottavuuden aste. Esimerkiksi niin sanottujen kantaväestön edustajien tapa asennoitua kulttuurisiin tai etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvia kohtaan viestii tulijoille, millaista käyttäytymistä ja vuorovaikutusta heiltä odotetaan ja kuinka paljon heidän on suotavaa säilyttää oman kulttuurinsa tapoja uudessa maassa (Bourhis ym. 1997). Yleensä sopeutuminen etenee omalla painollaan, ja vähitellen ajan myötä saavutetaan tasapaino ryhmien välillä. Aina näin ei kuitenkaan ole: erilaiset kulttuuriset yhteentörmäykset uudessa maassa saattavat hidastaa kotoutumisprosessia tai jopa ehkäistä sen.

Suomessa länsimainen, vaaleaihoinen maahanmuuttaja saa harvoin erityistä huomiota osakseen ulkonäkönsä perusteella. Tällaisten tulijoiden onkin katsottu edustavan niin kutsuttua *näkymätöntä vähemmistöä* (invisible minorities; Leinonen & Toivanen 2014, 4). Esimerkiksi kansallisuutensa, ihonvärinsä tai etnisyytensä takia erilaiseksi koettuihin *näkyviin vähemmistöihin* (visible minorities) kohdistuu kantaväestön suunnalta enemmän ennakkoluuloja ja stereotyyppioita (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2019). Stereotyyppiat ovat usein tiedostamattomia, pelkistettyjä ja voimakkaasti yleisiä käsityksiä, jotka sisältävät oletuksia tiettyihin ihmisiin liitetystä ominaisuudesta tai käyttäytymisestä. Esimerkiksi 12-EU-jäsenmaata kattaneessa vertailututkimuksessa (EU-MIDIS II 2016) afrikkalaistaustaisista asukkaista jopa 63 prosenttia raportoi kokeneensa Suomessa syrjintää viimeisen viiden vuoden aikana. Syrjintäkokemukset olivat vähemmän yleisiä kaikissa muissa vertailun maissa. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2019.)

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajien on Suomessa ja Pohjoismaissa raportoitu kohtaavan huomattavasti muuta väestöä enemmän ennakkoluuloja ja inhimillisen pääoman aliarvioimista myös työnantajien taholta (esim. Hansen & Löfström 2009). Poikkeavan ulkonäön lisäksi maahanmuuttaja saattaa *tulla näkyväksi* myös puheensa tai ulkomaalaiselta kuulostavan nimensä kautta. Esimerkiksi Suomen kontekstissa harva maahanmuuttaja osaa puhua Suomea täysin virheettömästi. Tämän lisäksi jo pelkkä ei-suomalaiselta kuulostava nimi voi riittää syyksi sille, ettei työnhakija saa kutsua työhaastatteluun (Ahmad 2020; Liebkind ym. 2016). Suomen työmarkkinoilla jo työnhakuvaiheessa ilmenneen syrjinnän on huomattu koskettavan erityisesti näkyviin vähemmistöihin kuuluvia somalilais- ja irakilaisistaustaisia (esim. Ahmad 2020, 24). Kuitenkin jopa korkeakoulutettujen länsimaisten maahanmuuttajien – jotka pääsääntöisesti ovat sekä sosioekonomisen asemansa että kansainvälisen työympäristönsä puolesta etuoikeutettuja – on raportoitu altistuvan suomalaisessa arjessaan negatiivisille asenteille, stereotyyppioille ja rodullistaville diskursseille (Koskela 2020).

Mikäli yksilö ei koe itseään tervetulleeksi uuteen maahan, on vaarana, ettei hän myöskään saa riittävää tarttumapintaa uuteen kulttuuriin tai sen edustajiin voidakseen kiinnittyä siihen emotionaalisesti ja samastuakseen sen kansalaiseksi. Kokemus ulkopuolelle jäämisestä voi alkaa etäännyttämään tulokkaita kantaväestöstä ja heikentämään heidän luottamustaan yhteiskuntaan ja sen edustajiin (esim. Branscombe, Schmitt & Harvey 1999; Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim 2009; Jasinskaja-Lahti, Mähönen & Ketokivi 2012). Yksilö voi myös alkaa katumaan muuttopäätöstään ja haaveilla paluusta takaisin aiempaan kotimaahan. Eläminen niin sanotusti lähtökuopissa saattaa kuitenkin vaikuttaa negatiivisesti yksilön kansalliseen samastumiseen ja tyytymättömyys maahanmuuttopäätökseen voi hankaloittaa kotoutumista merkittävästi myös muilla elämän osa-alueilla (Yijälä & Luoma 2018).

Ihmisten luottamus erilaisiin sosiaalisiin ja poliittisiin instituutioihin on viime vuosina ollut koetuksella esimerkiksi Covid-19-pandemian takia. Luottamuksen merkitys yhteiskunnan toiminnalle on kuitenkin kiistaton. Luottamus tukee ihmisten välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä edesauttaa yhteisymmärryksen, kompromissien

ja konkreettisten ratkaisujen löytämistä yhteisiin ongelmiin. Luottamuksen puutteella on vastaavasti negatiivisia vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan: se vaikeuttaa keskinäistä sopimista, lisää vastustusta ja epävarmuutta sekä kannustaa itsekkääseen ja lyhytnäköiseen toimintaan. (Valtiovarainministeriö 2019; ks. myös Kramer 1999; Sztompka 1999; Uslaner 2002.) Luottamuksella on myös elämänlaatua kohottava vaikutus: korkean luottamuksen yhteiskunnissa elää tutkitusti terveempiä, onnellisempia ja aktiivisempia kansalaisia kuin matalan luottamuksen yhteiskunnissa (esim. Helliwell ym. 2020; Kelly 2009).

Suomi on perinteisesti ollut kansainvälisissä vertailuissa vahvan luottamuksen maa. Käsillä olevan tutkimuksen aineistonkeruun aloittamisen aikoihin vuonna 2018 suomalaisten luottamus kansalliseen julkiseen hallintoon oli Eurobarometrin mukaan koko EU:n kolmanneksi vahvinta: 73 prosenttia eli lähes kolme neljästä Suomen kansalaisesta piti maan julkista hallintoa luotettavana. Erityisen vahvaa luottamus oli poliisiin (93 %), oikeusjärjestelmään (83 %) sekä viranomaisiin (72 %). Suomi oli kymmenen EU-maan kärkijoukossa myös mitä tulee luottamukseen maan hallitukseen (47 %) ja eduskuntaan (57 %). Myös kansalaisten luottamus Euroopan unioniin (53 %) jatkoi vahvistumistaan. Puolueisiin sen sijaan ei juuri luotettu (26 %). (Eurobarometri 2018.)²

Suomessa luottamus on vahvasti yhteydessä vastaajien sosioekonomiseen asemaan (Eurobarometri 2018). Tästä huolimatta luottamus maan julkiseen ja poliittiseen hallintoon on jokseenkin kantaväestön tasolla myös heitä keskimäärin heikompaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvan ulkomaalaistaustaisen väestön keskuudessa (esim. Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019a). Vaikka luottamuksella on merkittävä rooli toimivan yhteiskunnan perustana, vain harva tutkimus on tarkastellut luottamuksen rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä ulkomaalaistaustaisen väestön keskuudessa. Suomesta ei löydy aiempaa tutkimustietoa siitä, millä lailla tänne eri taustoista saapuneiden maahanmuuttajien kansallinen samastuminen mahdollisesti vaikuttaa siihen, kuinka voimakkaasti he luottavat vastaanottavan yhteiskunnan edustajiin ja sen instituutioihin. Myös Suomen rajojen ulkopuolella tämä kysymys on herättänyt tutkijoiden kiinnostuksen vasta aivan viime aikoina.

Tutkimuksessa hyödynnetään Suomen Kulttuurirahaston, E2 Tutkimuksen, oikeusministeriön sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien rahoittaman tutkimushankkeen tuottamaa kyselyaineistoa (ks. Pitkänen ym. 2019a, 2019b). Kyseisessä hankkeessa selvitettiin pääkaupunkiseudun viiteen suurimpaan vieraskielisten ryhmään kuuluvien arvoja, asenteita ja identiteettiä vuosina 2018–2019. Nämä kieliryhmät olivat arabiankieliset, englanninkieliset, venäjänkieliset, vironkieliset ja somalinkieliset.

Käsillä olevassa tutkimuksessa perehdytään hankkeen aiempia tutkimusraportteja³ yksityiskohtaisemmin kansallista samastumista selittäviin tekijöihin, unohtamatta suunnata huomiota myös sen seurauksiin. Kieliryhmien sijaan tässä tutkimuksessa keskitytään osallistujien syntymämaan perusteella jaettuihin ryhmiin eli Virossa, Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa, Irakissa ja Somaliassa sekä englanninkielisissä

2 Vaikka luottamuksen on toisinaan katsottu olevan vaarassa rapautua (ks. esim. Hyssälä & Backman 2018), Eurobarometrin (2022) mukaan Suomen kansalaisten luottamus niin erilaisten poliittisten kuin julkistenkin instituutioiden toimintaan on edelleen selvästi vahvempaa kuin Euroopan maissa keskimäärin. Vuonna 2022 Suomen kansalaisista 62 prosenttia luotti eduskuntaan (+5 % yksikön muutos vuodesta 2018), 56 prosenttia hallitukseen (+9 % yks.) ja 30 prosenttia puolueisiin (+4 % yks.). Luottamus Euroopan unioniin (52 %) oli säilynyt verrattain vahvana (-1 % yks.). Suomen kansalaiset luottivat myös selvästi EU-maiden keskiarvoa vahvemmin esimerkiksi poliisiin (92 %; muutos -1 % yks.) ja maan oikeusjärjestelmään (79 %; muutos -4 % yks.). (Eurobarometri 2022; kirjoittaja on laskenut muutoksen vertaamalla vuosien 2018 ja 2022 arvoja toisiinsa).

3 Hankkeessa julkaistiin vuoden 2019 aikana kaksi laajaa tutkimusraporttia: *Samaa vai eri maata? Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista Suomessa* (Pitkänen ym. 2019a) ja *Ollako vai eikö olla? – tutkimus viiden kieliryhmän kiinnostumisesta Suomeen* (Pitkänen ym. 2019b; ks. myös Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2020). E2 tutkimus on julkaissut vastaavan kaltaisia teemoja koskevia raportteja myös suomen- ja ruotsinkielisistä (Pitkänen & Westinen 2018a, 2018b, 2018c).

maissa syntyneisiin. Oma ryhmänään tarkastellaan mahdollisuuksien mukaan myös Suomessa syntyneitä somalialaistaustaisia.

Seuraavaksi esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa esitellään tutkimuksen aineisto sekä käytetyt tutkimusmenetelmät. Tutkimusraportin tulososa, luku 4, jakautuu kahteen osaan. Ensin kuvailevassa osiossa tarkastellaan aineiston peruskuvaajia ja osallistujien ryhmäkeskiarvoja syntymä- tai taustamaaryhmittäin. Jälkimmäisessä tilastollisia analyysejä hyödyntävässä osiossa kartoitetaan kansallista samastumista uudessa maassa selittäviä tekijöitä, sekä tarkastellaan sen suhdetta luottamukseen. Viidennen luvun johtopäätöksissä tiivistetään tutkimuksen keskeisimmät tulokset, käsitellään sen rajoituksia ja nostetaan esiin joitakin hankkeen kuluessa heränneitä ehdotuksia jatkotutkimuksille. Lopuksi esitetään vielä tutkimustulosten pohjalta muodostuneet toimenpidesuositukset.

2 Teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa avataan tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja kartoitetaan samalla tutkimuksen aihepiirin kannalta relevanttia aiempaa empiiristä tutkimusta. Luvun loppuksi esitetään teoreettisen tarkastelun pohjalta muodostetut tutkimuskysymykset, joihin tämä tutkimus pyrkii vastaamaan.

2.1 Identiteetin rakenne ja muotoutuminen sosialisatioprosessissa

Identiteettiä, eli itsen määrittelyn tuloksena muodostuvaa minäkäsitystä, voidaan kuvaata itseään säätelevänä psykologisena rakenteena, joka ohjaa yksilön huomion keskittymistä, suodattaa ja prosessoi tietoa, määrittelee ja ylläpitää yksilön vaikutelmia muista ihmisistä sekä auttaa tätä säätelemään omaa käyttäytymistään kuhunkin tilanteeseen sopivaksi. Eheä identiteetti muodostaa yksilölle tärkeän voimavaran auttamalla tätä ymmärtämään kuka hän on ja mitä hän tavoittelee elämässä. Peilaamalla käytöstään omaan identiteettiinsä yksilö voi kokea hallitsevansa paremmin omaa käytöstään, toimivansa johdonmukaisesti ja hahmottavansa selkeämmin myös tulevaisuuden hänelle tarjoamia mahdollisuuksia. (Adams & Marshall 1996, 433; ks. myös Schwartz, Montgomery & Briones 2006.)

Identiteetin katsotaan yleisesti koostuvan sekä persoonallisesta että sosiaalisesta ulottuvuudesta. Sosiaalipsykologi Harré (1979; 1983) kuvaa identiteetin muodostumista persoonallisen ja sosiaalisen identiteettiprojektin vastavuoroisen suhteen kautta. *Persoonallisessa identiteettiprojektissa* identiteettiä määritellään suhteessa yksilön arkeen ja sen erilaisiin konteksteihin. Keskeistä on yksilöllisyys – yhtäältä yksilön erottautuminen muista ja toisaalta yksilön oman persoonan ajallinen jatkuvuus. Vielä tärkeämpänä identiteetin rakentumisessa Harré kuitenkin pitää yksilön oman yhteisön määrittämien sääntöjen ja rajoitusten ohjauksessa tapahtuvaa *sosiaalista identiteettiprojektia*. Harrén mukaan yhteisö määrittelee jäsentensä arvomaailmaa sosiaalistumisprosessin alkuvaiheista aina aikuisikään saakka tekemällä selväksi millaiset asiat jäävät sen arvostuksen ulkopuolelle. Koska yksilö tavoittelee yhteisönsä arvostusta, sisäistää hän yhteisölleen tärkeät arvot ja kiinnittyy näin yhteisönsä moraalijärjestykseen – niihin asioihin, joita yhteisön keskuudessa arvostetaan. (Harré 1979, 1983; ks. myös Vignoles 2018.)

Vaikka yksilön sosiaalinen identiteetti on yleensä suhteellisen vahvasti kiinnittynyt siihen ryhmään, jossa tämä on kasvanut, alkaa hän yleensä varttuessaan poimia identiteettiinsä rakennusaineita myös muualta ympäristöstään. Joidenkin ryhmäjäsenyyksien koettu arvostus saattaa myös vaihdella yksilön elinkaaren aikana. Näin identiteetti jatkaa kehittymistään erilaisten kokemusten, itsetutkiskelun ja identiteetin uudelleenrakentamisen myötä (Serafini & Adams 2002; ks. myös Schwartz ym. 2006).

2.2 Sosiaalinen identiteetti tutkimuskohteena

Kuuluminen sisä- tai ulkoryhmään on voimakkaasti subjektiivinen, yksilön omaan kokemukseen pohjautuva kokemus, jonka hahmottamista hankaloittaa usein vielä yksilön kuuluminen samanaikaisesti useisiin – suurella todennäköisyydellä vielä päällekkäisiin – sisäryhmiin (Freitag & Bauer 2013). Yleensä rinnakkaiset samastumiskohteet eivät olekaan toisiaan poissulkevia, vaan ihmiset korostavat sosiaalisen identiteettiinsä eri puolia tilanteen mukaan. Täten sosiaalinen identiteetti on usein varsin monimutkainen

kokonaisuus erilaisiin ryhmäjäsennyksiin pohjautuvia minäkäsityksiä (esim. Roccas & Brewer 2002; Jetten ym. 2014).

Sosiaalisen identiteetin kompleksiseen rakenteeseen ja dynamiikkaan voidaan kuitenkin päästä paremmin käsiksi niin kutsutun sosiaalisen identiteetin lähestymistavan (social identity approach) avulla (Grigoryev & Berry 2017). Lähestymistapa perustuu kahteen sosiaalipsykologiseen teoriaan, sosiaalisen identiteetin teoriaan (social identity theory; Tajfel & Turner 1979, 1986) ja itsen kategorisoinnin teoriaan (self-categorization theory; Turner ym. 1987). Tämän lähestymistavan mukaan sosiaalisen identiteetin muodostumisessa kaikkein keskeisin prosessi on juuri samastuminen muihin ihmisiin ja ryhmiin. Täten samastumisprosessin periaatteiden ymmärtäminen auttaa laajemminkin ymmärtämään ihmisten tapoja ajatella ja toimia sosiaalisissa tilanteissa.

Lähestymistavan mukaan erilaisilla ryhmäjäsennyksillä, sekä näissä ryhmissä saavutetulla asemalla, on huomattava vaikutus myös yksilötasolla tapahtuvaan sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lähestymistapa perustuu ajatukseen, jonka mukaan pelkkä kokemus samaan ryhmään kuulumisesta lisää yksilön myönteistä suhtautumista toisia tämän ryhmän jäseniä kohtaan. Jaettu ryhmäjäsennyys myös lisää yksilön pyrkimystä muokata omaa käyttäytymistään oman sisäryhmänsä jäsenten käyttäytymisen kaltaiseksi. Vastaavasti pelkkä kokemus eri ryhmään kuulumisesta voi saada yksilön arvioimaan ulkoryhmään kuuluvia ihmisiä ja heidän toimintaansa kielteisesti, sekä suhtautumaan heihin torjuvasti (esim. Tajfel ym. 1971).

Siitä miksi pelkkä itsen kategorisoiminen tietyn ryhmän jäseneksi lisää ennakkoluuloista asennoitumista, tai jopa suoranaista syrjintää ulkoryhmien edustajia kohtaan, on esitetty useita näkemyksiä (ks. esim. Hewstone, Rubin & Willis 2002). Tärkein näistä liittyy kuitenkin itsetunnon ylläpitämiseen, mitä myös sosiaalisen identiteetin lähestymistapa pitää yhtenä ihmisen toiminnan perimmäisistä motivaatioista (ks. myös Vignoles 2018). Samastuessaan osaksi itselleen merkityksellistä ryhmää, jossa yksilöä kohdellaan reilusti ja oikeudenmukaisesti, tämän katsotaan saavan sosiaalista identiteettiään tukevaa informaatiota muilta ryhmänsä jäseniltä. Ryhmältä saatu palaute on erityisen tärkeää juuri siksi, että sen sisältämä informaatio tyydyttää yksilön tarpeen ylläpitää ja tarvittaessa myös kohottaa itsetuntoaan. (Tyler & Blader 2003; Hewstone ym. 2002). Jotta oma ryhmä voidaan nähdä positiivisessa valossa, on vertailukohtana toimivat ulkoryhmät pystyttävä kuitenkin näkemään ainakin jossain suhteessa epäedullisemmassa asemassa. Mahdollistamalla sisäryhmän jäsenten erottautumisen ulkoryhmien edustajista, ryhmien väliset ennakkoluulot sekä luovat että suojaavat oman sisäryhmän korkeaa statusta (Hewstone ym. 2002, 580).

Sosiaalisen identiteetin katsotaan tämän lähestymistavan piirissä yleensä koostuvan ainakin seuraavista komponenteista: *Kognitiivinen komponentti* viittaa yksilön tietoisuuteen omasta ryhmäjäsennydestään, itsen kognitiiviseen kategorisointiin kuuluvaksi tiettyyn sosiaaliseen kategoriaan. *Arvottava komponentti* viittaa yksilön asennoitumiseen tiettyä ryhmäjäsennyttä kohtaan, toisin sanoen pitääkö tämä kyseistä sosiaalista identiteettiä positiivisena vain negatiivisena. Sosiaalisen identiteetin *emotionaalinen komponentti* puolestaan viittaa yksilön emotionaaliseen sitoutumiseen ryhmään ja tämän ryhmäjäsennyden yksilössä herättämiin tunteisiin. (Tajfel 1978; Ellemers 1999.) Ryhmään samastumisen voimakkuus reflektoi sitä, kuinka merkityksellinen kyseinen ryhmä yksilölle on. Toiset tutkijat ovat lisänneet edellisten komponenttien rinnalle myös neljännen komponentin, *sosiaalisen identiteetin tärkeyden*. Nimensä mukaisesti tämä komponentti viittaa siihen, kuinka tärkeäksi yksilö tietyn ryhmäjäsennyden oman identiteettinsä kannalta kokee (ks. Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004).

2.3 Yksilön identiteetti maahanmuuttokontekstissa

Yksilön minäkäsitys säilyy yleensä melko vakaana. Uudet ympäristöt voivat kuitenkin haastaa yksilön identiteetin ja käynnistää siinä muutosprosesseja. Fyysisen asuinpaikan vaihtuessa uuteen maahan yksilön täytyy löytää ratkaisuja jokapäiväisiin tilanteisiin, jotka hän kokee uudessa kulttuurissa haastaviksi, uhkaaviksi tai muuten erityisen merkitykselliseksi oman identiteettinsä ylläpitämisen kannalta. Yksilö voi esimerkiksi kokea hankalaksi alkuperäisen kulttuurinsa arvojen ja normien yhteensovittamisen uuteen kulttuuriseen kontekstiin, etenkin jos kulttuurinen etäisyys aiemman ja uuden kotimaan välillä on suuri, eikä aiempaa kansainvälistä kokemusta ole. (Ethier & Deaux 1994.) Maahanmuuttaja voi myös kohdata uudessa kulttuurissa tilanteita, jotka edellyttävät perustavanlaatuisia muutoksia hänen identiteettinsä rakenteeseen – jonkin tälle tärkeän identiteetin osan ylläpitoon tai sen koko merkitykseen yksilön elämässä (Deaux 1993).

2.3.1 Kulttuurinen identiteetti, kansallinen identiteetti ja kansallinen samastuminen

Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa laajalti hyödynnetty akkulturaatioviitekehys tarjoaa oivallisen tulkintakehikon maahanmuuttajien läpikäymän kulttuurisen muutoksen tarkasteluun. Klassisen määritelmänsä mukaan *akkulturaatio tarkoittaa kokonaisvaltaista muutos- ja sopeutumisprosessia, joka saa alkunsa kahden (tai useampien) eri kulttuurin edustajien kohdatessa toisensa välittömästi ja pitkäkestoisesti* (Redfield, Linton & Herskovits 1936).

Akkulturaatiota tapahtuu sekä ryhmä- että yksilötasolla: ryhmätasolla sillä viitataan tämän kohtaamisen käynnistämiin muutoksiin sosiaalisissa rakenteissa, instituutioissa ja erilaisissa kulttuurisissa käytänteissä. Yksilötasolla, jolle myös käsillä oleva tutkimus kohdentuu, akkulturaation käsitteellä puolestaan viitataan yksilön sisäiseen, psykologiseen muutosprosessiin, jossa tämä punnitsee haluaan yhtäältä säilyttää omaa kulttuuriaan uudessa maassa ja toisaalta kurottautua vastaanottavan kulttuurin suuntaan omaksuakseen siitä uusia elementtejä kulttuuriseen identiteettiinsä. (Berry 1997, 2005; Phinney ym. 2001; Schwartz ym. 2006.) Kulttuurisella identiteetillä tarkoitetaan yksilön kokemaa solidaarisuuden tunnetta oman kulttuurisen ryhmänsä arvostamia ja sen jäsenten kesken jaettuja asenteita, uskomuksia ja käyttäytymistyyliä kohtaan (Jensen 2003). Kulttuurinen ryhmä puolestaan voi tarkoittaa esimerkiksi yhteiseen kieleen, uskontoon tai muuhun ryhmänjäsenten keskenään jakamaan merkitysjärjestelmään perustuvaa ryhmää. Kulttuurinen identiteetti onkin varsin laaja käsite, joka koostuu monenlaisista sosiaalisista identiteeteistä.

Maahanmuuttokontekstissa huomio on pääsääntöisesti keskittynyt etniseen ja kansalliseen identiteettiin (Jensen 2003; Phinney ym. 2001).⁴ Käsillä olevassa tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kansallinen identiteetti ja kansallinen samastuminen. Tässä tutkimuksessa **kansallinen identiteetti** viittaa yksilön nykyiseen asuinmaahan liitettyyn kollektiiviseen identiteettiin, joka muodostaa yhden osan yksilön monisyistä sosiaalista identiteettiä (käsitteen moniselitteisyydestä ks. Saukkonen 1999). Tähän liittyvällä **kansallisen samastumisen** käsitteellä puolestaan viitataan yksilön – eli tutkimuksen kontekstin huomioiden maahanmuuttajien – yhteenkuuluvuuden tunteeseen suhteessa

4 Tällöin *etnisellä identiteetillä* viitataan yksilön subjektiiviseen kokemukseen kuulumisesta yhteiseen sisäryhmään aiemman kotimaansa edustajien, tai muiden saman sosiokulttuurisen historian ja taustan omaavien henkilöiden kanssa, sekä tästä kokemuksesta kumpuavaan arvostukseen kyseistä ryhmää kohtaan (Phinney 1992; Phinney ym. 1990).

nykyisen asuinmaansa valtioon, ja sen sisältämään kansaan. (Berry ym., 2006; Phinney ym. 2001; Saukkonen 1999.)

Myös kansallista identiteettiä voidaan lähestyä edellisessä luvussa esitettyjen sosiaalisen identiteetin komponenttien kautta. Itsen kategorisointi (kognitiivinen komponentti) viittaa tällöin maahanmuuttajan tietoisuuteen kuulumisestaan osaksi uuden asuinmaansa yhteiskuntaa tai sen kansallisen sisäryhmän jäseneksi. Arvottava komponentti viittaa yksilön positiiviseen tai negatiiviseen asennoitumiseen tätä ryhmäjäsennyttä kohtaan. Sosiaalisen identiteetin tunnepitoinen komponentti puolestaan viittaa niihin yhteenkuuluvuuden tai emotionaalisen kiinnittymisen tunteisiin mitä tämä ryhmäjäsennyys yksilössä aiheuttaa kyseistä valtiota ja sen edustajia kohtaan. Identiteetin tärkeyttä kuvaava komponentti viittaa siihen, kuinka tärkeäksi yksilö oman minäkäsityksensä kannalta kokee kyseisen ryhmän jäsenyyden. (Ashmore ym. 2004; Tajfel 1978; Tajfel & Turner 1986.)

2.3.2 Akkulturaatio etenee useilla elämänalueilla samanaikaisesti

Ympäristön vaatimusten alullepanemat, positiiviset tai negatiiviset muutokset heijastuvat yksilön ajatteluun ja käyttäytymiseen usealla elämän osa-alueella. Yksilö pyrkii yhdistämään identiteettiinsä tärkeäksi kokemiaan aspekteja itselleen miellyttävällä tai muutoin parhaaksi katsomallaan tavalla aiemman ja nykyisen identiteettiinsä välillä käymiensä sisäisten identiteettineuvotteluiden kautta (Ethier & Deaux 1994). Erityisen tärkeää identiteetin joustavuus ja uudistamiskyky onkin juuri kahden kulttuurin välissä olevilla maahanmuuttajilla, jotka pyrkivät pitämään yllä tunnetta itsen jatkuvuudesta samalla kun etsivät mahdollisuuksia toteuttaa itseään uudessa kulttuurissa (Schwartz ym. 2006; ks. myös Nguyen & Benet-Martínez 2013). Toisilla sopeutuminen uusiin rakenteisiin tapahtuu nopeammin ja toisilla puolestaan hitaammin. (Berry 1997.) Akkulturaatioprosessin etenemistä voidaankin tarkastella ainakin sopeutumisen psykologisen, sosiokulttuurisen, taloudellisen ja sosiaalipsykologisen ulottuvuuden kautta (esim. Aycan & Berry 1996; Berry 1997; Liebkind, Jasinskaja-Lahti & Mähönen 2012; Ward 2001; Ward, Bochner & Furnham 2001; Ward & Szabó 2019). Alla näitä ulottuvuuksia esitellään lyhyesti refleктоimalla niitä Suomen kontekstiin sijoittuvaan tutkimukseen.

Psykologinen sopeutuminen on tunnetta tasapainon löytymisestä uudessa maassa, kokemusta psyykkisestä ja emotionaalista hyvinvoinnista sekä tyytyväisyyttä elämään uudessa maassa (Berry 1997; Ward 2001). Maahanmuuttajien psykologista sopeutumista on Suomessakin tutkittu paljon. Useissa suurissa tutkimushankkeissa ja selvityksissä on keskitytty hahmottamaan sekä varsinaisten maahanmuuttajien, että enenevässä määrin myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tilaa niin koko maan tasolla (esim. Kuusio ym. 2020; Nieminen, Sutela & Hannula 2015) kuin pääkaupunkiseudullakin (esim. Saukkonen & Peltonen 2018). Esimerkiksi maan kattavimmassa, koko ulkomailla syntyneeseen väestöön kohdennetussa FinMonik-kyselytutkimuksessa koetun elämänlaadun ja fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin on raportoitu jäävän kantäväestöä alemmalle tasolle erityisesti näkyvien vähemmistöryhmien edustajien keskuudessa (Castaneda ym. 2020). Tämä on herättänyt huolta kotoutumisen sujumisesta kyseisten väestöryhmien kohdalla.

Sosiokulttuurisen sopeutumisen etenemisestä puolestaan kertoo sellaisten taitojen omaksuminen, jotka edesauttavat erilaisista arjen tilanteista selviämistä ja sosiaalisten suhteiden rakentamista uudessa maassa (esim. Ward 2001; Ward, Bochner & Furnham 2001; Ward & Szabó 2019). Koska aiemmat tavat ylläpitää identiteettiä esimerkiksi tukeutumalla äkillisissä tilanteissa omien sosiaalisten verkostojen apuun eivät välttämättä enää ole käytettävissä, on sosiaalinen identiteetti ikään kuin ankkuroitava uudelleen etsimällä uudesta ympäristöstä sille tukipilareita, esimerkiksi uusia

sosiaalisen tuen verkostoja kotimaahan jääneiden tilalle (Ethier & Deaux 1994). Aieman akkulturaatiotutkimuksen valossa sosiaalisten verkostojen merkitystä uuteen maahan sopeutumisessa ei voikaan liiaksi korostaa. Useissa suomalaistutkimuksissa on kuitenkin havaittu, ettei kulttuurin omaksumista edesauttavien suhteiden luominen kantaväestön edustajien kanssa aina sujuu toivotusti. Moni maahanmuuttaja – koulustausta riippumatta – kokee esimerkiksi ystäväystymisen suomalaisten kanssa hyvin haastavaksi (Yijälä ym. 2012; Yijälä & Luoma 2018).

Taloudellisessa sopeutumisessa keskiössä on työllistyminen ja sen myötä mahdollisuus ansaita riittävä toimeentulo uudessa maassa. Tähän liittyy myös tunne oman paikan löytämisestä uuden maan työmarkkinoilla sekä kokemus tehdyn työn merkityksellisyydestä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. (Aycan & Berry 1996.) Maahanmuuttajien taloudellista sopeutumista Suomeen on tarkasteltu monipuolisesti niin laajoissa kansallisissa kuin pääkaupunkiseudulle kohdistuvissa tutkimushankkeissa ja selvityksissä (esim. Nieminen ym. 2015; Sarvimäki 2011, 2017; Päivinen 2017; Saukkonen & Peltonen 2018; Saukkonen 2022). Huolimatta maassa vallitsevasta osaajapulaista, joka toinen Suomeen tulevista ulkomaisista työntekijöistä on kokenut työllistymisen ja urapolulla etenemisen haastavaksi.⁵ Merkittävimmiksi syiksi tälle on nähty juuri ongelmat suomen kielen oppimisessa (71 % vastaajista) ja vaikeus ystäväystyä suomalaisten kanssa (57 % vastaajista). (Expats Insider 2021.) Myös viitteitä maahanmuuttajien epätasa-arvoisesta kohtelusta ja syrjinnästä Suomen työmarkkinoilla on havaittu jo lähtien työnhakuvaiheesta (Liebkind ym. 2012, 2016; Ahmad 2020).

Maahanmuuttokontekstiin kytkeytyvä **sopeutumisen sosiaalipsykologinen ulottuvuus** on saanut sopeutumisen muihin ulottuvuuksiin verrattuna vähemmän huomiota osakseen. Tällä tarkoitetaan uudessa kulttuurissa luotujen ryhmäjäsenyyksien aiheuttamia muutoksia yksilön identiteetissä, arvoissa ja asenteissa (Liebkind, Jasinskaja-Lahti & Mähönen 2012). Suomessa sopeutumisen sosiaalipsykologista ulottuvuutta koskevaa systemaattista, identiteetteihin ja ryhmäasenteisiin kohdistuvaa tutkimusta tehdään erityisesti Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian tieteenalalla (esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012, 2018; Liebkind, Jasinskaja-Lahti & Mähönen 2012). Viime vuosien aikana maahanmuuttajien kansallinen samastuminen ja osallisuus ovat kuitenkin olleet kiinnostuksen kohteina myös useissa muissa kansallisissa ja pääkaupunkiseudulle sijoittuvissa selvityksissä ja raporteissa (esim. Nieminen ym. 2015; Pitkänen ym. 2019a&b; Seppänen, Rask & Kuusio 2020).

Akkulturaatiota voidaan tarkastella sekä objektiivisesti että subjektiivisesti. Tässä tutkimuksessa huomion keskiössä ovat nimenomaan maahanmuuttajien subjektiiviset kokemukset. Tutkimuskysymykset kietoutuvat ensisijaisesti sopeutumisen sosiaalipsykologisen ulottuvuuden ympärille. Yllä esitetyt sopeutumisulottuvuudet ovat kuitenkin yhteydessä toisiinsa (esim. Becker 2022; Martinovic, van Tubergen & Maas 2009; Yijälä 2012) ja niitä myös selittävät osin samat muuttajat. Mikäli maahanmuuttaja kokee esimerkiksi uuden kotimaansa kansallisen sisäryhmän edustajista koostuvan yhteisön itselleen merkitykselliseksi ryhmäksi ja samastuu siihen (sosiaalipsykologinen sopeutuminen), hän myös arvostaa ryhmän jäseniä ja on motivoitunut toimimaan ryhmän yhteisen edun hyväksi. Usein ryhmän tavoitteista tulee vähitellen myös yksilön henkilökohtaisia tavoitteita, jolloin yhteisöön kuulumisen voi vahvistaa ryhmän keskuudessa arvostettua käyttäytymistä myös tämän vapaa-ajalla (Haslam 2004; Haslam ym. 2009; Thomas ym. 2019). Tämä voi heijastua vaikkapa yksilön aiempaa positiivisempaan suh-

5 Työllistymisongelmat heijastuvat ulkomaalaistaustaisten kantaväestöä heikompaan työllisyysasteeseen, joka tutkimuksen aineistonkeruun aikaan vuonna 2019 oli mittaustavasta riippuen noin 10–15 %-yksikköä matalampi kuin suomalaistaustaisilla. Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on alhainen verrattuna sekä ulkomaalaistaustaisiin miehiin että suomalaistaustaisiin naisiin Suomessa, ja ulkomaalaistaustaisiin naisiin muissa pohjoismaissa (Larja 2019).

tautumiseen kantaväestön edustajia kohtaan ja lisääntyneeseen halukkuuteen osallistua heidän kohtaamisistaan edellyttäviin tilaisuuksiin. Näistä kohtaamisista heräävät yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden kokemukset puolestaan voivat osaltaan tukea erilaisten luottamukseen perustuvien suhteiden kehittymistä kantaväestön edustajien kanssa (sosiokulttuurinen sopeutuminen; esim. Ward & Rana-Deuba 1999). Sosiaaliset kontaktit kantaväestöön lisäävät hyvinvointia (psykologinen sopeutuminen; esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2009) ja työllisyysmahdollisuuksia (taloudellinen sopeutuminen; esim. Aycan & Berry 1996). Aikuisilla työpaikka ja erityisesti sen tarjoama työyhteisö näyttelevätkin usein keskeistä roolia pyrittäessä uudelleenrakentamaan identiteettiä vieraassa kulttuurissa (Yijälä & Luoma 2018, 2019).

2.4 Uuden kansallisen identiteetin rakentamiseen vaikuttavia tekijöitä

Kuten edellä on tullut ilmi, kuuluminen osaksi yhteiskuntaa ja siinä vaikuttavia ryhmiä – tai näiden ryhmien ulkopuolelle jääminen – on voimakkaasti sidoksissa yksilön tunteisiin ja identiteettiin. Erilaisten sosiaalisesta kontekstista nousevien tekijöiden ohella myös lukuisat yksilölliset tekijät vaikuttavat siihen, millaiseksi maahanmuuttajan side uuteen kotimaahan ja sen kansaan muodostuu. Näitä tekijöitä käydään seuraavaksi läpi yksityiskohtaisemmin.

2.4.1 Yksilölliset tekijät

Suomessa asuvat ulkomaalaistaustaiset muodostavat taustojensa puolesta hyvin heterogeenisen joukon, mikä heijastuu jo pelkästään heitä kuvaaviin demografisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin. Esimerkiksi ikä, sukupuoli, koulutus ja työmarkkina-asema voivat vaikuttaa maahanmuuttajien kansalliseen samastumishalukkuuteen, mistä syystä ne on ollut tapana ottaa mukaan kansallista samastumista selittäviin malleihin (esim. de Vroome, Verkuyten & Martinovic 2014; Jasinskaja-Lahti ym. 2018). Näiden tekijöiden kohdalla tutkimuksista saatu empiirinen näyttö ei kuitenkaan ole ollut täysin yksiselitteistä. Vaikka esimerkiksi korkeamman iän on osoitettu olevan yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen, myös päinvastaisia ja ei-merkittäviä tuloksia on raportoitu (esim. Bobowik ym. 2017). Sama koskee sukupuolen yhteyttä kansalliseen samastumiseen. Korkeampi koulutustaso ja parempi työmarkkina-asema saattavat helpottaa ryhmärajojen läpäisyä, lisäten näin sosiaalista liikkuvuutta (Jasinskaja-Lahti ym. 2018). Kuten muidenkin taustatekijöiden, myös työmarkkina-aseman merkitys kansallisen samastumisen selittäjänä on kuitenkin vaihdellut huomattavasti eri tutkimuksissa.

Maahanmuuttajilla myös lähtö- tai syntymämaan sosiaalinen, poliittinen ja taloudellinen tilanne sekä kulttuuri voi olennaisesti vaikuttaa siihen, minne yksilö haluaa kiinnittyä ja mihin ryhmään tai ryhmiin hän tuntee kuuluvansa. Taustamaan on myös lukuisissa aiemmissa tutkimuksissa huomattu olevan yhteydessä maahanmuuttajien kansallisen samastumisen voimakkuuteen. Joidenkin maahanmuuttajien kohdalla uskonto muodostaa keskeisen osan taustamaan kulttuuria ja määrittää myös tulijoiden uskonnollisen viiteryhmän uudessa maassa. Esimerkiksi muslimitaustaisten maahanmuuttajien on aiemmissa Euroopan maihin kohdistuvissa tutkimuksissa huomattu samastuvan muita maahanmuuttajaryhmiä voimakkaammin uuden yhteiskunnan jäseniksi. 15 EU:n jäsenvaltiota käsittäneessä EU-MIDIS II 2016 tutkimuksessa 76 prosenttia muslimitaustaisista maahanmuuttajista koki vahvaa yhteenkuuluvuutta nykyistä asuinmaataan kohtaan. Tutkituista maista yhteenkuuluvuuden tunne oli korkeinta Suomessa (ka. 4,6 asteikolla 1–5) ja Ruotsissa (ka. 4,4). Tutkimuksessa yhteenkuuluvuudentunne oli (Ranskaa ja Alankomaita lukuun ottamatta) vielä hieman voimakkaampaa kohde-

maassa syntyneiden jälkeläisten kuin itse muuttaneiden keskuudessa. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018.)

Aiempi tutkimus on osoittanut myös kohdemaassa vietetyn ajan vaikuttavan kansallisen samastumisen voimakkuuteen. Maassaoloajan on lukuisissa tutkimuksissa osoitettu olevan positiivisessa yhteydessä maahanmuuttajien kansalliseen samastumiseen uudessa kotimaassa, ja vastaavasti negatiivisessa yhteydessä heidän samastumiseen syntymämaahansa tai aiempaan kotimaahansa (esim. de Vroome ym. 2014). Eri kulttuuritaustoista muuttaneiden välillä on kuitenkin havaittu eroja siinä, miten maassaoloaika vaikuttaa kansalliseen samastumiseen (esim. Bobowik ym. 2017). Myös sen tiedostaminen, että uudessa maassa tullaan asumaan pitkään tai kenties jopa viettämään siellä koko loppuelämä, voi lisätä tulokkaan motivaatiota päästä osaksi yhteistä kansallista sisäryhmää. Empiiristä tutkimusta suunnitellun maassaolon keston – esimerkiksi maahanmuuttajien poismuutto- tai jäämisaikeiden – yhteydestä kansallisen samastumisen voimakkuuteen on kuitenkin tarjolla varsin niukalti (Campbell 2019).

Maassaoloaika kartuttaa myös sopeutumista edesauttavia sosiaalisia verkostoja sekä uudessa maassa käytetyn kielen ymmärrystä. Käyttäytymisestä, joka heijastaa uuden kulttuurin tapojen ja taitojen omaksumista ja viemistä käytäntöön, voidaan käyttää käsitettä akkulturaatiokäyttäytyminen (acculturation behaviors; esim. Recker, Milfont & Ward 2017). Akkulturaatioprosessia tarkastelleet empiiriset tutkimukset ovat kerta toisensa jälkeen todistaneet kantaväestön edustajien kanssa luotujen kontaktien keskeisen merkityksen yhteisen ryhmäidentiteetin muodostumiselle. Esimerkiksi ystävyyssuhteita kantaväestön edustajien kanssa solmineiden maahanmuuttajien kohdalla kansallisen identiteetin rakentuminen on selvästi todennäköisempää kuin niiden, joilla tällaisia suhteita ei ole syntynyt (esim. Becker 2022; Clément, Noels, & Deneault 2001; Yijälä & Luoma 2018).

Akkulturaatiokäyttäytymistä kuvastaa myös kohdemaan kielen omaksuminen ja sen käyttäminen kommunikaatiossa kantaväestön edustajien kanssa. Kielitaidon onkin aiemmassa tutkimuksessa osoitettu edistävän sopeutumista uuden yhteiskunnan jäseneksi monin eri tavoin. Hyvä kielitaito kertoo siitä, että yksilö on motivoitunut omaksumaan uuden kulttuurin tapoja ja valmis tekemään työtä kotoutumisensa ja kansalliseen sisäryhmään pääsyn eteen. Kohdemaan kielitaitoa pidetäänkin yhtenä kansallisen samastumisen tärkeimmistä tunnusmerkeistä. (Esim. Cárdenas & Verkuyten 2020; de Vroome ym. 2014.)

Koska yksilö voi samastua ja yleensä samastuukin useisiin eri ryhmiin samanaikaisesti, on ihmisillä elämänsä aikana myös useita erilaisia sosiaalisia identiteettejä. Aiempi tutkimuskirjallisuus, jossa rinnakkaisiin identiteetteihin on viitattu esimerkiksi monitoisten, sisäkkäisten, kerroksisten ja hybridi-identiteettien käsitteillä (ks. tarkemmin esim. Aichholzer, Kritzinger & Plescia 2021) on pyrkinyt selvittämään, kuinka erilaiset vaihtoehdot sosiaalisen identiteetin lähteet ovat yhteydessä toisiinsa. Tutkimuksen myötä on selvinnyt, että identiteetit voivat esiintyä rinnakkain tai päällekkäin, kuten esimerkiksi alueellisen, kansallisen, ja ylikansallisen identiteetin kohdalla (Kuhn & Nicoli 2020). Esimerkiksi kansallisen ja ylikansallisen (eurooppalaisen) identiteetin välillä onkin havaittu vahva positiivinen korrelaatio kaikissa EU-jäsenvaltioissa (Cram 2009).

Maahanmuuttajien kohdalla tilanne on kuitenkin vielä monimutkaisempi, sillä heillä sekä aiemmasta että nykyisestä kulttuurisesta kontekstista kumpuavien identiteettien katsotaan ohjaavan yksilön havainnointia ja toimintaa uudessa maassa. Kuitenkin näihin molempiin kulttuurisiin konteksteihin liittyvien sosiaalisten identiteettien on osoitettu tukevan toisiaan ja näin suojelevan yksilön kulttuurista identiteettiä ja vaikuttavan suotuisasti sopeutumisen etenemiseen (Nguyen & Benet-Martínez 2013). Erilaiset paikalliset, alueelliset, ja ylikansalliset ryhmäjäsennydet (esim. eurooppalaisuus), voivatkin muodostua merkittäviksi identiteetin rakennusosiksi myös uudessa maassa. Vain mel-

ko harvat maahanmuuttokontekstiin keskittyvät tutkimukset ovat kuitenkin tarkastelleet paikallisen tason samastumisen – esimerkiksi omaan kaupunkiin tai asuinalueeseen samastumisen – merkitystä kansallisen identiteetin muodostumiselle (Likki 2008).

Suomessa kurditaustaisia nuoria tutkinut Toivanen (2014) kuitenkin kuvaa, kuinka nuoret rakentavat identiteettineuvotteluissaan kuuluvuutta Suomeen pikemminkin fyysisenä paikkana, jossa heidän kotinsa sijaitsee, kuin kansallisen identiteetin kautta. Tämän voidaan tulkita johtuvan siitä, että vaikka Suomi mielletään pysyväksi kodiksi, jonka ympärille nuoret rakentavat tulevaisuuden suunnitelmansa, suomalaisuus kuitenkin koetaan myös poissulkeväksi kategoriaksi – jonne pääsy on heille mahdotonta. Osa tutkituista nuorista koki voimakasta kuuluvuutta myös välittömään asuinympäristöönsä, eli kaupunkiin, jossa he asuivat. Toivasen mukaan tällaiset vaihtoehdot identifioidumisen kohteet tarjoavatkin nuorille usein joustavamman samastumiskohteen kuin mitä suomalaisuus kansallisena identiteettinä heille tarjoaa. (Toivanen 2014, 136; ks. myös Likki 2008.) Aiemmasta empiirisestä tutkimuksesta tiedetään myös, että yksilöllä on tapana luoda olettamuksia ihmisistä osittain juuri paikallistasolle keskittyvien kokemustensa perusteella (Glanville & Paxton 2007). Täten naapuruston asenneilma-
piiri saattaa heijastua maahanmuuttajien paikallisen identiteetin ohella myös heidän yhteenkuuluvuuden tunteeseensa laajemminkin – heidän kansalliseen identiteettiinsä.

2.4.2 Yhteiskunnan koettu vastaanottavuus

Akkulturaatioprosessiin linkittyvien ryhmien keskinäisellä vuorovaikutuksella on merkittävä rooli siinä, millaiseksi akkulturaatioprosessi muodostuu. Niin vastaanottavan yhteiskunnan käytännöt kuin sen asukkaiden odotuksetkin voivat olennaisesti vaikuttaa siihen, millaista akkulturaatiota kulttuuristen ja etnisten vähemmistöjen edustajat päätyvät suosimaan (Bourhis ym. 1997). Vaikka moni maahanmuuttaja pitää identiteettinsä kannalta hyvin tärkeänä sitä, että pystyy osallistumaan yhteiskunnan toimintaan esimerkiksi tekemällä töitä ja maksamalla veroja, ei ryhmärajojen läpäisy välttämättä onnistu kovasta yrittämisestäkään huolimatta (Yijälä & Luoma 2018). Yksilön toivoma ryhmäjäsenedyys voikin olla ristiriidassa sen ryhmäjäsenedyden kanssa, johon ulkoryhmä lähtökohtaisesti koettaa tämän luokitella (Jenkins 2000). Maahanmuuttaja saattaa esimerkiksi nähdä kovastikin vaivaa tavoitellessaan kansallisen sisäryhmän jäsenyyttä, esimerkiksi suomalaisuutta, mikäli hän kokee tämän tuovan häntä lähemmäksi arvostamaansa identiteettiä (value identity). Silti hänen todellinen identiteettinsä (real identity) voi jäädä kauaksikin tästä, mikäli häntä ei pyrkimyksistään huolimatta maan työmarkkinoilla kohdella suomalaisena vaan maahanmuuttajana (erosta tarkemmin, ks. Camilleri & Malewska-Peyre 1997, 48).

Jos kantaväestön edustajat eivät ole valmiita ottamaan maahanmuuttajaa kansallisen sisäryhmän jäseneksi, vaan sen sijaan kyseenalaistavat tämän identiteetin ja mahdollisesti myös koko hänen edustamansa kulttuurisen tai etnisen ryhmän arvon, on hänen identiteettinsä uhattuna ja itsetuntonsa vaarassa. Tämä johtuu siitä, että oman ryhmän alempiarvoisuuden havaitseminen on kivuliasta, etenkin silloin, kun on kyse yksilölle merkityksellisestä sisäryhmästä. (Ethier & Deaux 1994.) Etenkin pitkään jatkuneen syrjinnän seurauksena ryhmän edustajat saattavat alkaa kokea itsensä jopa täysin merkityksettömiksi yhteiskunnan toiminnan kannalta (Berry 1997; Schmitt & Branscombe 2002). Syrjintäkokemukset hankaloittavat yhteenkuuluvuuden tunteen kehittymistä ja uhkaavat erityisesti jo ennestään heikommassa asemassa olevia ryhmiä, esimerkiksi työllistymisongelmista kärsiviä (esim. FRA 2017, 78). Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat perheelliset maahanmuuttajanaiset, sillä heidän heikko asemansa työmarkkinoilla heijastuu usein myös perheen lapsiin – etenkin tyttöihin (ks. esim. Kurrnen 2021b). Mikäli työnantajien syrjivät asenteet estävät työllistymisen, tilanne voi muodostua hanka-

laksi myös korkeasti koulutetuilla maahanmuuttajilla johtuen ammatillisen identiteetin tärkeydestä koko yksilön identiteettiä määrittävänä tekijänä. (esim. Yijälä & Luoma 2018.)

Kantaväestön syrjintä tai muu epäoikeudenmukainen kohtelu voi kolhia maahanmuuttajan itsetuntoa jopa niin pahasti, että tämä alkaa aktiivisesti suojelemaan identiteettiään syrjinnän vaikutuksilta (Bobowik ym. 2017). Tutkimuskirjallisuudessa erilaisia identiteetin suojelemiseen tähtääviä toimintatapoja on tarkasteltu sosiaalisen identiteetin lähestymistapaan pohjautuvien psykologisten mallien kautta. Laajaa empiiristä tukea on saatu esimerkiksi syrjintä-disidentifikaatio-mallin (Rejection-Disidentification Model, RDIM; Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Solheim 2009; ks. myös Tyler & Blader 2003) olettamukselle, jonka mukaan kulttuuristen ja etnisten vähemmistöryhmien edustajat ovat vastahakoisempia samastumaan enemmistöryhmään silloin, jos kyseisen ryhmän asennoituminen heitä kohtaan koetaan torjuvaksi ja toiminta epäoikeudenmukaiseksi. Yhteiskunta tai muu ympäristö, joka sulkee tietyn vähemmistöryhmän toimintansa ulkopuolelle vasten tämän tahtoa, voikin aiheuttaa yksilössä reaktion, jolloin tämä alkaa etääntymään kantaväestöstä. Tutkimusnäyttöä syrjinnän negatiivisesta vaikutuksesta kansalliseen samastumiseen – ja edelleen yksilön hyvinvointiin, ulkoryhmäasenteisiin ja poliittiseen osallistumiseen – on kertynyt niin vapaaehtoisista kuin lisääntyvässä määrin myös kotimaastaan lähtemään pakotetuista maahanmuuttajista (esim. Berry ym. 2006; Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012, 2018; ks. myös Bobowik ym. 2017). Aiempi pitkittäistutkimus on osoittanut, että jopa suomalaisuuttaan korkeassa arvossa ennen muuttoaan pitäneet inkerinsuomalaiset paluumuuttajat, jotka kohtasivat Suomessa odotettua enemmän syrjintää, asennoituivat kantaväestöön negatiivisesti ja pyrkivät etääntymään heistä (Jasinskaja-Lahti, Mähönen & Ketokivi 2012).

Yksilötasolla tapahtuvia välittömiä syrjintäkokemuksia vähemmän tiedetään kuitenkin siitä, miten esimerkiksi median ylläpitämät käsitykset maahanmuuttajan edustamasta kulttuurisesta tai etnisestä vähemmistöryhmästä vaikuttavat heidän kansalliseen samastumiseensa (Saleem ym. 2019). Medialla ja muilla tiedotusvälineillä saattaa kuitenkin olla varsin merkittävä rooli maahanmuuttajien sosiaalisten identiteettien muodostumisessa, sillä ne voivat esimerkiksi välittää yksipuoleista ja ennakkoluuloja tukevaa informaatiota maahanmuuttajaryhmistä tai tulijoiden taustamaasta, ja uhata näin tulijoiden identiteettiä. Harva tutkimus on silti pyrkinyt selvittämään median kulttuurisiin stereotypioihin pohjautuvan viestinnän ja negatiivisen uutisoinnin vaikutusta kulttuuristen tai etnisten vähemmistöjen kansalliseen samastumishalukkuuteen, tai systemaattisemmin tarkastellut niiden aiheuttamaa uhkaa maahanmuuttajan identiteetille. (Saleem ym. 2019.) Joitain poikkeuksia kuitenkin löytyy. Esimerkiksi Yhdysvalloissa Saleem kollegoineen (2019) raportoivat pitkittäistutkimuksensa pohjalta nimenomaan muslimiväestöön kohdistuneen kielteisen uutisoinnin (mutta ei henkilökohtaisesti koetun syrjinnän) madaltaneen muslimitaustaisten osallistujien halukkuutta samastua amerikkalaiseksi tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa.

2.5 Kansallisen samastumisen yhteys luottamukseen maahanmuuttokontekstissa

Edellä esitetyn sosiaalisen identiteetin lähestymistavan mukaan sosiaaliset identiteetit voivat toimia merkittävänä voimavarana uudenaikaisessa tai muuten haastavassa elämäntilanteessa, kuten yksilön sopeutuessa uuteen maahan ja sen kulttuuriin (Haslam ym. 2009; Jetten ym. 2012). Ryhmiin samastumisen ja jaetun sosiaalisen identiteetin hyödyistä yksilön hyvinvoinnille ja positiivisille ryhmäsuhteille sekä -asenteille onkin saatavilla paljon tietoa niin koko väestön (esim. Haslam ym. 2009; Jetten ym. 2012, 2014) kuin maahanmuuttajienkin osalta (esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012, 2018). Huolimatta siitä, että luottamus on käsitteellisesti lähellä ryhmäpohjaisia asenteita (Dinesen, Schaeffer & Sønderskov 2020), vain harva maahanmuuttokontekstiin sijoittunut empiirinen tutkimus on kuitenkaan tarkastellut kansalliseen sisäryhmään samastumisen yhteyttä luottamuksen kehittymiseen uudessa maassa. Tästä syystä käsillä oleva tutkimus keskittyy nimenomaan tähän kansallisen samastumisen vähemmän tutkittuun positiiviseen seuraukseen. Ennen siirtymistä tähän, esitetään kuitenkin lyhyesti luottamustutkimukselle keskeisiä käsitteitä sekä aiemmissa suomalaistutkimuksissa tehtyjä havaintoja maahanmuuttajien luottamuksesta suhteessa erilaisiin luottamuksen kohteisiin.

2.5.1 Sosiaalinen ja poliittinen luottamus

Luottamustutkimuksessa erotetaan yleisesti toisistaan erilaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin ja toimijoihin kohdistuva poliittinen luottamus ja muihin ihmisiin kohdistuva sosiaalinen luottamus (esim. Putnam 2000). Poliittinen luottamus voidaan määritellä kansalaisten luottamukseksi laajemmin koko valtion hallintoa kohtaan tai yksityiskohteisemmin valtion keskeisimpiä lainsäädännöstä, päätösten toimeenpanosta ja juridisista käytännöistä vastaavia instituutioita ja tahoja kohtaan (Norris 2017). Instituutioihin kohdistuvan luottamuksen tarkastelussa on suositeltavaa erottaa edustuksellisen demokratian instituutiot ja toimijat (esim. presidentti, poliittiset puolueet, poliitikot ja maan hallitus) sellaisista lakia ja järjestelmää ylläpitävistä julkisista instituutioista ja toimijoista, joilta odotetaan ensisijaisesti yhdenvertaista kohtelua (Rothstein & Stolle 2008). Hyvinvointivaltion toiminnan kannalta keskeistä on kansalaisten luottamus myös jälkimmäiseen ryhmään kuuluviin julkisiin tai julkisesti rahoitettuihin instituutioihin ja järjestelmiin, kuten poliisiin, oikeuslaitokseen, sekä terveys- ja koulutusjärjestelmään.

Maahanmuuttajien luottamusta yhteiskunnan instituutioihin pidetään yhtenä keskeisenä uuteen kulttuuriin sopeutumisen etenemistä kuvaavana indikaattorina (esim. FRA 2017). Kulttuurisille ja etnisille vähemmistöille luottamus maan kansalliseen hallintoon ja poliittisiin instituutioihin kuvaa sitä, missä määrin he kokevat uuden kotimaansa hallinnon ja poliittisen järjestelmän ylipäättäänkin vastaavan heidän tarpeisiinsa ja ilmentävän heidän yhteiskunnallisia ja poliittisia kiinnostuksen kohteitaan (esim. Kelly 2009). Suomessa maahanmuuttajien on havaittu luottavan jopa kantaväestöä enemmän erilaisiin *poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin*. Esimerkiksi osittain tämän tutkimuksen kanssa samaan aineistoon pohjautuva, pääkaupunkiseudun viiteen suurimpaan kieliryhmään vuonna 2018 kuuluneiden luottamusta erilaisiin instituutioihin tarkastellut tutkimus osoitti, että poliittinen luottamus oli koko vieraskielisten ryhmän kohdalla useilta osin jopa kantaväestöä korkeammalla tasolla. Poliittisessa luottamuksessa oli kuitenkin huomattavaa vaihtelua eri kieliryhmiin kuuluvien kesken. Vironkielisten kohdalla poliittinen luottamus oli pääsääntöisesti kaikkia muita kieliryhmiä heikompaa. Venäjän ja somalinkielisten kohdalla puolestaan luottamus poliittisiin instituutioihin ja

toimijoihin osoittautui sitä heikommaksi, mitä pidempään Suomessa oli asuttu. (Pitkänen ym. 2019a, 45–48.)

Myös *luottamuksen julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin* on Suomessa – kuten useissa muissakin EU-jäsenvaltioissa – raportoitu olevan maahanmuuttajaväestössä jopa kantaväestöä vahvempaa (FRA 2017, myös vastakkaisia tuloksia on raportoitu, esim. Breidahl & Gustavsson 2022; Breidahl ym. 2021). Esimerkiksi Pitkäsen ja kumppaneiden (2019a) tutkimuksessa myös pääkaupunkiseudun vieraskielisten osoittama luottamus suomalaisiin *julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin* oli pääsääntöisesti kantaväestöä korkeammalla tasolla. Vastaavan kaltaisia tuloksia on raportoitu myös kansallisen tason ikävakioidussa tarkastelussa (Castaneda ym. 2015, 18–19). Molemmissa tutkimuksissa kieli- tai taustamaaryhmien välillä oli jälleen huomattavia eroavaisuuksia. Pääkaupunkiseudulla luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin oli pääsääntöisesti voimakkainta arabian- ja somalinkielisillä ja heikointa puolestaan venäjän- ja virokielisillä (Pitkänen ym. 2019a, 48–50).

Yhtä lailla tärkeää yhteiskunnan toimivuuden kannalta on kuitenkin myös *sosiaalinen luottamus eli ihmisten luottaminen toisiinsa*. Tämä luottamuksen muoto on ollut yleisesti luottamustutkimuksissa tapana jakaa luottamukseen tiettyjä, yksilön jo entuudestaan tuntemia henkilöitä kohtaan (particularized social trust) ja niin kutsuttuun *yleistettyyn sosiaaliseen luottamukseen* (generalized social trust). Yleistetty sosiaalinen luottamus viittaa yksilön luotettavuusarvioon tilanteessa, kun luottamuksen kohteena on täysin vieras henkilö, josta ei tiedetä vielä mitään (Rotter 1971). Tällöin ihmisten yleiset uskomukset ihmisluonnosta, erityisesti kuinka luotettavina, rehellisinä ja hyvää tarkoittavina he muita ihmisiä pitävät, vaikuttavat siihen, miten heidän käyttäytymistään arvioidaan (Brewer & Steenbergen 2002). Ihmiset, joilla yleistetty sosiaalinen luottamus on korkealla tasolla, olettavat kaikkien ihmisten toiminnan pohjautuvan yhteisesti jaettuun arvoperustaan. Juuri tämän luottamuksen muodostaman siteen ihmisten välillä katsotaan mahdollistavan yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisen yhteistyön toisilleen täysin vieraiden ihmisten välillä. (Uslaner 2002, 3.) Pitkäsen ja kumppaneiden (2019a) tutkimuksessa yleistetty sosiaalinen luottamus oli kantaväestöä matalammalla tasolla kaikissa tutkituissa kieliryhmissä lukuun ottamatta englanninkielisissä maissa syntyneitä osallistujia. Tämän on katsottu johtuvan siitä, että maahanmuuttajien kohdalla yleistä sosiaalista luottamusta koskevia arvioita peilataan nykyisen kotimaan ohella (Breidahl & Gustavsson 2022) – tai jopa pääsääntöisesti (Bilodeau & White 2016) – aiempaan asuinmaahan liittyviin, muuttoa edeltäneisiin kokemuksiin.

Kuten aiemmasta luottamuskirjallisuudesta tiedetään, yleistetty sosiaalinen luottamus saattaa heijastua myös erityyppisiin instituutioihin kohdistuviin luottamusarvioihin: Sellaiset ihmiset, joilla yleistetty luottamus on vahvaa, luottavat todennäköisesti muita enemmän myös institutionaalsiin toimijoihin. Ja toisaalta sellaiset ihmiset, jotka eivät lähtökohtaisesti luota muihin ihmisiin, ovat pessimistisiä ja kyynisiä myös esimerkiksi poliitikkojen ja virkamiesten aikeista (Bäck & Kestilä-Kekkonen 2009). Yleistetyn sosiaalisen luottamuksen ja julkisiin instituutioihin kohdistuvan luottamuksen välillä onkin vahva, lukuisissa empiirisissä tutkimuksissa todennettu positiivinen korrelaatio (Vallier 2020). Nykyisin tutkimusnäyttöä löytyy myös yleistetyn sosiaalisen luottamuksen ja poliittisen luottamuksen välisestä yhteydestä (esim. Bäck & Kestilä 2009; Newton & Zmerli 2011; Glanville & Paxton 2007; Zmerli & Newton 2008). Yleistetyn sosiaalisen luottamuksen huomioiminen pyrittäessä selittämään maahanmuuttajien luottamusta kantaväestöön ja erityyppisiin instituutioihin on erityisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa analyysin tulosten kertovan luottamuksesta nimenomaan vallittuihin luottamuksen kohteisiin – eikä näihin mahdollisesti heijastuvasta yleistetystä sosiaalisesta luottamuksesta.

Maahanmuuttokontekstissa sosiaalista luottamusta voidaan tarkastella myös suhteessa *luottamukseen kantaväestön edustajia*, tai muita samasta (tai eri) lähtömaasta tulleita, kohtaan. Kulttuuristen ja etnisten vähemmistöryhmien luottamus kantaväestöön tukee maahanmuuttajien uuteen yhteiskuntaan integroitumista ja positiivisia ryhmissuhteita uudessa kotimaassa (Jasinskaja-Lahti ym. 2018). Aiemmassa tutkimuksessa nimenomaan muuton jälkeisten kokemusten on raportoitu määrittävän kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen tasoa (Bilodeau & White 2016). Pitkäsen ja kumppaneiden (2019a) tutkimuksessa vieraskielisten luottamus kantasuomalaisiin oli keskimäärin korkeammalla tasolla kuin luottamus heidän omiin maanmiehiinsä Suomessa. Ainoastaan somalinkieliset luottivat Suomessa asuviin maanmiehiinsä enemmän kuin kantasuomalaisiin. (mt. 52–54.) Myös toisenlaisia tuloksia on raportoitu. Esimerkiksi Tanskassa ulkomaalaistaustaisten luottamus tanskalaisiin ihmisiin on huomattavasti matalammalla tasolla kuin kantaväestön edustajien luottamus (Braidahl & Gustavsson 2022).

2.5.2 Sosiaalisen identiteetin ja luottamuksen välinen suhde

Sosiaalipsykologisessa kirjallisuudessa on pyritty selvittämään tarkemmin sitä, kuinka nimenomaan identiteetin ylläpitoon liittyvät tarpeet ja motiivit vaikuttavat ihmisten luottamusta koskeviin arvioihin ja -valintoihin pelkkien välineellisten (resurssipohjaisten) tekijöiden sijaan (Kramer 1999). Hyödyntämällä sosiaalisen identiteetin lähestymistapaan pohjautuvia malleja, kuten ryhmäarvomallia (group value model; Tyler, Degoe & Smith 1996) ja ryhmään kiinnittymisen mallia (group engagement model; Tyler & Blader 2003), tämä tutkimushaara on pyrkinyt selvittämään sekä luottamuksen muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä että sen seurauksia. Lähestymistavan mukaan luottamuksen katsotaan muodostuvan nimenomaan ryhmään samastumisen seurauksena. Toisin sanoen, samastuminen yhteiskuntaan ja sen kansalaiseksi edistää luottamuksen muodostumista kyseistä ryhmää ja sen auktoriteetteja kohtaan – eikä päinvastoin (Cruwys ym. 2021; Saleem ym. 2019).

Sosiaalisen identiteetin lähestymistapaan nojaava tutkimus (esim. Freitag & Bauer 2013) on osoittanut, että on mahdollista teoreettisesti ja empiirisesti erottaa yleistetystä ja erityisestä luottamuksesta vielä kolmas sosiaalisen luottamuksen muoto, identiteettiin perustuva luottamus (identity-based trust; myös category based trust; Kramer 1999). Identiteettiin perustuvan luottamuksen myötä yksilö kokee voivansa luottaa tavallista enemmän sellaiseen henkilöön, jonka kanssa hän jakaa yhteisen ryhmäjäsenyyden, vaikka kyseessä olisi tälle entuudestaan täysin vieras henkilö. Yksilölle ryhmän jäsenistä kertynyt tieto voidaan tällöin heijastaa koskemaan koko arvion kohteena olevaa ryhmää silloin, kun tarkempaakaan tietoa ei ole saatavilla. Syrjäyttämällä näin tarkemman henkilökohtaisen tiedon tarpeen, jaettu ryhmäjäsenyys takaa, ettei yksilön henkilökohtaisen kokemuksen puuttuminen muodostu esteeksi luottamuksen heräämiselle. Tämä myös säästää kyseessä olevan ryhmän jäsenet erillisiltä neuvotteluilta luottamuksen saavuttamiseksi. (Freitag & Bauer 2013; Kramer 1999; Tanis & Postmes 2005.)

Maahanmuuttokontekstissa luottamuksen muodostuminen ei välttämättä kuitenkaan suju yhtä helposti kuin lähtökohtaisesti saman kansallisen sisäryhmän jäsenillä, joilla identiteettiin perustuva luottamus yksinkertaistaa luottamusarvioiden tekemistä. Tästä huolimatta empiiriset tutkimukset ryhmään samastumisen sosiaalisista vaikutuksista erityisesti suhteessa luottamuksen heräämiseen ovat keskittyneet pääosin kantaväestön edustajiin. Joitakin teemaa käsitteleviä tutkimustuloksia on kuitenkin saatavilla myös maahanmuuttajiin kohdistuneista tutkimuksista. Esimerkiksi Yhdysvalloissa asuvaa muslimiväestöä kolmena eri ajankohtana tarkastelleessa pitkittäistutkimuksessaan Saleem (2019) kollegoineen havaitsivat, että maahanmuuttajien voimakkaampi

kansallinen samastuminen ennakoi heidän vahvempaa luottamustaan Yhdysvaltojen hallitukseen. Toisin sanoen, tutkimuksen aiemmassa vaiheessa voimakkaammin amerikkalaisiksi samastuneet osallistajat luottivat tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa maan hallitukseen tilastollisesti merkitsevästi enemmän kuin amerikkalaisiksi heikomminkin samastuneet. (Saleem ym. 2019.)

Tuore kyselyaineistoon perustuva tanskalaistutkimus (Breidahl & Gustavsson 2022) puolestaan on tiedettävästi ainoa maahanmuuttokontekstiin sijoittuva tutkimus, jossa kansallisen samastumisen yhteyttä maahanmuuttajien luottamukseen uudessa kotimaassa on tarkasteltu ja empiirisesti testattu suhteessa useampaan kuin yhteen luottamuksen muotoon samanaikaisesti. Tutkimuksen aineisto käsitti viisi suurinta länsimaiden ulkopuolelta Tanskaan muuttanutta ulkomaalaistaustaisten ryhmää, joihin kuului sekä maahan itse muuttaneita että siellä syntyneitä henkilöitä. Tutkimuksen tulokset osoittivat nimenomaan kokemuksen itsestä kansallisen sisäryhmän jäsenenä (national belonging) olevan tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä maahanmuuttajien luottamukseen kantaväestön edustajia kohtaan. (Breidahl & Gustavsson 2022.) Kyseinen komponentti oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä myös maahanmuuttajien luottamukseen yhteiskunnan julkisia instituutioita ja järjestelmiä kohtaan (luottamukseen reiluun kohteluun julkisissa instituutioissa, tuomioistuimissa ja lain valvonnassa). Tutkimuksessa poissuljettiin se mahdollisuus, että osallistujien kokemus yhteisesti jaetuista arvopohjasta tanskalaisten kantaväestön edustajien kanssa olisi vaikuttanut edellä kuvattuihin tuloksiin. Löydetyt yhteydet kuitenkin säilyivät myös kohdemaan kulttuuristen arvojen ja useiden muiden taustamuuttujien kontrolloimisen jälkeen. Tämä viittaa nimenomaan maahanmuuttajien kansallisen identiteetin emotionaalisen komponentin tärkeyttä rooliin poliittisiin ja julkisiin instituutioihin kohdistuvan luottamuksen selittäjänä. (Breidahl & Gustavsson 2022.)

Siitä huolimatta, että maahanmuuttajien sosiaalinen ja poliittinen osallistuminen sekä luottamus ovat viime aikoina herättäneet aiempaa enemmän kiinnostusta myös suomalaisissa tutkijoissa (esim. Kettunen 2022; Kuusio ym. 2020; Sipinen 2021; Valaste & Wass 2019), suomalaisuuteen samastumisen yhteyttä poliittisiin tai julkisiin instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen ei kyseisessä väestöryhmässä ole tiettävästi Suomessa aiemmin tutkittu.

2.6 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää pääkaupunkiseudulla asuvien ulkomaalais-taustaisten keskuudessa tekijöitä, jotka selittävät heidän kansallista samastumistaan osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaiseksi. Tämän lisäksi tutkimus pyrki tuot-tamaan lisää tietoa siitä, kuinka kansallinen yhteenkuuluvuuden tunne on edelleen yh-teydessä luottamuksen eri muotoihin. Alla esitetään päätutkimuskysymykset ja tut-kimuksen teoriaosuuden perusteella muodostetut olettamukset muuttujien välisistä yhteyksistä (H1–H7).

Tutkimuskysymys 1: Miten erilaiset yksilölliset ja yhteiskunnan koettua vastaanotta-vuutta kuvaavat tekijät selittävät pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisen väes-tön kokemusta samastumisesta osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaiseksi?

Teoriaan ja aiempaan empiiriseen tutkimukseen perustuen oletetaan, että:

- maahanmuuttoprosessin keston liittyvät tekijät (tässä tutkimuksessa pidempi maassaoloaika ja suurempi halukkuus jäädä maahan pysyvästi) ovat positiivisessa yhteydessä osallistujien kansalliseen samastumiseen (H1)
- kaikki akkulturaatiokäyttäytymistä kuvastavat tekijät, eli edistyneempi suomen kie-len taito, suurempi suomalaisten ystävien määrä ja korkeampi suomalaisten ystä-vyyssuhteiden koettu tärkeys, ovat positiivisessa yhteydessä osallistujien kansalli-seen samastumiseen (H2)
- yhteiskunnan vastaanottavuutta kuvastavista muuttujista koettu yhdenvertaisuu-den tunne on positiivisessa ja oman vähemmistöryhmän kohtaama ennakkoluuloi-nen tai syrjivä kohtelu puolestaan negatiivisessa yhteydessä osallistujien kansalli-seen samastumiseen (H3)
- rinnakkaisten identiteettien lähteet ovat yhteydessä kansalliseen samastumiseen: mitä tärkeämmäksi osallistujat kokevat identiteetilleen oman paikallisen asuinym-päristönsä ja eurooppalaisuutensa, sitä voimakkaampaa on myös heidän kansalli-nen samastumisensa Suomessa (H4)

Edellä kuvattujen tekijöiden lisäksi ensimmäistä tutkimuskysymystä tarkastelevissa malleissa kontrolloidaan seuraavat demografiset ja sosioekonomiset taustatekijät: Ikä (ja iän neliö), sukupuoli, koulutus, työllisyys ja perhetyyppi. Myös osallistujien taus-tamaa, joka ulkomailla syntyneiden osalta on heidän syntymämaansa, kontrolloidaan.

Tutkimuskysymys 2: Millä tavoin pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustais-ten kansallinen samastuminen on yhteydessä heidän sosiaaliseen ja poliittiseen luottamukseensa?

Tutkimuksen teoriaosuudessa esitettyyn tutkimuskirjallisuuteen perustuen oletetaan, että:

- kansallinen samastuminen on positiivisessa yhteydessä osallistujien luottamukseen Suomen poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin (H5)
- kansallinen samastuminen on positiivisessa yhteydessä osallistujien luottamukseen Suomen julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin (H6)
- kansallinen samastuminen on positiivisessa yhteydessä osallistujien luottamukseen suomalaista kantaväestöä kohtaan (H7)

Jotta luottamusmuuttujia selittävässä regressiomalleissa voidaan sulkea pois muut mahdolliset kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttujien välistä yhteyttä mah-dollisesti selittävät mekanismit, malleissa kontrolloidaan maassaoloajan lisäksi yleis-tetty sosiaalinen luottamus. Taustamuuttujista ikä ja sukupuoli jätettiin pois malleista siitä syystä, etteivät ne korreloineet lainkaan luottamusmuuttujien kanssa.

3 Aineisto ja käytetyt menetelmät

3.1 Aineisto ja sen rajaaminen

3.1.1 Tutkimuksessa hyödynnetyn aineiston taustaa

Tämän tutkimuksen poikkileikkauseineisto on muodostettu pääkaupunkiseudulla käyntihaastatteluin vuosina 2018–2019 kerätystä kyselyaineistosta. *Pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvot, asenteet ja identiteetit 2018–2019* -aineistossa selvitettiin pääkaupunkiseudun suurimpiin vieraskielisten ryhmiin kuuluvien arvoja ja asenteita. Samalla kysyttiin heidän samastumisestaan nykyiseen kotimaahansa eli Suomeen ja sen kansaan, sekä muita identiteettiin ja luottamukseen liittyviä kysymyksiä.

Aineiston otanta tehtiin väestörekisteriin rekisteröidyn äidinkielen perusteella. Väestöstä poimittiin satunnaisesti 3 000 yli 18-vuotiasta pääkaupunkiseudulla asuvaa henkilöä seuraavista kieliryhmistä: arabian-, englannin-, somalin, venäjän- ja vironkieliset. Kustakin näistä viidestä kieliryhmästä haastateltiin noin 300 henkilöä ($N = 1\,527$).

Haastattelu koostui pitkälti monivalintakysymyksistä muutamia avovastauksia lukuun ottamatta. Haastatteluiden pohjana toiminut kysymyslomake koostui 14 pääkysymyksestä, joista monet sisälsivät myös useita alakohtia. Lomakkeen loppuosassa kysyttiin lisäksi lukuisia taustakysymyksiä. Haastatellut saivat vastata joko omalla äidinkielellään tai suomeksi. (Ks. aineistonkeruun toteutuksesta ja kyselylomakkeesta tarkemmin Pitkänen ym. 2009a, 121–134; Pitkänen ym. 2009b, 84–97.)

3.1.2 Aineiston rajaaminen

Käsillä olevaa tutkimusta varten aineistoa rajattiin seuraavasti. Ensinnäkin aineisto rajattiin ainoastaan täysi-ikäisyyden saavuttaneisiin työkäisiin, eli 18–74 vuotiaisiin osallistujiin. Toiseksi tutkimuksen kohderyhmät muodostettiin kieliperusteen sijaan heidän itse ilmoittamansa syntymämaan perusteella. Tarkasteluun otettiin mukaan Virossa ($n = 327$; 23 % osallistujista), Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa ($n = 272$; 20 %), Irakissa ($n = 205$; 15 %), Somaliassa ($n = 301$; 22 %) ja englanninkielisissä maissa syntyneet osallistajat ($n = 292$; 21 %). Englanninkielisillä mailla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia, Yhdysvaltoja, Australiaa ja Uutta-Seelantia. Näissä maissa syntyneet osallistajat yhdistettiin aineiston analyysivaiheessa samaan ryhmään tulosten samankaltaisuuden vuoksi. Tarkasteluun valikoituneet maat edustavat Suomen keskeisimpiä maahanmuuttajaryhmiä.⁶

Suomen ja pääkaupunkiseudun selvästi suurimmat maahanmuuttajaryhmät koostuvat Virossa ja Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa syntyneistä tulijoista. Seuraavaksi eniten on Irakissa ja Somaliassa syntyneitä. Siinä missä Somaliasta on saapunut Suomeen suuria määriä melko tasaiseen tahtiin jo 1990-luvun alusta lähtien, Irakista Suomeen suuntautunut maahanmuutto on noudattanut erilaista kehityskulkua. Vaikka myös Irakista alettiin muuttaa Suomeen jo 1990-luvun alussa, heidän osuutensa maan väestöstä kasvoi roimasti etenkin vuosien 2015–2016 aikana. (Tilastokeskus 2022b; Sjöblom-Immala 2016.) Somaliassa ja Irakissa syntyneet maahanmuuttajat ovat pääosin työkäisiä ja edustavat muita maan suuria maahanmuuttajaryhmiä keskimäärin nuorempaa väestöä. Näiden ryhmien kohdalla myös heille Suomessa syntyneen jälkikasvun edustajien osuus on kasvussa. Etenkin somalialaistautaisessa väestössä Suomessa syntyneet henkilöt ovat jo sen ikäisiä, että he ovat alkaneet siirtyä työmarkkinoille. Ky-

6 Mikäli Suomen kaikkia englanninkielisissä maissa syntyneitä tarkastellaan yhtenäisenä ryhmänä, muodostivat he vuonna 2021 Suomen viidenneksi suurimman taustamaaryhmän (Tilastokeskus 2022b).

seisen ryhmän tärkeyden ja heitä koskevan tutkitun tiedon tarpeellisuuden ja ajankoh-
taisuuden huomioiden, Suomessa syntyneitä somalialaistaustaisia tarkastellaan tässä
tutkimuksessa mahdollisuuksien mukaan omana ryhmänään. Tutkimukseen osallistu-
neet somalialaistaustaiset jakautuvat siis Somaliassa syntyneisiin ($n = 238$; 17 %) ja
Suomessa syntyneisiin ($n = 63$; 5 %). Ryhmän pienen koon takia Suomessa syntynei-
den somalialaistaustaisten osalta tulokset ovat kuitenkin ainoastaan suuntaa antavia.

Näin rajattuna aineisto käsitti yhteensä 1 397 henkilöä. Osallistujista hieman yli puo-
let oli miehiä (Taulukko 1). Lähes puolet osallistujista asui lapsitaloudessa, yhden hen-
gen kotitaloudessa asui vain alle neljännes. Suurin osa vastaajista oli käynyt kouluja
tai opiskellut yli 10 vuotta (73 %), joista reilu kolmasosa (38 %) yli 14 vuotta. Suomen
kielen taitonsa vähintään keskitasoiseksi arvioi selvä enemmistö osallistujista (68 %).
Noin joka toisella osallistujalla oli yli viisi suomalaista ystävää, ja valtaosalle (79 %) ys-
tävyysuhteet suomalaisten kanssa olivat joko melko tai erittäin tärkeitä. Tuloslusun
alussa osallistujia koskevia perustietoja esitellään vielä maahanmuuttajaryhmittäin.

Taulukko 1. Perustietoa tutkimuksen osallistujista

	<i>n</i>	%
Sukupuoli (N = 1 397)		
Mies	781	55,9
Nainen	616	44,1
Syntymä- tai taustamaa (N = 1 397)		
Englanninkieliset maat	292	20,9
Viro	327	23,4
Venäjä (+ ent. NL)	272	19,5
Irak	205	14,7
Somalia, Somaliassa syntyneet	238	17,0
Somalia, Suomessa syntyneet	63	4,5
Perhetyyppi (N = 1 397)		
Yhden hengen talous	314	22,5
Lapseton pariskunta	226	16,2
Muu aikuistalous (kaikki yli 18-v.)	174	12,5
Lapsitalous (alle 18-v. henkilöitä)	683	48,9
Koulutus opiskeluvuosina (N = 1 397)		
0–10 v.	383	27,4
10,5–14 v.	478	34,2
Yli 14 v.	536	38,4
Työllisyys (N = 1 397)		
Työllinen/yrittäjä	854	61,1
Muu	543	38,9
Suomen kielen taito (N = 1 397)		
Ei puhu lainkaan	56	4,0
Aloittelija	385	27,7
Keskitaso	581	41,8
Edistynyt	221	15,9
Äidinkieli tai vastaavat taidot	147	10,6
Suomalaisten ystävien määrä (N = 1 397)		
Ei yhtään	261	18,7
Yksi	64	4,6
2–5	345	24,7
Yli 5	727	52
Suomalaisten ystävien tärkeys (N = 1 322)		
Ei kovin/lainkaan tärkeää	279	21,1
Melko tärkeää	474	35,9
Erittäin tärkeää	569	43,0

Huom. Koulutus-muuttujaa käsitellään regressiomalleissa malleissa jatkuvana muuttujana.

3.2 Käytetyt tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen kuvailevassa osuudessa muuttujia tarkastellaan ensin keskiarvojen (ka.) ja -hajontojen (kh.), osuuksien (%) ja erilaisten visualisointien kautta. Korrelaatioiden tarkastelussa (Spearman rho, ρ) ja keskiarvojen erojen tilastollisen merkitsevyyden testauksessa (Mann-Whitney U-testi) hyödynnettiin ei-parametrisiä testejä, sillä joidenkin syntymä- tai taustamaaryhmien⁷ kohdalla jakaumien normaalisuusehto ei aina täyttynyt.

Ennen keskiarvosummamuuttujien luomista niiden faktorirakenne varmistettiin pääkomponenttianalyysillä.⁸ Tutkimuksen tulosten raportoinnissa käytetään merkitsevyydeltänsä aina 95 prosentin luottamustasoa, joka on taulukoissa ilmoitettu tarkemmin (***) tilastollisesti erittäin merkitsevä $p < 0,001$; ** tilastollisesti merkitsevä $p < 0,01$; * tilastollisesti melkein merkitsevä $p < 0,05$). Aineisto analysoitiin SPSS 26.0-ohjelmalla.

Pääasiallisena tutkimusmenetelmänä käytettiin usean selittävän muuttujan lineaarista regressioanalyysiä. Lineaarisen regressioanalyysin avulla voidaan tutkia yhden tai useamman selittävän muuttujan yhteyttä selitettävään muuttujaan, mistä syystä sen avulla voitiin lähteä tarkastelemaan edellä esitettyjä tutkimuskysymyksiä (ks. Luku 2.3). Kun regressioanalyysien perusolettamusten oli ensin varmistettu olevan kunnossa,⁹ mallin tulkinta tapahtui sen selitysvoimaa kuvaavan R^2 -luvun sekä yksittäisten regressiokertoimien kautta (tulkinnasta tarkemmin, ks. sivu 42).

Regressiomallin tulosten tulkinnassa on syytä muistaa, että sosiaalitieteellisen tutkimuksen keskiössä olevan ihmisten käyttäytymisen ja ajattelun selittäminen on erittäin haastavaa johtuen siitä, että yleensä hyvin monet eri tekijät vaikuttavat yksilön toimintaan ja päätöksentekoon. Tärkeää on huomioida myös tutkimusasetelma: aina malliin ei ole tarkoituksaan sisällyttää kaikkia selitettävän ilmiön kannalta relevantteja selittäjiä tarkoituksena ennustaa selitettävän muuttujan muutoksia mahdollisimman kattavasti. Tutkija voi myös päättää keskittyä aiempiin teorioihin ja tutkimustietoon pohjautuvaa harkintaansa käyttäen muutamien merkitykselliseksi kokemiansa muuttujien välisten yhteyksien tarkasteluun. Tällöin mallin tulosten tulkinta painottuu lähes yksinomaan mallin regressiokertoimien tulkintaan.

7 Käsillä olevassa julkaisussa tutkimuksen kohteena oleviin maahanmuuttajaryhmiin viitataan jatkossa yksinkertaisuuden vuoksi myös pelkän *taustamaan* käsitteen kautta. Tällä ei kuitenkaan tässä yhteydessä tarkoiteta täsmälleen samaa asiaa kuin Tilastokeskuksen syntyperä -luokituksessa taustamaan käsitteellä (vrt. luku 1, alaviite).

8 Pääkomponenttianalyysissä (PCA, Direct Oblimin) tarkasteltiin muuttujien latauksia, kommunaliteetteja ja komponenttien ominaisarvoja (selitysosuus). Lisäksi hyödynnettiin faktoriratkaisun sopivuutta käytettyyn aineistoon sekä otoksen riittävyttä mittaavia testejä (KMO; Barlettin testi).

9 Lineaarisen regressioanalyysin oletusten varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Mikäli malliin valitut muuttujat eivät täytä kyseisiä oletuksia, on virheellisten tulosten riski ilmeinen. Tässä tutkimuksessa oletusten varmistettiin olevan kunnossa kunkin mallin kohdalla. Tolerance ja VIF-arvot eivät paljastaneet merkittävää multikollineaarisuutta mallin muuttujien välillä. Samaa päättelyä tuki myös korrelaatiomatriisin tarkastelu (liite 1). Suuria poikkeamia ei havaittu myöskään standardoitujen jäännöstermien tarkastelussa normaalijakauma- ja hajontakuviosta. Jäännöstermejä kuvaavat histogrammit noudattivat normaalijakaumaa. Viitteitä analyysiä häiritsevästä poikkeavista havainnoista etsittiin esimerkiksi Cook's Distance-arvon avulla. Tarkastelu osoitti, etteivät poikkeavat havainnot tuottaneet käytetyssä aineistossa ongelmaa lukuun ottamatta yhtä, tästä syystä regressioanalyysistä poistettua vastaajaa. Ylipäätäänkin käytetyn kaltaiset suuremmat aineistot eivät ole yhtä herkkiä poikkeaville havainnoille kuin pienemmät aineistot ovat.

Hierarkkisen regressiomallin tulosten tulkinnasta

Yksittäisiä regressiokertoimia kuvaavat arvot kertovat, mikä on yksittäisen selittävän muuttujan yhteys selitettävään muuttajaan silloin, kun kaikkien muiden mallissa mukana olevien muuttujien vaikutus on otettu huomioon. Regressioanalyysissä kunkin selittävän ja selitettävän muuttujan välistä yhteyttä voidaan kuvata joko standardoimattomien tai standardoitujen regressiokertoimien (beta) kautta.

Standardoimattomat regressiokertoimet (B) kuvaavat selittävän ja selitettävän muuttujan välisen regressiosuoran kaltevuutta – sitä, kuinka monta selitettävän muuttujan yksikköä kyseinen muuttuja muuttuu jokaista selittävän muuttujan yksikön lisäystä kohden. Etumerkistään riippuen regressiokerroin voi ilmentää joko positiivista (selittävän muuttujan arvon noustessa myös selitettävän muuttujan arvo nousee) tai negatiivista (selittävän muuttujan arvon noustessa selitettävän muuttujan arvo laskee) korrelaatiota kunkin muuttujaparin kohdalla. **Standardoimattoman regressiokertoimen keskivirhe (standard error, $SE B$)** puolestaan kuvastaa sitä, kuinka tarkasti havaintopisteet sijoittuvat regressiosuoralle. Mitä suurempi tämä arvo on, sitä hajaantuneemmat havaintopisteet ovat regressiosuoraan nähden ja sitä epätodennäköisempää on tilastollisen todennäköisyyden havaitseminen.

Standardoidut regressiokertoimet (β) puolestaan kuvaavat sitä, paljonko jokainen yhden keskihajonnan suuruinen muutos mallin selittävässä muuttujassa nostaa tai laskee mallin selitettävän muuttujan keskihajontaa. Standardoitu regressiokerroin saa arvoja -1 ja +1 väliltä. Arvo ilmaisee muutoksen suuruutta selitettävässä muuttujassa, kun mahdolliset muut selittävät tekijät on mukana mallissa. Standardoitujen regressiokertoimien käyttö mallin tulkinnassa mahdollistaa eri asteikoilla mitattujen selittävien muuttujien ja selitettävän muuttujan välisten yhteyksien keskinäisen vertailun.

Regressiokertoimien tilastollista merkitsevyyttä kuvaavat (p) arvot auttavat määrittämään sitä, säilyisivätkö käytetyssä aineistossa selittävien ja selitettävän muuttujan välillä havaitut yhteydet myös silloin, jos niitä tarkasteltaisiin suuremmassa populaatiossa. Jokaisen selittävän muuttujan saama p -arvo testaa nollahypoteesia, jonka oletaman mukaan kyseinen muuttuja ei korreloi riippuvan muuttujan kanssa. Valitun tilastollisen merkitsevyytason (tässä tutkimuksessa $p < 0,05$) alle jäävät p -arvot sen sijaan kaatavat nollahypoteesin – tällöin selittävän ja selitettävän muuttujan välisen korrelaation katsotaan ilmenevän myös koko populaatiossa. Toisin sanoen, yhteyden tulkitaan tällöin johtuvan muusta kuin sattumasta tai mittausvirheestä. Mikäli selittävän muuttujan p -arvot eivät kuitenkaan laske tarpeeksi mataliksi ($p > 0,05$) nollahypoteesia ei voida kumota. Tämä tarkoittaa sitä, etteivät analyysiin valitut muuttujat tarjoa riittävää näyttöä sille, että selittävän ja selitettävän muuttujan välillä vallitseva yhteys olisi löydettävissä myös tutkimukseen valikoitunutta väestönosaa laajemmin tarkastellessa. (Pallant 2020.)

Mallin selitysosuus (R^2) kertoo, kuinka suuren osuuden tarkastelun kohteena olevan selitettävän muuttujan varianssista malliin lisätyt selittävät muuttujat pystyvät kussakin vaiheessa ja koko mallissa selittämään. Luku voi saada arvoja nollan ja yhden väliltä: pienet arvot kertovat siitä, ettei malli kykene selittämään kovinkaan paljon selitettävän muuttujan vaihtelusta, suuret puolestaan mallin hyvästä selityskyvystä. Korjattu R^2 luku puolestaan ottaa huomioon selittävien muuttujien lukumäärän ja sitä suositellaan käytettäväksi silloin, kun halutaan verrata tuloksia usean eri regressioanalyysin tuloksia keskenään. Selitysasteen muutoksia voidaan hierarkkisessa regressiomallissa tarkastella myös vaihe vaiheelta, kun malliin lisätään lisää muuttujia tai temaattisia muuttujakokonaisuuksia. Mikäli selitysasteen muutos on tilastollisesti merkitsevä, voidaan kyseisessä vaiheessa lisättyjen muuttujien todeta lisäävän mallin selitysvoimaa.

3.3 Analyyseissä käytetyt muuttujat

3.3.1 Selitettävät muuttujat

Alla esitetään tutkimuksen tulososassa käytetyt muuttujat (alkuperäinen kyselylomake ks. Pitkänen ym. 2019a, 85–97). Keskeiset muuttujat ja summamuuttujat kuvaavat tunnusluvut esitetään kootusti luvun lopussa (Taulukko 2).

Kansallinen samastuminen Osallistujien kansallisen samastumisen voimakkuutta mitattiin seuraavien kolmen kysymyksen avulla: 1. ”Koetko olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa” (asteikolla 1 = En ollenkaan – 4 = Täysin), 2. ”Missä määrin koet itsesi suomalaiseksi tällä hetkellä” (1 = Ei lainkaan suomalaiseksi – 4 = Täysin suomalaiseksi), ja 3. ”Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta: suomalaisuus?” (1 = Ei lainkaan tärkeä – 4 = Erittäin tärkeä). *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehdot koodattiin puuttuviksi arvoiksi.¹⁰

Ennen summamuuttujan luomista mittarin faktorirakenne varmistettiin pääkomponenttianalyysin (PCA, Direct Oblimin) avulla. Pääkomponenttianalyysissä väittämät latautuivat siististi omalle komponentilleen ja erottuivat selvästi paikallista ja ylikansallista identiteettiä kuvaavista kysymyksistä (ks. selittävät muuttujat). Myös mittarin reliabiliteettia, eli sisäistä johdonmukaisuutta, kuvaava Cronbachin alpha-kerroin ($\alpha = .62$) puolsi väittämien yhdistämistä yhdeksi summamuuttujaksi.¹¹ Tältä pohjalta muodostettiin kolmen muuttujan numeerisena keskiarvona kansallista samastumista kuvaava keskiarvosummamuuttuja. Osallistujan oli tullut vastata vähintään kahteen edellä esitetyistä kysymyksistä saadakseen arvon summamuuttujalle.

Luottamus maan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja tahoihin Osallistujien luottamusta poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja tahoihin mitattiin kysymyksellä ”Missä määrin luotat tai et luota Suomessa seuraaviin?” Luottamusarviot kohdistettiin presidenttiin, poliittisiin puolueisiin, eduskuntaan, hallitukseen, poliittikkoihin, Euroopan unioniin, oikeuslaitokseen, virkamiehiin, koulujärjestelmään, yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin, terveydenhuoltojärjestelmään ja poliisiin. Vastausasteikko oli yksitoistaportainen (0 = En luota ollenkaan – 10 = Luotan täysin). *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehtoa ei aktiivisesti tarjottu osallistujille.

Tässä tutkimuksessa seurattiin ohjetta, jonka mukaan poliittiset ja julkiset instituutiot tulee erottaa toisistaan jo puhtaasti käsitteellisin perustein siitä huolimatta, että ne korreloivat usein voimakkaasti keskenään ja faktorianalyysissä latautuvat samalle faktorille (Rothstein & Stolle 2008). Vaikka myös tässä tutkimuksessa pääkomponenttianalyysi tuotti lähtökohtaisesti edellä luetelluista luottamusmuuttujista ainoastaan yhden komponentin, väittämät latautuivat pakotetussa kahden komponentin ratkaisussa siististi luottamusta poliittisiin ja julkisiin instituutioihin kuvaaville komponenteille. Jäl-

10 Tässä tutkimuksessa *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehdot koodattiin yhtä poikkeusta (jäämishalukkuus) lukuun ottamatta puuttuviksi arvoksi (user-missing) johtuen niiden sijainnista vastausasteikon lopussa. Kyseistä vastausvaihtoehtoa käytetään toisinaan synonyyminä asteikon keskellä neutraalina vastausvaihtoehtona usein esitetylle *En ole samaa enkä eri mieltä* -ilmaisulle. Näiden ilmaisujen vastaavuudesta tai siitä onko tällaisen vastausvaihtoehdon esittäminen ylipäätään tarpeen, on tiedeyhteisössä esitetty eriäviä näkemyksiä. Mikäli vastaavan kaltainen epävarmaa suhtautumista kuvaava väittämä esiintyy vastausvaihtoehdoissa, etenkin Likert-asteikoissa sen paikalla on merkitystä. Sijoittuminen keskelle skaalaa auttaa turvaamaan vastausten jakauman normaalisuuden, sillä vastaajilla on tapana valita useammin vaihtoehtoja skaalan keskivaiheilta kuin sen ääripäistä. Samasta syystä jakauman normaalisuus voi kärsiä, mikäli kyseinen vaihtoehto siirretään skaalan keskelle vasta aineiston analyysivaiheessa.

11 Ryhmäkohtaisia analyysejä varten reliabiliteettikertoimien arvot laskettiin myös kullekin taustamaaryhmälle ($\alpha = .63$ virolaistauksilla; $\alpha = .63$ venäläistauksilla; $\alpha = .65$ irakiläistauksilla; $\alpha = .40$ Somaliassa syntyneillä somalialaistauksilla ja $\alpha = .82$ Suomessa syntyneillä somalialaistauksilla ($\alpha = .51$ somalialaistauksilla yhteensä). Somaliassa syntyneiden somalialaistauksien kohdalla varmistettiin, että kukin mittarin kolmesta muuttujasta korreloi kahden jäljelle jäävän muuttujan kanssa riittävän voimakkaasti (0.18–0.30) ollakseen yhdistettävissä samaan summamuuttuun huolimatta mittarin matalasta Cronbach's alpha-kertoimesta (Clark & Watson 1995).

kimmäisen ratkaisun perustella muodostettiin **luottamusta poliittisiin instituutioihin ja tahoihin ja luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin** kuvaavat keskiarvosummamuuttajat. Näistä ensimmäinen koostui luottamusta Suomen presidenttiin, poliittisiin puolueisiin, eduskuntaan, hallitukseen, poliitikkoihin ja Euroopan unioniin kuvaavista muuttujista ($\alpha = .90$).¹² Jälkimmäinen puolestaan koostui luottamusta oikeuslaitokseen, virkamiehiin, koulujärjestelmään, yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin, terveydenhuoltojärjestelmään ja poliisiin kuvaavista muuttujista ($\alpha = .84$).¹³ Summamuuuttujista jätettiin pois seuraavat viisi heikosti latautuvaa väittämää: luottamus ammattiyhdistysliikkeisiin, tiedotusvälineisiin, evankelisluterilaiseen kirkkoon, pankkeihin ja suuryrityksiin. Osallistujien oli täytynyt vastata aina vähintäänkin kolmeen kuudesta summamuuttujien sisältämistä väittämistä saadakseen arvon näille summamuuttujille.

Luottamus kantasuomalaisiin Edellä kuvatun luottamusmittarin lopussa osallistujia pyydettiin arvioimaan myös heidän kantasuomalaisiin kohdistuvaa sosiaalista luottamustaan. Kysymykseen ”Missä määrin luotat tai et luota Suomessa seuraaviin: kantasuomalaiset” vastattiin käyttäen samaa asteikkoa kuin edellä (0 = En luota ollenkaan – 10 = Luotan täysin).

3.3.2 Selittävät muuttajat

Kansallinen samastuminen Kansallista samastumista käytetään regressiomalleissa myös selittävänä muuttujana pyrittäessä vastaamaan toiseen päätutkimuskysymykseen kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttujien välisestä yhteyksistä (muuttujakuvaus esitetty edellä, ks. Luku 3.3.1).

Yleistetty sosiaalinen luottamus Osallistujia pyydettiin arvioimaan heidän luottamustaan ihmisiin yleensä. Myös tätä kysyttiin vain yhdellä kysymyksellä ”Seuraavaksi kysymme luottamuksestasi ihmisiin yleensä. Kerro mielipiteesi asteikolla nollasta kymmeneen, jossa nolla tarkoittaa, ettei ihmisten kanssa voi olla liian varovainen ja 10 sitä, että useimpiin ihmisiin voi luottaa.”¹⁴

Taustamaat Kuten muidenkin kategoristen muuttujien kohdalla, analyysjä varten osallistujien syntymämaasta (Virossa, Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa, Irakissa, Somaliassa syntyneet) tai vaihtoehtoisesti taustamaasta (Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset) muodostettiin oma kaksiluokkainen dummy-muuttujansa (0 = Ei kuulu kyseiseen ryhmään vs. 1 = Kuuluu kyseiseen ryhmään). Poikkeuksen muodosti kuitenkin englanninkielisissä maissa syntyneiden ryhmä, jota käytetään regressiomalleissa vertailuryhmänä (ref.), eikä siitä täten ollut tarpeellista luoda erillistä dummy-muuttujaa.

Jäämishalukkuus Halukkuutta jäädä Suomeen mitattiin yhdellä kysymyksellä ”Haluatko asua lopun ikääsi Suomessa.” Osallistujat vastasivat kysymykseen viisiportaisella asteikolla (1 = Ehdottomasti en, 2 = Melko varmasti en, 3 = En osaa sanoa, 4 = Melko varmasti, 5 = Ehdottomasti).

Suomalaisten ystävien määrä Suomalaistaustaisten ystävien tai tuttavien määrää tarkasteltiin yksinkertaisesti kysymällä osallistujilta ”Onko sinulla suomalaisia ystäviä

12 Luottamusta poliittisiin instituutioihin ja tahoihin kuvaavan muuttujan reliabiliteettikertoimen arvot taustamaaryhmissä: $\alpha = .85$ Virossa, $\alpha = .93$ Venäjällä; $\alpha = .80$ Irakissa, $\alpha = .89$ englanninkielisissä maissa ja $\alpha = .88$ Somaliassa syntyneillä somalialaistaustaisilla, sekä $\alpha = .93$ Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla.

13 Luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kuvaavan muuttujan reliabiliteettikertoimen arvot taustamaaryhmissä: $\alpha = .80$ Virossa, $\alpha = .81$ Venäjällä, $\alpha = .74$ Irakissa, $\alpha = .78$, englanninkielisissä maissa ja $\alpha = .81$ Somaliassa syntyneillä, sekä $\alpha = .80$ Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla.

14 Yleistetty sosiaalinen luottamus korreloi (Spearman rho, ρ) positiivisesti niin kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen ($\rho = .30$), poliittisen luottamuksen ($\rho = .34$), kuin julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kohdistuvan luottamuksen kanssa ($\rho = .34$). Vaikka nämä korrelaatiot olivat tilastollisesti merkitseviä ($\rho < 0,05$), eivät ne kuitenkaan olleet kovin vahvoja. Tämä viittaa siihen, että nämä muuttajat todella mittaavat eri käsitteitä myös tutkitun väestöryhmän kohdalla.

tai tuttavina.” Haastattelutilanteessa kysymystä tarkennettiin tarvittaessa kertomalla osallistujille, että suomalaisella tarkoitetaan Suomessa syntyneitä ja suomea tai ruotsia puhuvia henkilöitä. Vastausvaihtoehtoja oli neljä: 1 = Ei, 2 = Kyllä, yksi, 3 = Kyllä, 2–5, 4 = Kyllä, enemmän kuin 5. Ryhmä, jolla suomalaisia ystäviä ei ollut lainkaan, valittiin regressiomallin vertailukategoriaksi (ref.). Muista vastausvaihtoehdoista muodostettiin kolme kaksiluokkaista dummy-muuttujaa regressioanalyysijä varten.

Suomalaisten ystävien tärkeys Sitä, kuinka tärkeänä osallistujat pitivät ystävyys-suhteita suomalaisten kanssa, mitattiin kysymyksellä ”Kuinka tärkeänä pidät sitä, että sinulla on tai olisi suomalaisia ystäviä”. Vastausvaihtoehdot olivat: 1 = En lainkaan tärkeänä, 2 = En kovinkaan tärkeänä; 3 = Jokseenkin tärkeänä, 4 = Erittäin tärkeänä. *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi ja kaksi ensimmäistä vastausvaihtoehtoa yhdistettiin. Vertailuluokaksi regressiomalliin valikoitui osallistujat, jotka eivät pitäneet suomalaisia ystäviä lainkaan/kovin tärkeänä. Muista vaihtoehdoista muodostettiin kaksiluokkaiset dummy-muuttujat regressioanalyysijä varten.

Suomen kielen taito Suomen kielen taitoa mitattiin viisiportaisella asteikolla (1 = En puhu suomea, 2 = Aloittelija, 3 = Keskitaso, 4 = Edistynyt, 5 = Äidinkieli tai vastaava). *En osaa sanoa* -vaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi. Vertailuluokaksi regressiomalliin valikoitui suomen kielen taidottomat ja muista vastausvaihtoehdoista muodostettiin tätä varten kaksiluokkaiset dummy-muuttujat.

Paikallinen identiteetti Oman paikallisen ja alueellisen asuinympäristön tärkeyttä osallistujien identiteetille mitattiin kysymällä heiltä, kuinka tärkeinä he pitivät seuraavia asioita oman identiteettinsä kannalta: 1. Kylä, kaupunginosa, taajama tai lähiö, jossa asuu nykyisin, 2. Nykyinen asuinkunta tai -kaupunki, 3. Nykyinen asuinmaakunta (Uusimaa). Vastausvaihtoehtoja oli neljä: 1 = Ei lainkaan tärkeä – 4 Erittäin tärkeä. *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi. Mittari faktoroiitiin (PCA) ja sen muuttujista rakennettiin yksi keskiarvosummamuuttuja analyysin osoittaman komponenttirakenteen mukaisesti ($\alpha = .85$ koko aineistossa). Henkilö sai arvon summamuuttujaan, mikäli hän oli vastannut vähintään kahteen edellä esitetystä väittämistä. Muuttujan suuremmat arvot kuvaavat voimakkaampaa paikallista identiteettiä.

Eurooppalainen identiteetti Ylikansallisen identiteetin merkitystä yksilön identiteetille tarkasteltiin eurooppalaisuuden kautta. Eurooppalaisuuden tärkeyttä osallistujan identiteetille kysyttiin ainoastaan yhdellä kysymyksellä ”Kuinka tärkeänä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta: eurooppalaisuus?”. Vastausvaihtoehtoja oli jälleen neljä: 1 = Ei lainkaan tärkeä – 4 = Erittäin tärkeä. *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi.

Vähemmistöryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu Syrjintää ja stereotyyppistä kohtelua tarkasteltiin ryhmätasolla, eikä yksilön itsensä henkilökohtaisena kokemuksesta (ks. myös Saleem ym. 2019). Oman vähemmistöryhmän Suomessa kohtaamaa stereotyyppistä kohtelua ja työmarkkinasyrjintää mitattiin kolmella väittämällä. Väittämät olivat: ”Media antaa vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajista liian kielteisen kuvan”; ”Suomalaisilla on lähtömaastani (tai vanhempieni lähtömaasta) yksipuolinen kuva”; ”Vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajia syrjitään työmarkkinoilla”. Vastausvaihtoehdot olivat: 1 Täysin eri mieltä – 4 Täysin samaa mieltä. *En osaa sanoa* -vastausvaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi. Mittari faktoroiitiin (PCA) ja sen muuttujista rakennettiin yksi keskiarvosummamuuttuja analyysin osoittaman komponenttirakenteen mukaisesti ($\alpha = .74$ koko aineistossa). Henkilö sai arvon summamuuttujaan, mikäli hän oli vastannut vähintään kahteen edellä esitetystä väittämistä. Muuttujan suuremmat arvot kuvaavat enemmän havaittua stereotyyppistä kohtelua ja syrjintää.

Koettu yhdenvertaisuus Koettua yhdenvertaista asemaa suhteessa kantaväestöön mitattiin yhden väittämän kysymyksellä ”Koen olevani yhdenvertaisessa asemassa kan-

tasuomalaisten kanssa”. Vastausvaihtoehdot olivat: 1 = Täysin eri mieltä – 4 = Täysin samaa mieltä. *En osaa sanoa* -vaihtoehto koodattiin puuttuvaksi arvoksi.

Koulutus Opiskelun kestoa vuosissa käytetään tässä tutkimuksessa koulutuksen indikaattorina. Osallistujien koulutusta kysyttiin yksinkertaisella kysymyksellä ”kuinka monta vuotta olet käynyt kouluja?” Vaikka aineiston kuvailua varten muuttuja luokiteltiin, regressiomallissa sitä käytettiin jatkuvana.

Työllisyys Osallistujien työmarkkina-asemaa tarkastellaan tässä tutkimuksessa ai-noastaan työllisyyden tai yrittäjyyden kautta. Tarkastelua varten luotiin kaksiluokkai-nen muuttuja, joka kuvaa henkilön työssäkäyntiä (0 = Ei ole työllinen/yrittäjä, 1 = On työllinen/yrittäjä).

Perhetyyppi Perhetyyppiä kuvaavasta muuttujasta vastausvaihtoehto 1 = Yhden hengen talous valittiin vertailuluokaksi (ref.) regressiomalliin. Vastausvaihtoehdoista muodostettiin seuraavat kolme kaksiluokkaista dummy-muuttujaa: lapseton pariskun-ta, muu aikuistalous ja lapsitalous.

Maassaoloaika Osallistujilta kysyttiin, kuinka monta vuotta he olivat asuneet Suo-messa. Maassaolon kesto ilmoitettiin vuosissa. Analyseissä muuttujaa käytetään jat-kuvana muuttujana.

Ikä Osallistujien ikä kysyttiin avokysymyksenä (ikä jatkuvana vuosissa). Regressio-analyysiä varten muuttujasta laskettiin myös iän neliö.

Sukupuoli Kaksiluokkainen muuttuja (0 = Mies, 1 = Nainen; kolmatta vastausvaih-toa, ”Muu” ei ollut valittu, joten tämä vastausvaihtoehto tiputettiin pois muuttujasta).

Taulukko 2. Analyysissä jatkuvina käsiteltyjen muuttujien keskeiset tunnusluvut koko aineistossa ($N = 1\,397$)

	<i>N</i>	Väittä-miä	α	Asteikko	Keski-arvo	Keski-hajonta	Vinous	Huipuk-kuus
Kansallinen samastuminen	1 372	3	.62	1–4	2,65	,670	-,045	-,503
Paikallinen identiteetti	1 385	3	.85	1–4	3,10	,806	-,648	-,273
Eurooppalainen identiteetti	1 364	1	-	1–4	3,00	,947	-,639	-,531
Luottamus poliittisiin instituutioihin	1 287	6	.90	0–10	6,27	1,96	-,513	,398
Luottamus julkisiin instituutioihin	1 390	6	.82	0–10	7,46	1,55	-,709	,727
Luottamus kantaväestöön	1 341	1	-	0–10	7,12	1,98	-,913	1,201
Yleistetty sosiaalinen luottamus	1 397	1	-	0–10	6,43	2,25	-,714	,629
Ryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu	1 366	3	.74	1–4	2,71	0,78	-,180	-,894
Koettu yhdenvertaisuus	1 349	1	-	1–4	2,47	1,07	,046	1,248
Jäämishalukkuus	1 397	1	-	1–5	3,78	1,16	-,935	,035

4 Tulokset

Tutkimuksen tuloksia käsittelevä luku jakautuu kahteen osioon. Näistä ensimmäinen keskittyy aineiston kuvailevaan tarkasteluun ja toinen puolestaan varsinaisiin analyyseihin ja niitä varten rakennettuihin tilastollisiin malleihin.

4.1 Kuvailevat tulokset maahanmuuttajaryhmittäin

Tässä luvussa aineiston maahanmuuttajaryhmistä esitellään ensin lyhyesti keskeisiä demografisia ja sosioekonomisia taustatietoja taustamaittain. Tämän jälkeen keskeisimpien analyyseissä käytettyjen muuttujien keskiarvoja vertaillaan taustamaittain kuudessa eri maahanmuuttajaryhmässä.

4.1.1 Tutkitut ryhmät muodostavat heterogeenisen joukon

Tutkitut ryhmät poikkesivat huomattavasti toisistaan iän, sukupuolijakauman, maahantulon syyn, maassaoloajan, koulutuksen ja työmarkkina-aseman mukaan. Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneistä osallistujista 61 prosenttia oli naisia. Nais-enemmistö oli myös Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten ryhmässä (59 %). Miesten osuus on suurin englanninkielisissä maissa syntyneiden vastaajien keskuudessa, 72 prosenttia. Somaliassa syntyneistä miehiä oli 60 prosenttia, Irakissa syntyneistä puolestaan 69 prosenttia. Irakissa syntyneet olivat myös keskimäärin kaikkein nuorimpia (ka. 36 vuotta), Venäjällä (tai ent. NL:n alueella) ja englanninkielisissä maissa syntyneet puolestaan vanhimpia (ka. 42 ja 46 vuotta).

Tutkittujen ryhmien keskimääräinen maassaoloaika vaihteli huomattavasti. Irakissa syntyneet osallistujat olivat olleet maassa vain reilut viisi vuotta, mikä oli yli puolet vähemmän kuin Somaliassa syntyneet osallistujat (ka. 13 vuotta). Englanninkielisissä maissa syntyneiden ryhmä oli ollut Suomessa kaikkein pisimpään (ka. 15 vuotta).

Osallistujilta kysyttiin myös heidän omaa näkemystään tärkeimmistä Suomeen muuttamisen syistä. Yleisin muuttosyy oli perheperusteinen (39 % osallistujista). Valtaosa Virossa (54 %), Venäjällä (ml. ent. NL:n maat) (60 %), ja englanninkielisissä maissa (62 %) syntyneistä naisista ilmoitti ensisijaiseksi muuttosyykseen perheen tai avioliiton. Myös 62 prosenttia englanninkielisissä maissa syntyneistä miehistä ilmoitti tullessaan Suomeen tästä syystä. Somaliassa ja Irakissa syntyneistä vain alle viidennes oli saapunut Suomeen ensisijaisesti perheen takia.

Toiseksi yleisin muuttosyy oli kansainvälinen suojelu (27 % osallistujista). Pakolaisuus on usein päätelty sen mukaan, katsotaanko lähtömaa niin sanotuksi perinteiseksi pakolaismaaksi lähettäväksi maaksi (ks. tarkemmin, esim. Yijälä 2016). Tämä piti melko hyvin paikkaansa tämänkin tutkimuksen aineistossa, joissa vähintään kolme neljäosaa Irakissa (81 %) ja Somaliassa (77 %) syntyneistä osallistujista kertoi tullessaan Suomeen ensisijaisesti kansainvälisen suojelun perusteella. Muista taustamaista kansainvälisen suojelun perusteella Suomeen tulleita ei juurikaan ollut.

Työn mainitsi ensisijaisena muuttosyyntään joka viides vastaaja eli työ oli osallistujien keskuudessa kolmanneksi yleisin maahanmuuton syy. Eniten työperusteisia tulijoita tässä aineistossa oli Virossa syntyneiden joukossa: jopa 77 prosenttia miehistä ja 37 prosenttia naisista mainitsi työn tärkeimmäksi muuttoperusteeksi. Seuraavaksi eniten työperusteisia tulijoita oli Venäjällä (21 %) ja englanninkielisissä maissa syntyneissä miehistä (19 %), joskin jälkimmäisen ryhmän kohdalla myös naiset mainitsivat työn tärkeimmäksi muuttosyykseen melkein yhtä usein kuin miehetkin (16 %). Venäjäl-

lä tai entisen Neuvostoliiton alueella syntyneistä naisista vain 6 prosentilla työ oli Suomeen muuton tärkein syy.

Mitä tulee osallistujien taloudelliseen aktiivisuuteen, Virossa syntyneistä vastaajista 82 prosenttia oli joko palkkatyössä (77 %) tai toimi yrittäjänä (6 %). Tilanne oli vastaavan kaltainen englanninkielisissä maissa syntyneiden keskuudessa: 83 prosenttia heistä oli joko palkkatyötä tekeviä (60 %) tai yrittäjiä (23 %). Niin Somaliassa kuin Suomessaakin syntyneistä somalialaistaustaisista miehistä vain noin joka toinen oli palkkatöissä. Somalialaistaustaisista naisista palkkatyötä teki ainoastaan reilu neljännes (26–27 %). Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten kohdalla tämä selittyy osin heidän nuorella iälläään: jopa 73 prosenttia oli edelleen koululaisia tai opiskelijoita. Irakissa syntyneistä miehistä vajaa viidesosa (17 %) oli palkkatyössä ja yrittäjiä vain viisi prosenttia. Irakissa syntyneistä naisista palkkatyöläisiä oli vain nimellinen osuus (3 %). (Aiheesta lisää, ks. Saukkonen 2022.)

Englanninkielisissä maissa syntyneille opiskeluvuotia oli karttunut selvästi eniten, vajaan 18 vuotta. Vaikka Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten nuori ikä laskee opiskeluvuosien määrää, oli opiskeluvuotia kuitenkin kertynyt heille (ka. 13 vuotta) huomattavasti maahan itse muuttaneita somalialaistaustaisia (ka. 8 vuotta) enemmän. Muut ryhmät asettuivat tähän välille, eivätkä juuri poikenneet opiskelun keston suhteen toisistaan. Huomionarvoista on kuitenkin irakilastaustaisten melko korkea opiskeluvuosikertymä (ka. 12 vuotta).

4.1.2 Näkyviin vähemmistöryhmiin kuuluvilla vähemmän suomalaisia ystäviä

Kielitaito oli ymmärrettävästikin hyvin vahvaa Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla osallistujilla (viisiportaisella asteikolla ka. 4,8). Irakissa syntyneiden kohdalla kielitaito puolestaan oli kaikkein heikointa (ka. 2,4), minkä voidaan jälleen olettaa johtuvan muita tarkasteltuja ryhmiä lyhyemmästä maassaoloajasta. Muut ryhmät asettuivat tähän välille, eivätkä juurikaan poikenneet toisistaan kielitaidon suhteen (ka. 3,0–3,3).

Valtaosa tutkimukseen osallistuneista piti suomalaisia ystäviä tai tuttavuuksia joko melko tai erittäin tärkeinä. Lähes viidesosalta ei kuitenkaan löytynyt ainuttakaan suomalaista ystävää. Näkyviin vähemmistöryhmiin kuuluvilla oli muita tutkittuja ryhmiä vähemmän suomalaisia ystäviä riippumatta heidän maassaoloajastaan. Esimerkiksi Somaliassa syntyneistä ainoastaan harvemmillä kuin joka toisella oli suomalainen ystävä tai tuttava huolimatta heidän useimpia muita tarkasteltuja ryhmiä pidemmästä maassaoloajastaan. Irakissa syntyneistä osallistujista 38 prosentilla ei ollut yhtäkään suomalaista ystävää tai tuttavaa.

4.1.3 Kansallinen samastuminen melko vahvaa kaikissa ryhmissä

Osallistujien samastumista suomalaiseksi ja osaksi suomalaista yhteiskuntaa voidaan tarkastella kolmen kuviossa 1 esitetyn väittämän, sekä näitä kansallisen samastumisen eri komponentteja kokoavan summamuuttujan kautta. Kuvion yläosassa esitetystä summamuuttujasta voidaan havaita, että kansallisen samastumisen voimakkuutta kuvaava summamuuttuja ylitti asteikon puolivälin kaikissa tutkituissa ryhmissä. Kansallinen samastuminen oli kaikkein voimakkainta Irakissa syntyneillä sekä molempien somalialaistaustaisten ryhmien edustajien keskuudessa (kaikilla ka. 3,0, asteikolla 1–4). Melko voimakasta kansallinen samastuminen oli myös englanninkielisissä maissa syntyneillä (ka. 2,7).

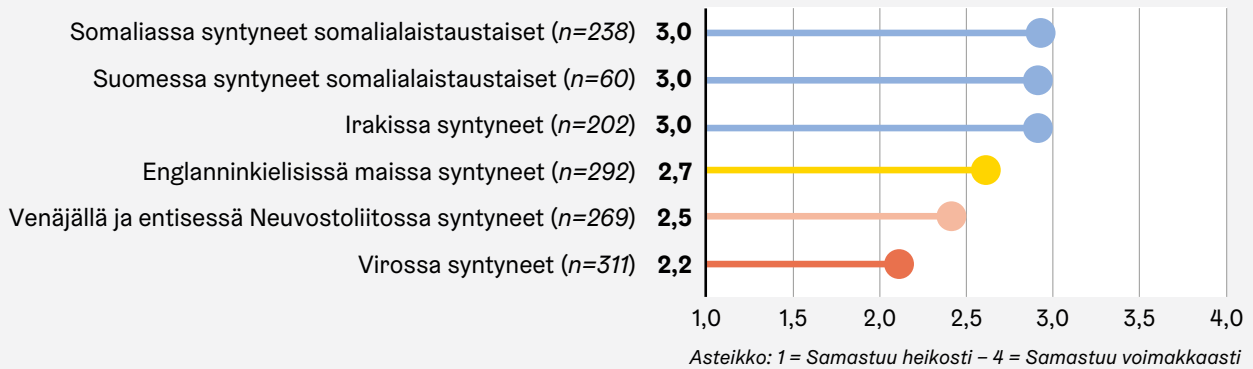
Heikointa kansallinen samastuminen oli Venäjällä (ka. 2,5) ja etenkin Virossa syntyneiden (ka. 2,2) ryhmissä. Tämä on siinä mielessä yllättävää, että Virossa ja Venäjältä

on muuttanut Suomeen myös paljon inkerinsuomalaisia paluumuuttajia, jotka jakavat saman etnisyyden suomalaisten kanssa. Osin kansallisen samastumisen muita ryhmiä heikompaa tasoa saattaa Venäjällä (tai ent. NL:n alueella) syntyneiden osallistujien kohdalla selittää suomalaisten varauksellinen suhtautuminen Venäjältä tuleviin maahanmuuttajiin – myös paluumuuttajiin (esim. Liebkind ym. 2004). Vaikka monet paluumuuttajista ovat aiemmassa kotimaassaan aktiivisesti ylläpitäneet suomalaista identiteettiään, eivät he aina Suomessa kuitenkaan koe tullessa hyväksytyiksi yhteiskuntaan sen tasavertaisina jäseninä (esim. Yijälä 2012).¹⁵ Virosta on puolestaan tullut Suomeen paljon ihmisiä ensisijaisesti työn perusteella. Heidän samastumisensa suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen kansaan on huomattu olevan keskimääräistä heikompaa (Pitkänen ym. 2019b). Aihepiiriä käsitellään lisää seuraavissa luvuissa.

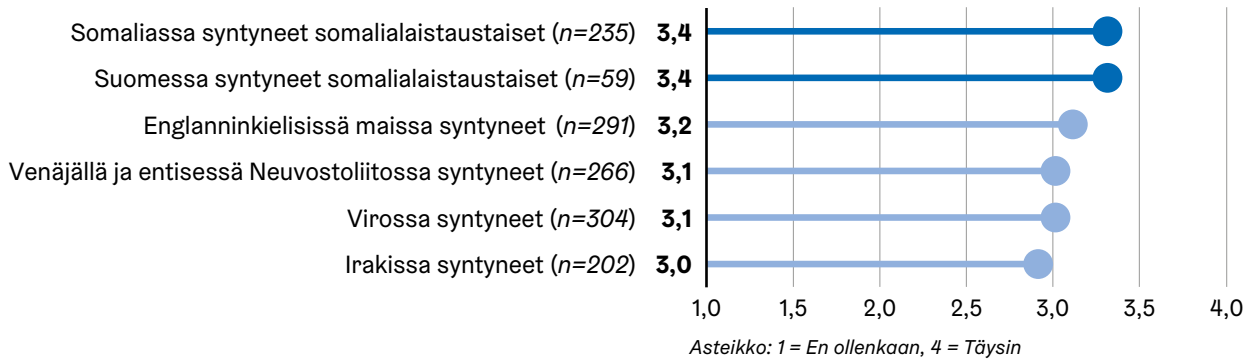
15 Tässä tutkimuksessa inkerinsuomalaiset muodostivat niin pienen joukon, ettei heitä ollut mielekästä erottaa muista Venäjällä tai Virossa syntyneistä omaksi ryhmäkseen. Inkerinsuomalaisten kotoutumista on kuitenkin tutkittu Suomessa systemaattisesti monivuotisten seurantatutkimusten kautta (tutkimuskatsaus, ks. Mähönen & Yijälä 2016).

Kuvio 1. Kansallista samastumista kuvaavan summamuuttujan ja siihen kuuluvien väittämien ryhmäkeskiarvot

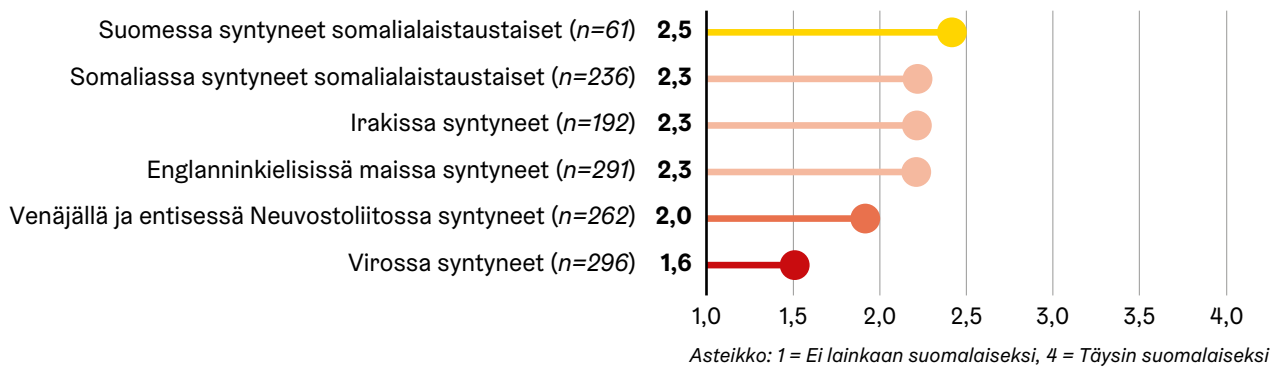
Kansallista samastumista kuvaava summamuuttuja

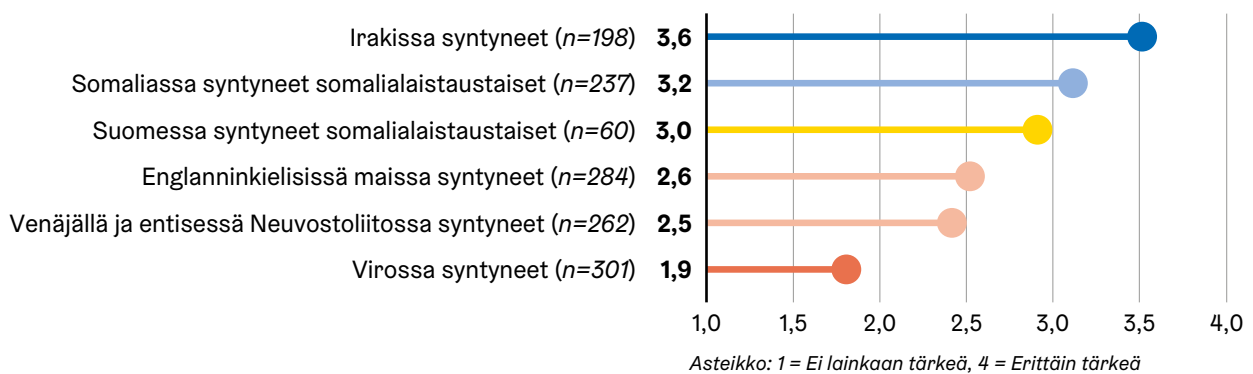
”Koetko olevasi osa suomalaista yhteiskuntaa?”

”Missä määrin koet itsesi suomalaiseksi tällä hetkellä?”

”Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteettisi kannalta: suomalaisuus?”

Huom. Palkkien värien muutokset kuvaavat tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa kahden allekkaisen ryhmän välillä (Mann-Whitney U-testi, $p < 0,05$).

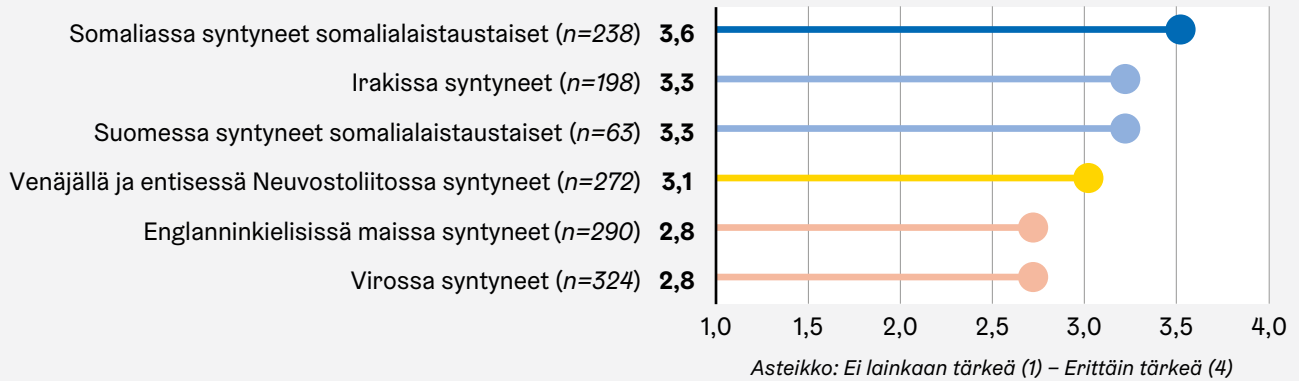
4.1.4 Paikallinen asuin ympäristö tärkeä identiteetille kaikissa ryhmissä

Kuvio 2 havainnollistaa osallistujien paikallisen asuin ympäristön tärkeyttä heidän identiteetilleen suhteessa omaan asuin alueeseensa, laajempaan asuin ympäristöön eli asuin kaupunkiin (Helsinki, Espoo tai Vantaa) sekä -maakuntaan (Uusimaa). Näistä väittämistä muodostetun paikallisen identiteetin tärkeyttä kuvaavan summamuuttujan ryhmäkohtaiset keskiarvot esitetään kuvion yläosassa. Kyseisen summamuuttujan kohdalla ryhmien keskinäinen järjestys on sama kuin edellisessä alaluvussa käsitellyn kansallista samastumista kuvaavan summamuuttujan kohdalla. Omaan asuin ympäristöön samastuminen oli kuitenkin keskimäärin kansallista samastumista voimakkaampaa kaikissa tarkastelluissa ryhmissä, mikä heijastaa oman asuin alueen ja laajemman asuin ympäristön tärkeää roolia osallistujien paikallisen identiteetin rakentumisessa.

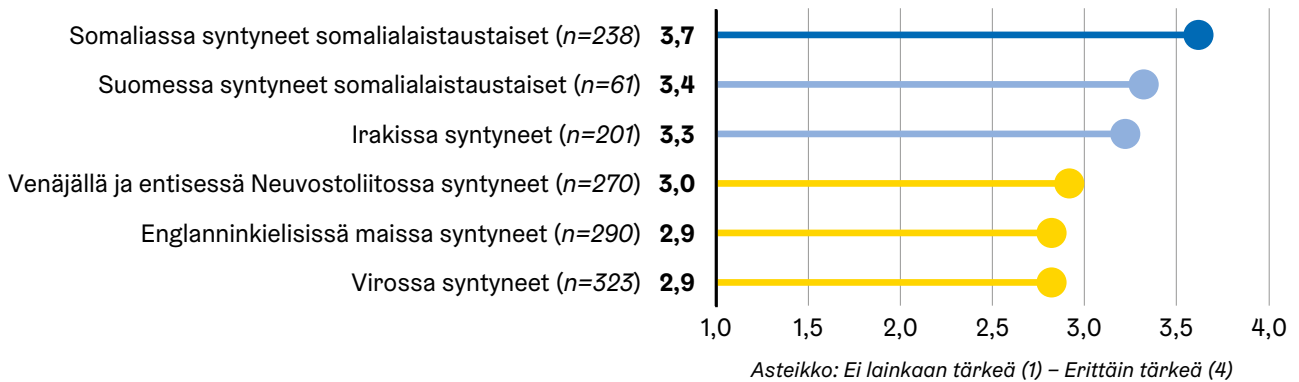
Somaliassa syntyneet osallistajat arvioivat oman asuin ympäristönsä tärkeyttä omalle identiteetilleen muita tutkittuja ryhmiä positiivisemmin niin paikallista identiteettiä kuvaavan summamuuttujan (ka. 3,6, asteikolla 1–4) kuin jokaisen kolmen sen muodostamiseen käytetyn väittämänkin kohdalla. Paikallisen asuin ympäristön tärkeyttä osallistujien identiteetille kuvaavan summamuuttujan ryhmäkeskiarvot olivat lähes yhtä korkealla tasolla myös Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten (ka. 3,4) sekä Irakissa syntyneiden osallistujien kohdalla (ka. 3,3). Venäjällä tai entisen Neuvostoliiton alueella syntyneille paikallisen asuin ympäristön merkitys oli hieman tätä vähäisempi (ka. 3,1). Vähiten tärkeänä paikallista asuin ympäristöään oman identiteettinsä rakentumisessa pitivät Virossa ja englanninkielisissä maissa syntyneet (molemmilla ka. 2,8), joskin näidenkin ryhmien kohdalla arvot ovat asteikon positiivisella puolella.

Kuvio 2. Paikallisen asuin ympäristön tärkeyttä identiteetille kuvaavan summamuuttujan ja siihen kuuluvien väittämien ryhmäkeskiarvot

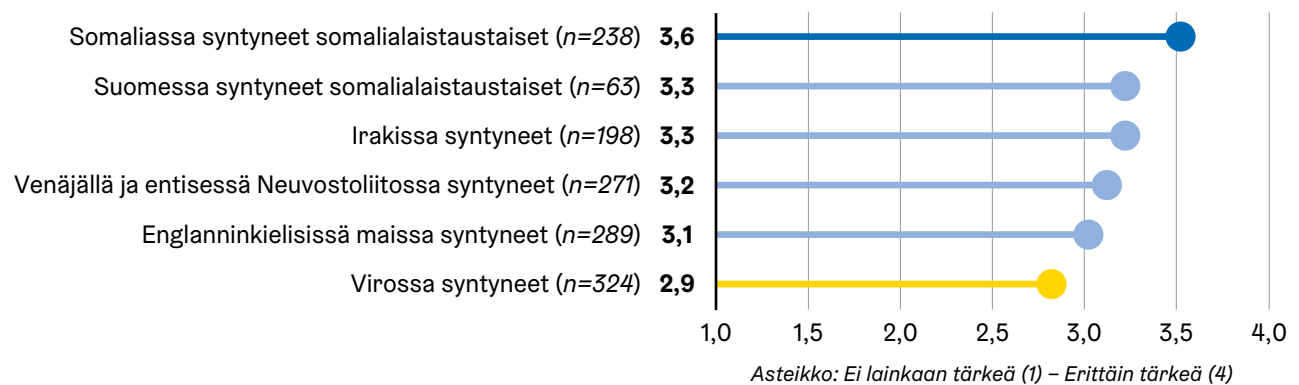
Paikallisen asuin ympäristön tärkeyttä osallistujan identiteetille kuvaava summamuuttuja

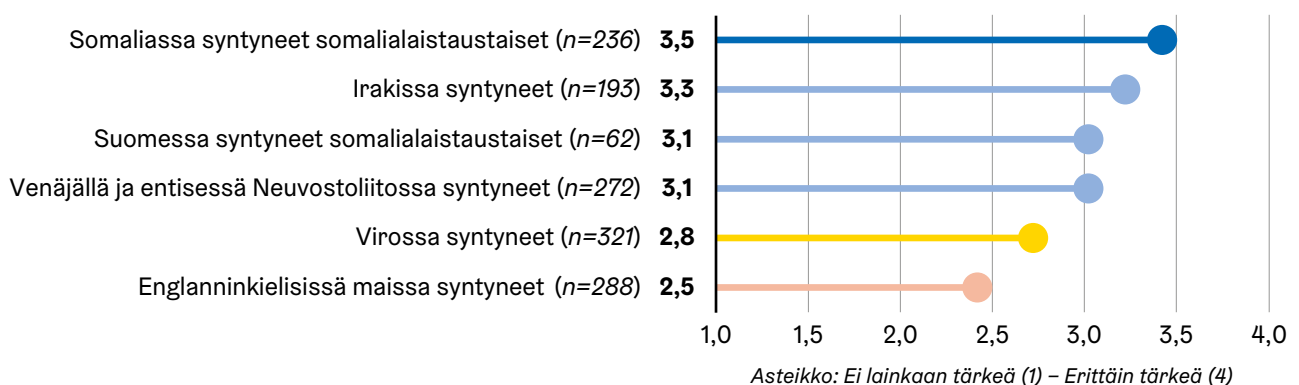
”Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteetisi kannalta: kylä, kaupunginosa, taajama tai lähiö, jossa asun nykyisin?”

”Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteetisi kannalta: nykyinen asuinkunta tai -kaupunki?”

”Kuinka tärkeinä pidät seuraavia asioita identiteetisi kannalta: nykyinen asuinmaakunta (Uusimaa)?”

4.1.5 Epäoikeudenmukainen kohtelu yleisintä näkyvissä vähemmistöryhmissä

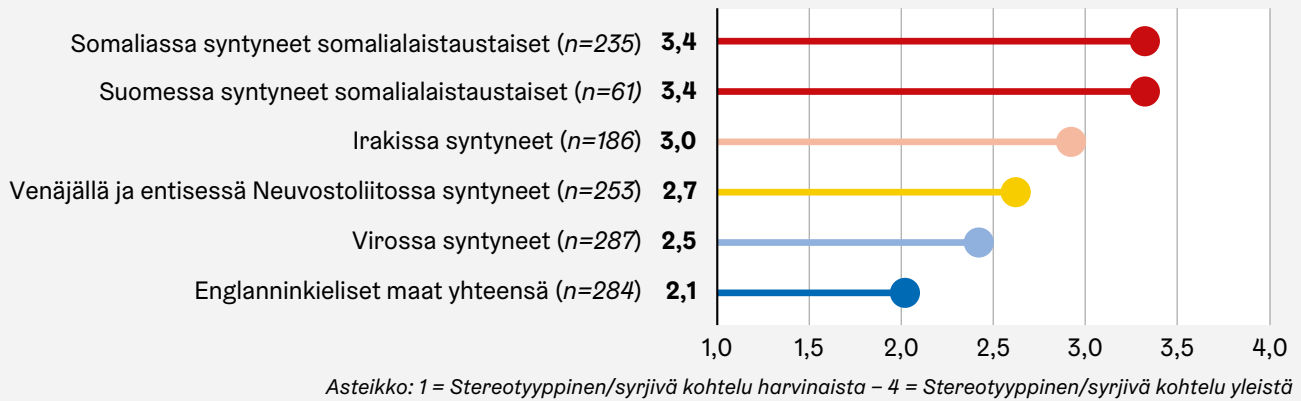
Kantaväestön koettua negatiivista suhtautumista osallistujien taustamaata ja heidän oman vähemmistöryhmänsä edustajia kohtaan voidaan tarkastella kolmen kuviossa 3. esitetyn väittämän ja näistä väittämistä analyyseja varten muodostetun summamuuttujan (kuviossa ylimpänä) kautta. Kuten lukuisissa aiemmissakin maahanmuuttajien syrjintäkokemuksia tarkastelleissa tutkimuksissa, myös tämän tutkimuksen aineistossa näkyviä vähemmistöryhmiä edustavien osallistujien arviot oman vähemmistöryhmänsä jäsenten kohtaamasta stereotyyppisestä ja syrjivästä kohtelusta olivat kaikkein korkeimmat. Muihin ryhmiin verrattessa kaikkein yleisimmäksi oman vähemmistöryhmänsä kohtaaman stereotyyppisen tai syrjivän kohtelun arvioivat somalialaistaustaiset vastaajat. Heidän kohdallaan summamuuttuja sai saman arvon (ka. 3,4, asteikolla 1–4) riippumatta siitä, oliko kyseessä Somaliassa vaiko Suomessa syntyneet osallistujat. Vaikka erityisesti jälkimmäisen ryhmän kohdalla näin korkea arvo herättää kysymyksiä, on toisissa EU-jäsenvaltioissa somalialaistaustaisten maahanmuuttajien jälkikasvun raportoitu kohtaavan syrjintää jopa vielä huomattavasti vanhempiaankin yleisemmin (esim. Dagevos ym. 2022).

Seuraavaksi yleisimpänä syrjintää ja stereotyyppistä kohtelua oman vähemmistöryhmänsä edustajien kohdalla pitivät Irakissa syntyneet osallistujat (ka. 3,0). Saadut havainnot ovat samansuuntaisia aiemman suomalaisen kantaväestön asenteita selvitäneen tutkimuksen kanssa. Näiden tutkimusten tulosten perusteella suomalaiset suhtautuvat turvapaikanhakijoina ja perheenyhdistämisen perusteella maahan tulleiden somalialais- ja irakiläistaustaisten maahanmuuttoon muita maahanmuuttajaryhmiä negatiivisemmin. Euroopan maista tulleita maahanmuuttajia puolestaan arvostetaan kaikkein eniten. (Jaakkola 2009; Ahmad 2020.)

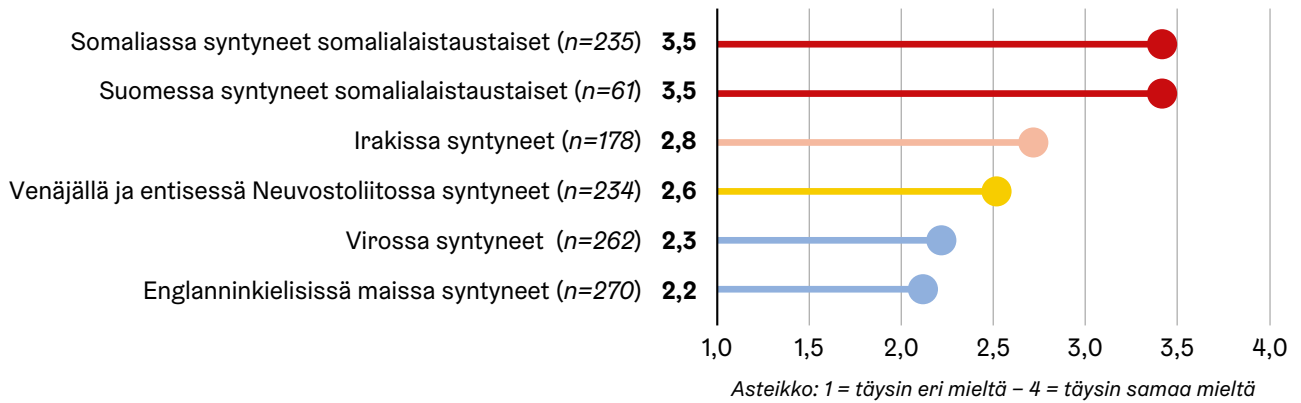
Venäjällä ja entisen Neuvostoliiton alueella syntyneiden osallistujien arviot oman vähemmistöryhmänsä kohtaaman epäoikeudenmukaisen kohtelun yleisyydestä olivat hieman asteikon keskitason yläpuolella (ka. 2,7). Ero Virossa syntyneisiin (ka. 2,5) oli tilastollisesti merkitsevä. Englanninkielisissä maissa syntyneet puolestaan kokivat muita ryhmiä selvästi harvemmin omaa vähemmistöryhmäänsä koskevat käsitykset ja kohtelun pelkkiin stereotyyppioihin perustuviksi (ka. 2,1). Englanninkielisissä maissa syntyneiden maahanmuuttajien on myös aiemmissa tutkimuksissa raportoitu kohtaavan Suomessa vähemmän ennakkoluuloja ja stereotyyppistä kohtelua kuin muiden maahanmuuttajaryhmien edustajien (esim. Ahmad 2020). Syynä tähän saattaa olla usein melko vähän muusta väestöstä erottuvan ulkonäön lisäksi myös englanninkielisen kulttuurin laaja levinneisyys ja verraten lyhyt kulttuurinen etäisyys länsimaista kulttuuria edustavien englanninkielisten maiden ja Suomen välillä. Myös suomalaisen väestön keskimäärin hyvä englannin kielen taito voi kyseisen ryhmän kohdalla ehkäistä puhtaasti kielimuurista aiheutuneita epäoikeudenmukaisuuden kokemuksia.

Kuvio 3. Oman vähemmistöryhmän kohtaamaa stereotyyppistä tai syrjivää kohtelua kuvaavan summamuuttujan sekä siihen kuuluvien väittämien ryhmäkeskiarvot

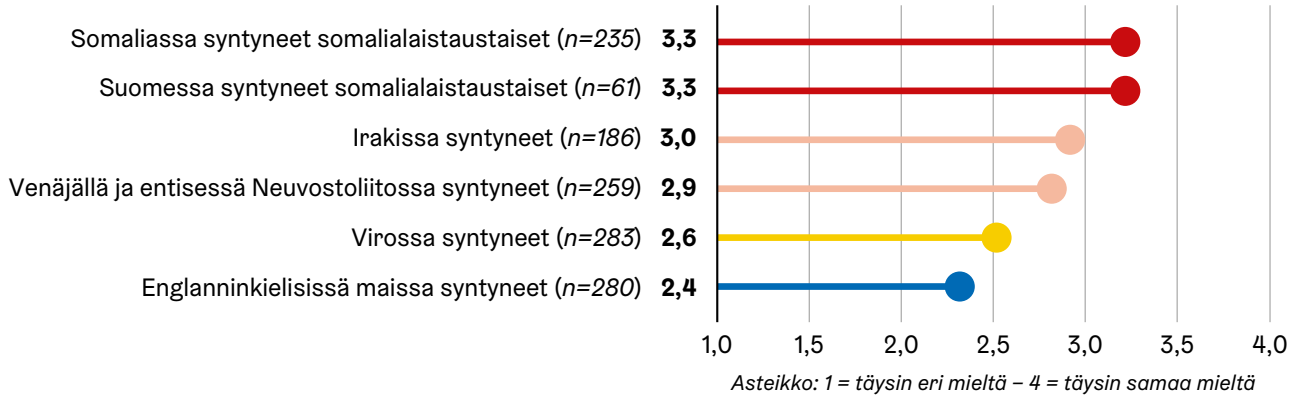
Oman vähemmistöryhmän epäoikeudenmukaista kohtelua Suomessa kuvaava summamuuttuja

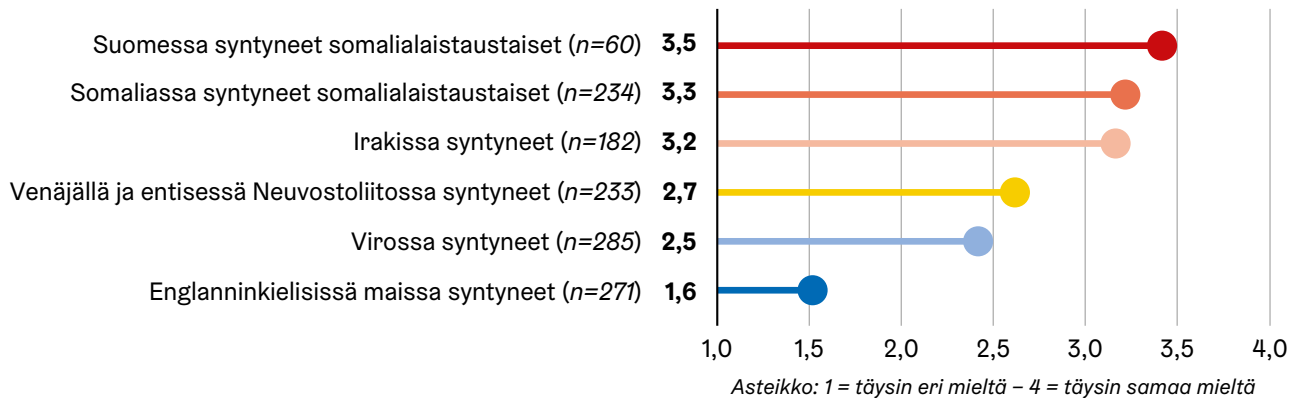
”Vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajia syrjitään työmarkkinoilla”

”Suomalaisilla on lähtömaastani (tai vanhempieni lähtömaasta) yksipuolinen kuva”

”Media antaa vähemmistöön kuuluvan kieliryhmäni edustajista liian kielteisen kuvan”

Huom. Palkkien värien muutokset kuvaavat tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa kahden allekkaisen ryhmän välillä (Mann-Whitney U-testi, $p < 0,05$).

4.1.6 Luottamus heikompaa lähialueilla syntyneiden keskuudessa

Mitä tulee luottamuksen eri muotoihin, kuvio 4 havainnollistaa, että **luottamus poliittisiin instituutioihin ja tahoihin** oli kaikkein vahvinta Irakissa (ka. 7,5) ja Somaliassa syntyneillä (ka. 7,4, asteikolla 0–10). Heikointa luottamus puolestaan oli Virossa syntyneillä (ka. 5,3) sekä Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla osallistujilla (ka. 5,6). Vastaavan kaltaisia tuloksia on jälkimmäisen ryhmän osalta raportoitu muuallakin Euroopassa. Esimerkiksi Hollannissa syntyneiden somalialaistaustaisten maahanmuuttajien luottamuksen maan poliittisia instituutioita (hallitusta) kohtaan on osoitettu olevan selvästi heikommalla tasolla kuin Somaliassa syntyneiden kohdalla (Dagevos ym. 2022).

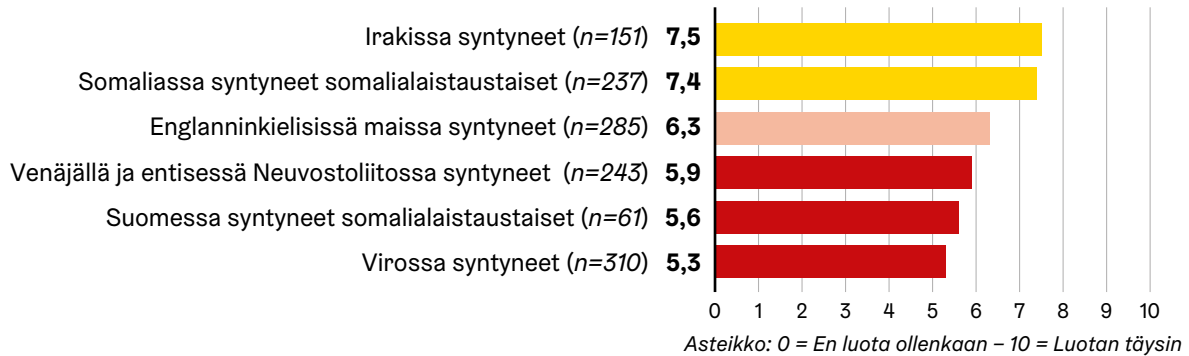
Myös **luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin** oli kaikkein vahvinta irakilaistaustaisilla (ka. 8,6). Julkisiin tahoihin kohdistuva luottamus oli melko korkealla tasolla myös Somaliassa syntyneiden somalialaistaustaisten (ka. 7,9) ja englanninkielisissä maissa syntyneiden (ka. 7,6) keskuudessa. Selvästi heikointa luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin oli Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla sekä Virossa (ka. molemmilla 6,8) ja Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa syntyneillä (ka. 6,9) osallistujilla. Nämä ryhmät poikkesivat muista tarkastelluista ryhmistä keskiarvonsa suhteen tilastollisesti merkitsevästi.

Kantasuomalaisiin kohdistuva luottamus oli matalimmillaan Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla (ka. 5,4), ollen tätä tilastollisesti merkitsevästi korkeammalla tasolla kaikissa muissa tarkastelluissa maahanmuuttajaryhmissä. Silti myös Virossa syntyneiden luottamus kantaväestöön jäi melko heikolle tasolle (ka. 6,5). Vahvinta luottamus kantasuomalaisiin oli jälleen Irakissa syntyneillä, sekä heidän lisäksi englanninkielisissä maissa syntyneillä (molemmilla ka. 7,8).

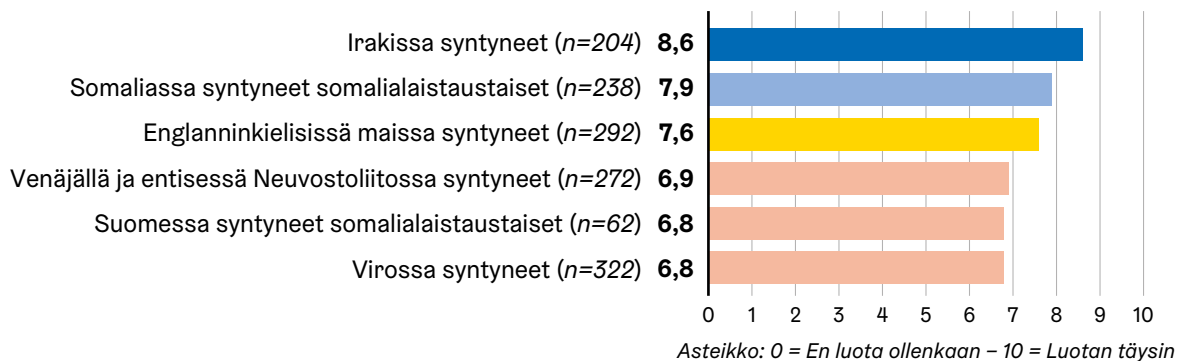
Yleistetty sosiaalinen luottamus oli puolestaan korkeimmalla tasolla englanninkielisissä maissa syntyneillä (ka. 7,5). Somaliassa syntyneet somalialaistaustaisetkin (ka. 7,1) pitivät ihmisiä yleisesti ottaen luotettavampina kuin Suomessa syntyneet (ka. 6,4). Toisin kuin muiden luottamuksen muotojen kohdalla, Irakissa syntyneiden luottamus ihmisiin ylipäätään oli selvästi heikompaa (ks. 6,0). Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa ja Virossa syntyneiden kohdalla yleistetty sosiaalinen luottamus oli kuitenkin kaikkein matalinta (molemmilla ka. 5,8). Erot neljän viimeksi mainitun ryhmän välillä eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä.

Kuvio 4. Sosiaalista ja poliittista luottamusta kuvaavien muuttujien ryhmäkeskiarvot

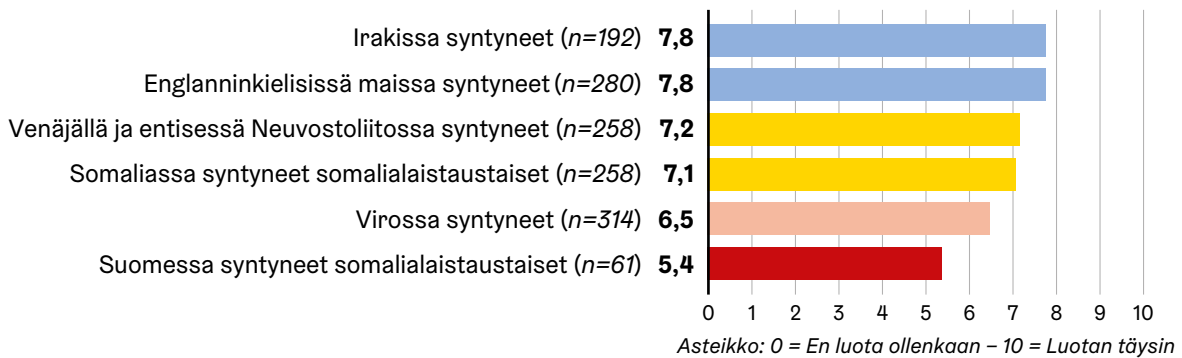
Luottamusta poliittisiin instituutioihin ja tahoihin kuvaava summamuuttuja

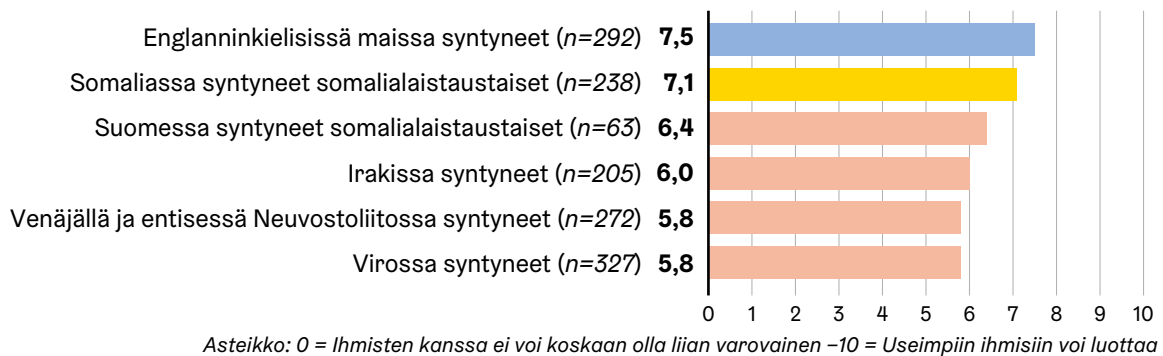
Luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kuvaava summamuuttuja

Luottamusta kantasuomalaisiin mittaava väittämä

Yleistettyä sosiaalista luottamusta mittaama väittämä

Huom. Palkkien värien muutokset kuvaavat tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa kahden allekkaisen ryhmän välillä (Mann-Whitney U-testi, $p < 0,05$).

4.2 Regressioanalyysit

Tutkimuksen analyysiosia jakautuu kahteen alalukuun, jotka vastaavat kahteen erityyppiseen päätutkimuskysymykseen. Näistä ensimmäisessä esitellään kansallista samastumista selittäviä tekijöitä kokoava malli ja testataan sen toimivuutta käytetyssä aineistossa. Näin saadaan lisää tietoa niistä tekijöistä, jotka ovat yhteydessä osallistujien kansalliseen samastumiseen. Mallissa taustamaiden vaikutus otetaan huomioon eli kontrolloidaan (ns. vakioidaan), ja mallia testataan myös sukupuolittain.

Toisessa alaluvussa tarkastellaan kansallisen samastumisen ja suomalaisen yhteiskuntaan kohdistuvien luottamusmuuttujien välisiä yhteyksiä malleissa, joissa ainoastaan kaikkein keskeisimmiksi tässä tutkimuksessa katsotut kontrollimuuttujat vakioidaan. Luottamusmalleja tarkastellaan myös ryhmittäin. Näin saadaan yksityiskohtaisempaa tietoa näiden tekijöiden yhteydestä luottamusmuuttujiin eri maahanmuuttajaryhmissä, mukaan lukien Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla.

4.2.1 Kansallista samastumista selittäviä tekijöitä kartoittava malli

Tässä luvussa esiteltävä hierarkkinen regressiomalli kansallista samastumista selittävistä tekijöistä rakentuu tutkimuksen ensimmäisen tutkimuskysymyksen ympärille (Hypoteesit H1–H4). Mallin tarkoituksena on kartoittaa useita kansallista samastumista selittäviä muuttujia. Muuttujat jaoteltiin temaattisiksi muuttujakokonaisuuksiksi. Nämä muuttujakokonaisuudet lisätään malliin kuudessa eri vaiheessa seuraavasti: *Ensimmäisessä vaiheessa* malliin lisätään demografiset ja sosioekonomiset taustamuuttujat (ikä, sukupuoli, perhetyyppi, koulutus ja työllisyys). *Toisessa vaiheessa* lisätään osallistujien syntymä- tai taustamaa (Viro, Venäjä, Irak, Somalia, sekä vertailukategoriana toimineet englanninkieliset maat). *Kolmannessa vaiheessa* lisätään maassaolon kestoa kuvaava muuttujat (maassaoloaika ja halukkuus jäädä maahan loppuiksi). *Neljännessä vaiheessa* malliin lisätään akkulturaatiokäyttäytymistä kuvaavat muuttujat (kielitaito ja suomalaisten ystävien määrä sekä kantaväestön edustajien kanssa solmittujen ystävyyssuhteiden koettu tärkeys). *Viidennessä vaiheessa* lisätään yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta kuvaavat muuttujat (oman kieliryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu ja oma yhdenvertaisuuden kokemus suhteessa kantaväestöön). *Viimeisessä eli kuudennessa vaiheessa* malliin lisätään vielä rinnakkaisia identiteettejä kuvaavat muuttujat (paikallisen asuinympäristön ja eurooppalaisuuden tärkeys omalle identiteetille).

Ellei toisin mainita, tulosten raportoinnissa keskitytään hierarkkisen regressioanalyysin viimeiseen vaiheeseen, jossa kaikkien mallin selittävien muuttujien vaikutus tuloksiin on huomioitu samanaikaisesti (ks. Taulukko 3). Lopulliseen analyysiin otettiin mukaan ja taulukossa esitetään ainoastaan sellaiset muuttujat, jotka säilyttivät tilastollisen merkitsevyytensä vielä mallin viimeisessä vaiheessa.

Ensimmäisessä temaattisessa muuttujakokonaisuudessa malliin lisätyistä demografisista ja sosioekonomisista taustamuuttujista ikä (mutta ei iän neliö) oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen: vanhempien osallistujien samastuminen oli nuoria voimakkaampaa. Myös sukupuoli oli tilastollisesti merkitsevä selittäjä: miesten kansallinen samastuminen oli naisia voimakkaampaa. Sen sijaan perhetyyppi ja koulutus eivät olleet tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansalliseen samastumiseen mallin viimeisessä vaiheessa, kun kaikki selittävät muuttujat olivat samanaikaisesti mukana mallissa.

Työllisyyttä kuvaava muuttuja ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansalliseen samastumiseen mallin viimeisessä vaiheessa. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa kyseinen muuttuja oli kuitenkin tilastollisesti merkitsevässä negatiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen. Toisin sanoen, kansallinen samastuminen oli

heikompaa työllisten ja yrittäjien keskuudessa kuin muilla osallistujilla. Tämä yhteys kuitenkin katosi kokonaan, kun maahanmuuttajaryhmät lisättiin mukaan malliin sen toisessa vaiheessa, mikä viittaa siihen, että työllisyys on eri tavoin yhteydessä kansalliseen samastumiseen riippuen ryhmästä. Täydentävä analyysi osoitti, että työllisyys vähensi kansallista samastumista nimenomaan Virossa syntyneillä osallistujilla. Muilla taustamaaryhmillä työllisyys ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansalliseen samastumiseen.¹⁶

Toisessa temaattisessa muuttajakokonaisuudessa malliin lisättiin osallistujien oman (tai tämän vanhempien) syntymämaan mukaiset taustamaaryhmät. Taustamaaryhmien osalta tulokset osoittavat, että kuvailevissa tuloksissa ilmenneet eroavaisuudet kansallisen samastumisen voimakkuudessa tarkasteltujen ryhmien välillä säilyivät silloinkin, kun kaikki mallin selittävät tekijät on samanaikaisesti huomioitu mallin kuudennessa eli viimeisessä vaiheessa. Virolais- ja venäläistaustaisten osallistujien kansallinen samastuminen suomalaiseksi oli tilastollisesti merkitsevästi heikompaa kuin vertailuryhmässä, eli englanninkielisissä maissa syntyneillä. Irakilais- ja somalialaistaustaisten kansallinen samastuminen suomalaisuuteen puolestaan oli englanninkielisistä maista tulleita tilastollisesti merkitsevästi voimakkaampaa.¹⁷ Toisin kuin tulosluvun kuvailevan osion suorien jakaumien kohdalla (luku 4.1.3), kaikkien kansallista identiteettiä tilastollisesti merkitsevästi selittävien tekijöiden vaikutuksen huomioiminen yhtäaikaista mallin viimeisessä vaiheessa osoitti somalialaistaustaisten (ml. Suomessa syntyneet) osallistujien kansallisen samastumisen olevan selvästi voimakkaampaa kuin irakilais- taustaisten osallistujien.

Kolmannessa temaattisessa muuttajakokonaisuudessa malliin lisättiin maahanmuuttoprosessin kestoa kuvaavat tekijät: maassaoloaika ja halukkuus jäädä maahan pysyvästi. Näistä ainoastaan halu jäädä maahan pidemmäksi aikaa oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen kaikkien mallin selittävien muuttujien ollessa yhtäaikaista mukana mallissa. Jäämishalukkuus oli myös mallin voimakkain yksittäinen kansallisen samastumisen selittäjä: kuten standardoitu regressiokerroin (β) kyseisen muuttujan kohdalla osoittaa, jokainen yhden keskihajonnan suuruinen muutos Suomeen jäämisen todennäköisyyttä kuvaavassa muuttujassa vahvistaa kansallista samastumista 0,25 keskihajonnan verran. Saatu tulos tukee olettamusta (esim. Campbell 2019), jonka mukaan aikomus jäädä maahan pidemmäksi aikaa tai jopa viettää loppuelämä Suomessa voimistaa maahanmuuttajien kokemusta samastumisesta suomalaiseksi ja osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

Osallistujille karttunutta maassaoloaika kuvaava muuttuja jätettiin ulos mallista siitä syystä, että **neljännen temaattisen muuttajakokonaisuuden** sisältämien akkulturaatiokäyttäytymistä kuvaavien tekijöiden malliin lisäämisen jälkeen aiempaa tilastollisesti merkitsevää positiivista yhteyttä maassa vietettyjen vuosien ja kansallisen samastumisen välillä ei enää havaittu.¹⁸ Saatu tulos viittaa siihen, että kielitaidon karttuminen

16 Löydetyn yhteyden sukupuolittainen jatkotarkastelu osoitti myös, että kyseinen muuttuja oli negatiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen ainoastaan virolaistaustaisilla miehillä. Tämä yhteys kuitenkin menetti tilastollisen merkitsevyytensä mallin seuraavassa vaiheessa, kun jäämishalukkuus lisättiin mukaan malliin. Tulos tukee olettamusta siitä, että sellaiset virolaistaustaiset miehet, jotka asuvat Suomessa vain väliaikaisesti työnsä takia, eivät koe kuuluvansa tai ylipäättään tarvetta kuulua suomalaiseen yhteiskuntaan.

17 Regressioanalyysissä englanninkielisissä maissa syntyneet valittiin analyysiin viiteryhmäksi, sillä heidän sopeutumisenensa Suomeen katsotaan yleensä sujuvan kaikkein mutkattomammin useimmilla sopeutumisen osa-alueilla tarkasteltuna (ks. esim. luku 4.1.5).

18 Maassaoloajan tarkastelu ei lähtökohtaisesti sopinut Suomessa syntyneiden osallistujien tilanteeseen, mistä syystä regressiotarkastelu aloitettiin ilman heitä. Maassaoloajan ja kansallisen samastumisen välillä vallinnut heikko yhteys kuitenkin katosi, kun muuttujia lisättiin malliin. Koska maassaoloaika voitiin täten jättää pois mallista, Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten ryhmä saatiin mukaan analyysiin. Ryhmän pienen koon ($n = 63$) takia heidät kuitenkin yhdistettiin samaan ryhmään muiden somalialaistaustaisten kanssa. Valintaa tuki kansallisen samastumisen voimakkuutta kuvaavan summamuuttujan keskiarvo, joka oli sama molemmilla somalialaistaustaisten ryhmillä (ks. kuvailevat tulokset, luku 4.1.4).

ja kantaväestön kanssa solmitut sosiaaliset kontaktit ovat tosiasiallista maassaoloai-
kaa tärkeämmässä roolissa kansallisen samastumisen kokemuksen muodostumiselle.
Edistyneempi suomen kielen taito oli yhteydessä voimakkaampaan kansallisen tason
samastumiseen kaikilla aloittelijan taidot ylittävillä taitotasoilla, kun vertailukohtena
toimi kielitaidottomat. Toisin sanoen, suomalaisuuteen samastuttiin sitä voimakkaam-
min, mitä paremmin suomea osattiin.

Suomalaisten ystävien korkeampi määrä oli tilastollisesti merkitsevässä positiivises-
sa yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Verratessa osallistujiin,
joilla suomalaisia ystäviä ei ollut lainkaan, samastuminen oli voimakkaampaa vähintään
viiteen suomalaiseen ystäväystyineillä osallistujilla. Tulos tukee aiempaa empiiristä tutki-
musnäyttöä mitä tulee kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisten kesken solmittujen ys-
tävyysuhteiden keskeiseen merkitykseen uuteen maahan sopeutumisen edistäjänä
(esim. Yijälä ym. 2009; Yijälä & Luoma 2018). Ystävien määrän lisäksi myös suomalais-
ten kanssa solmittujen ystävyysuhteiden koettu tärkeys oli tilastollisesti merkitseväs-
sä, positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen. Ystävyysuhteita suoma-
lasiin erittäin tärkeinä pitävät osallistujat samastuivat voimakkaammin suomalaisiksi
ja osaksi suomalaista yhteiskuntaa kuin niitä vähemmän arvostavat.

Viidennessä temaattisessa muuttujakokonaisuudessa lisätyistä yhteiskunnan vas-
taanottavuutta kuvaavista muuttujista osallistujan arvio oman kieliryhmänsä Suomessa
kohtaaman stereotyyppisen tai syrjivän kohtelun yleisyydestä oli tilastollisesti merkitse-
vässä negatiivisessa yhteydessä heikompaan kansalliseen samastumiseen. Saatu tulos
tukee aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että koettu syrjintä vähentää kokemusta
yhteiseen kansalliseen sisäryhmään kuulumisesta (esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2009,
2012, 2018). Tulos tukee myös havaintoja, joiden mukaan nimenomaan maahanmuut-
tajan edustamaan vähemmistöryhmään kohdistuva kielteinen suhtautuminen saattaa
selittää – jopa henkilökohtaisesti koettua syrjintää voimakkaammin – tämän madaltu-
nutta halukkuutta samastua kansalliseen sisäryhmään (Saleem ym. 2019). Vastaavaa
vertailua ei käsillä olevassa tutkimuksessa voitu suorittaa. Viidennessä muuttujako-
konaisuudessa malliin lisättiin kuitenkin muuttuja, joka kuvaa osallistujien henkilöko-
htaista kokemusta omasta yhdenvertaisesta asemastaan kantasuomalaisten kanssa.
Tämä muuttuja oli tilastollisesti merkitsevässä negatiivisessa yhteydessä kansalliseen
samastumiseen: mitä yhdenvertaisemmaksi osallistuja asemansa Suomessa koki, sitä
voimakkaampaa oli myös hänen kansallinen samastumisensa.

Kuudennessa temaattisessa muuttujakokonaisuudessa malliin lisätyt, paikallista
ja eurooppalaista identiteettiä kuvaavat muuttujat olivat kumpikin tilastollisesti mer-
kitsevässä positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen. Toisin sanoen, mitä
tärkeämmäksi omalle identiteetilleen osallistuja koki oman paikallisen asuinympäris-
tönsä, sitä voimakkaammin hän samastui osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja kansaa.
Vastaavasti mitä tärkeämpänä osallistuja piti identiteettinsä kannalta eurooppalaisuut-
ta, sitä voimakkaampaa oli myös hänen kansallinen samastumisensa.

Taulukko 3. Hierarkkinen regressiomalli (mallin 6. vaihe) kansallista samastumista selittävistä tekijöistä koko aineistossa ($N = 1\,283$)

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Vakio	,751	,128	
Ikä	,005	,001	,100***
Sukupuoli (ref. = Naiset)	-,095	,029	-,070**
Taustamaa (ref. = Engl. kiel. maissa syntyneet)	-,297	,048	
Virossa syntyneet	-,132	,049	-,188***
Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet	,280	,064	-,078**
Somaliassa ja Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset	,217	,061	,172***
Irakissa syntyneet			,115***
Jäämishalukkuus	,144	,013	,249***
Kielitaito (ref. = Ei osaa lainkaan Suomea)			
Aloittelija	,121	,075	,081
Keskitaso	,266	,075	,197***
Edistynyt	,39	,081	,213***
Äidinkieli tai vastaava	,500	,091	,230***
Suomalaisten ystävien määrä (ref. = Ei yhtään)			
Yksi	,041	,075	,013
2–5	,052	,048	,034
5+	,103	,049	,077*
Suomalaisten ystävien tärkeys (ref. = Ei kovin/lainkaan tärkeää)			
Melko tärkeää	,054	,040	,039 (ns.)
Erittäin tärkeää	,184	,043	,136***
Ryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu	-,043	,019	-,056*
Koettu yhdenvertaisuus	,068	,014	,109***
Eurooppalainen identiteetti	,138	,015	,195***
Paikallinen identiteetti	,097	,019	,117***

B = standardoimaton regressiokerroin, *SE B* = standardoimattoman regressiokerroimen keskiarvo, β = standardoitu regressiokerroin (* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$).

Taulukossa 4. esitetään kansallista samastumista selittävän mallin selitysasteet kunkin temaattisen muuttujakokonaisuuden osalta, sekä muutokset selitysasteissa, kun malliin lisätään vaiheittain uusia muuttujia. Jokaisen temaattisen muuttujakokonaisuuden lisääminen malliin paransi mallin selitysastetta tilastollisesti merkitsevästi (F-testisuure, $p < 0,001$). Myös koko mallin selitysaste, eli se osa selitettävän muuttujan vaihtelusta (varianssista), jonka malliin valitut selittävät muuttujat yhdessä onnistuivat selittämään, on erinomainen. Mallin viimeisessä vaiheessa, kun kaikki selittävät muuttujat ovat yhtä aikaa mukana mallissa, muuttujat selittivät yhteensä 46 prosenttia kansallista samastumista kuvaavan muuttujan vaihtelusta ($R^2 = ,46$). Malliin valitut muuttujat siis selittävät lähes puolet kyseisen muuttujan vaihtelusta. Myös koko mallin tilastollista merkitsevyyttä kuvaavan F-testisuureen arvo on tilastollisesti merkitsevä ($F(20, 1\,263) = 53,9, p < 0,001$), mikä tarkoittaa sitä, että malliin valitut muuttujat selittävät kokonaisuutena selitettävää muuttujaa tilastollisesti merkitsevästi. Malliin valituilla muuttujilla pystytään näin ollen varsin hyvin selittämään kansallisen samastumisen voimakkuutta kuvaavan muuttujan vaihtelua käytetyssä aineistossa.

Taulukko 4. Kansallista samastumista selittävän hierarkkisen regressioanalyysin selitysasteet ja niiden muutokset vaiheittain (N = 1 283)

	R ²	Korjattu R ²	ΔR ²
1 Demografiset (ikä, sukupuoli)	,014	,012	,014***
2 Taustamaat (viisi ryhmää, somalialaistaustaiset yhtenä ryhmänä)	,219	,216	,206***
3 Maahanmuuttoon liittyvät ajalliset tekijät (jäämishalukkuus)	,315	,311	,096***
4 Akkulturaatiokäyttäytyminen (kielitaito, suomalaisten ystävien määrä ja merkitys)	,385	,377	,070***
5 Vastaanottavuus (oman kieliryhmän epäoikeudenmukainen kohtelu, koettu yhdenvertaisuus)	,404	,395	,018***
6 Rinnakkaiset identiteetit (paikallinen asuinympäristö, eurooppalaisuus)	,460	,452	,057***

R² = Mallin selitysaste vaiheittain, korjattu R² = korjattu selitysaste, ΔR² = muuttujakokonaisuuksien malliin lisäämisen aiheuttama muutos mallin selitysasteessa (*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001).

Lopuksi mallin tuloksia tarkastellaan vielä sukupuolittain niiltä osin, kun edellä kuvautut tulokset poikkesivat toisistaan miesten ja naisten välillä. Miesten ja naisten väliltä löytyi joitakin jopa melko huomattavia eroja. Erityisesti akkulturaatiokäyttäytymistä kuvaavien muuttujien yhteydet osoittautuivat voimakkaan sukupuolittuneiksi: suomen kielen taito selitti kansallista samastumista ainoastaan miehillä. Verrattuna suomea ei lainkaan osaaviin, jo aloittelijan tasoa vastaava kielitaito selitti miesten voimakkaampaa kansallista samastumista tilastollisesti merkitsevästi. Yhteys voimistui sitä enemmän, mitä paremmin suomen kieltä osattiin. Naisilla puolestaan suomalaisten ystävien määrä (yli viisi ystävää) oli yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Naisten kohdalla myös suomalaisten kanssa solmittujen ystävyysuhteiden koettu merkitys oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen. Verrattuna sellaisiin osallistujiin, jotka eivät pitäneet suomalaisia ystäviä lainkaan tai kovinkaan tärkeinä, ne naiset, jotka pitivät näitä ystävyysuhteita joko tärkeinä tai erittäin tärkeinä, samastuivat voimakkaammin osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen kansaa. Miehillä puolestaan suomalaisten kanssa solmittujen ystävyysuhteiden määrä tai arvostus eivät olleet tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä heidän kansalliseen samastumiseensa.

Kansallisen samastumisen voimakkuus vaihteli sukupuolen mukaan myös maahanmuuttajien taustamaaryhmissä. Venäläistaustaisista osallistujista ainoastaan naiset poikkesivat tilastollisesti merkitsevästi englanninkielisissä maissa syntyneiden (naisten) vertailuryhmästä: heidän kansallinen samastumisensa oli englanninkielisissä maissa syntyneitä tilastollisesti merkitsevästi heikompa. Irakissa syntyneillä osallistujilla puolestaan vain miesten kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevästi englanninkielisten miesten kansallista samastumista voimakkaampaa. Virolais- ja somalialaistaustaisten naisten ja miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroavaisuuksia, joten heidän osaltaan tulkinnat pysyivät ennallaan.

Pelkille miehille ajettuna mallin selitysaste nousi entisestään, selittäen heidän kohdallaan yli puolet kansallisen samastumisen vaihtelusta (R² = ,51, korjattu R² = ,49). Myös naisten kohdalla mallin selitysaste säilyi kuitenkin varsin hyvänä, selittäen 42 prosenttia kansallisen samastumisen vaihtelusta (R² = ,42, korjattu R² = ,40). Mallin selitysasteen muutokset olivat molemmilla sukupuolilla tilastollisesti merkitseviä mallin kussakin kuudessa vaiheessa.

4.2.2 Kansallisen samastumisen yhteyttä luottamuksen eri muotoihin testaavat mallit

Tämä luku käsittelee tutkimuksen toista päätutkimuskysymystä, eli sitä, millä tavoin kansallinen samastuminen selittää luottamuksen eri muotoja pääkaupunkiseudun maahanmuuttajaväestössä (Hypoteesit H5–H7). Muuttujien välisiä yhteyksiä tarkastellaan ensin korrelaatioiden kautta. Korrelaatiotarkastelu keskittyy ainoastaan Suomen ulkopuolella syntyneisiin osallistujiin. Kuten korrelaatiomatriisista (Liite 1) voidaan huomata, kansallinen samastuminen korreloi tilastollisesti merkitsevästi kaikkien kolmen luottamuksen muodon kanssa. Voimakkainta tämä yhteisvaihtelu oli luottamusta maan poliittisiin instituutioihin ja tahoihin ($\rho = .41, p < 0,001$) sekä luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin ($\rho = .36, p < 0,001$) kuvaavien muuttujien kanssa. Kansallisen samastumisen ja kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen välinen korrelaatio oli hieman matalampi ($\rho = .27, p < 0,001$).

Korrelaatiotarkastelun osoittamia yhteyksiä kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttujien välillä tarkastellaan seuraavaksi kaksivaiheisten hierarkkisten regressiomallien kautta. Näin saadaan tietoa siitä, miten kansallinen samastuminen selittää luottamuksen eri muotoja mallissa, jossa ainoastaan välttämättömiksi katsotut kontrollimuuttujat on vakioitu. Näin muodostettujen regressiomallien tarkoituksena ei siis ole koota mahdollisimman kattavasti erilaisia selittäjiä huomion kohteena oleville luottamusmuuttujille. Sen sijaan ollaan kiinnostuneita siitä, säilyvätkö kansallista samastumista ja luottamuksen eri muotoja kuvaavien muuttujien väliset yhteydet tilastollisesti merkitsevinä vielä keskeisimpien kontrollimuuttujien malliin lisäämisen jälkeen.

Kuten tutkimuksen teoriaosuudessa tuli ilmi, yleistetty sosiaalinen luottamus on syytä kontrolloida pyrittäessä selittämään luottamusta tiettyihin ihmisryhmiin tai instituutioihin.¹⁹ Suomen ulkopuolelta muuttaneiden kohdalla kontrolloidaan lisäksi maassaoloaika. Tämä nähtiin tarpeelliseksi, sillä aiempi tutkimus on osoittanut maahanmuuttajien luottamuksen sekä maan poliittisiin, että julkisiin instituutioihin olevan selvästi heikompa nimenomaan pidempään maassa asuneiden keskuudessa (esim. Castaneda ym. 2015, 27; Pitkänen ym. 2019a, 48). Myös korrelaatiotarkastelu tuki näitä havaintoja (Liite 1). Demografiset taustamuuttujat (ikä ja sukupuoli) jätettiin analyysistä, sillä ne eivät korreloineet minkään luottamuksen muodon kanssa tilastollisesti merkitsevästi (ks. myös esim. FRA 2017, 113).

Ensimmäinen malli kuvaa kansallisen samastumisen yhteyttä luottamukseen poliittisiin instituutioihin ja tahoihin. Kansallinen samastuminen lisättiin kuhunkin luottamuksen muotoja selittävään malliin sen toisessa vaiheessa, sen jälkeen, kun kontrollimuuttujat maassaoloaika ja yleistetty sosiaalinen luottamus ihmisiin oli ensin lisätty malliin sen ensimmäisessä vaiheessa. Kuten Taulukosta 5 (vasen laita) voidaan nähdä, kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä osallistujien luottamukseen poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin myös sen jälkeen, kun kontrollimuuttujien vaikutukset oli otettu huomioon. Yhteyttä voidaan pitää vahvana ja kansallinen samastuminen olikin mallin merkittävin selittäjä.

Toinen malli kuvaa kansallisen samastumisen yhteyttä luottamukseen yhteiskunnan julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin (Taulukko 5, keskellä). Kansallinen samastuminen selitti myös tätä luottamuksen muotoa tilastollisesti merkitsevästi silloinkin, kun kontrollimuuttujat olivat mukana mallissa. Kansallinen samastuminen oli jälleen mallin merkittävin selittäjä.

19 Kansallisen samastumisen ja yleistetyn sosiaalisen luottamuksen välinen korrelaatio oli muita luottamuksen muotoja heikompi, mutta silti tilastollisesti merkitsevä ($\rho = .17, p < 0,001$). Yleistetty sosiaalinen luottamus korreloi odotetusti positiivisesti myös muiden luottamusmuuttujien kanssa ($\rho = .31-.33, p < 0,001$).

Kolmas malli kuvaa kansallisen samastumisen yhteyttä luottamukseen kantaväestön edustajia kohtaan (Taulukko 5, oikeanpuolimmainen laita). Kansallinen samastuminen selitti myös tätä luottamuksen muotoa tilastollisesti merkitsevästi kaikkien muuttujien ollessa mukana mallissa. Yhteys ei kuitenkaan ollut yhtä voimakas kuin yhteiskunnallisiin instituutioihin kohdistuvien luottamuksen muotojen kohdalla.

Taulukko 5. Suomeen muuttaneiden luottamusta selittävät hierarkkiset regressioanalyysit (mallien 2. vaiheet)

	Luottamus poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin			Luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin			Luottamus kantaväestöön		
	B	SE B	β	B	SE B	β	B	SE B	β
Vakio	2,748	,234		5,109	,182		4,906	,244	
Maassaoloaika	-,038	,006	-,166***	-,033	,005	-,179***	-,023	,006	-,100***
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,246	,021	,288***	,202	,017	,298***	,233	,022	,278***
Kansallinen samastuminen	1,199	,074	,410***	,851	,057	,368***	,690	,077	,240***
R ² (Korjattu R ²)	,273 (,271)			,247 (,245)			,147 (,145)		
ΔR ²	,160***			,129***			,055***		
N	1 199			1 298			1 253		

B = standardoimaton regressiokerroin, SE B = standardoimattoman regressiokertoimen keskivirhe, β = standardoitu regressiokerroin, R² (Korjattu R²) = lopullisen mallin selitysaste (korjattu selitysaste), ΔR² = kansallista samastumista kuvaavan muuttujan lisäämisen aiheuttama muutos mallin selitysasteeseen (*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001).

Kontrollimuuttujista mainittakoon, että yleistetty sosiaalinen luottamus oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä luottamukseen sekä poliittisia ja julkisia instituutioita että kantaväestön edustajia kohtaan. Toisen kontrollimuuttujan eli maassaoloajan keston tilastollisesti merkitsevä, negatiivinen yhteys poliittisiin ja julkisiin instituutioihin kohdistuvaan luottamukseen oli jossain määrin odotettavissa aikaisempien tutkimusten perusteella (Castaneda ym. 2015, 27; Pitkänen ym. 2019a). Yllättävää kuitenkin oli se, että maassaoloaika oli tilastollisesti merkitsevässä negatiivisessa yhteydessä myös luottamukseen kantaväestöä kohtaan.

Yhteensä kansallinen samastuminen suomalaisuuteen, maassaoloaika ja yleistetty luottamus ihmisiin selittivät 27 prosenttia maahanmuuttajien poliittisen luottamuksen vaihtelusta ($F(3, 1202) = 150,3, p < 0,001$); neljänneksen (25 %) luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kuvaavan muuttujan vaihtelusta ($F(3, 1299) = 141,8, p < 0,001$) sekä 15 prosenttia luottamusta kantasuomalaisiin kuvaavan muuttujan vaihtelusta ($F(3, 1258) = 72,1, p < 0,001$). Mikä sitten oli yksinomaan kansallista samastumista kuvaavan muuttujan osuus mallien selitysasteesta? Pelkän kansallisen samastumisen lisääminen malleihin niiden toisessa vaiheessa, eli kontrollimuuttujien lisäämisen jälkeen, lisäsi vielä kunkin mallin selitysvoimaa tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,001$). Poliittisiin instituutioihin kohdistuvaa luottamusta selittävän mallin selitysaste nousi 16 prosenttiyksiköllä ja julkisiin instituutioihin kohdistuvaa luottamusta selittävän mallin kohdalla 13 prosenttiyksiköllä. Kaikkein vähiten kansallisen samastumisen lisääminen malliin heijastui luottamusta kantaväestöön tarkastelevan mallin selitysasteeseen, parantaen sitä 6 prosenttiyksiköllä.

Lopuksi kansallisen samastumisen yhteyttä luottamusmuuttujiin tarkastellaan vielä taustamaittain, jotta saadaan tarkempaa tietoa tutkittujen ryhmien välisistä eroista suhteessa edellä kuvattuihin tuloksiin. Myös Suomessa syntyneet somaliaistaustaiset saatiin näin mukaan tarkasteluun omana ryhmänään. Tämä katsottiin toimivaksi ratkaisuksi ottaen huomioon luottamusmuuttujien kohdalla ilmenneet ero-

avaisuudet Somaliassa ja Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten ryhmäkeskiarvoissa. Jälkimmäisen ryhmän kohdalla mallissa ei kuitenkaan huomioida maassaolon kestoja. Kuten edellä, kansallista samastumista kuvaava muuttuja lisättiin malleihin vasta niiden toisessa vaiheessa.

Kaikki kansallista samastumista kuvaavan muuttujan ja kolmen selitettävän luottamusmuuttujan väliltä löydetty yhteydet olivat positiivisia ja – ainoastaan yhtä lukuun ottamatta – tilastollisesti merkitseviä (ks. täydentävien analyysien regressiotaulukot, Liitteet 2–4):

Virossa syntyneiden kansallisen samastumisen ja poliittisen luottamuksen välillä vallitsi melko vahva positiivinen yhteys. Vain hieman tätä heikompi positiivinen yhteys löytyi myös kansallisen samastumisen ja kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen väliltä. Virolaistaustaisilla kansallinen samastuminen selitti luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kolmesta tarkastelun kohteena olleesta luottamuksen kohteesta heikoiten, mutta silti tilastollisesti merkitsevästi.

Venäjällä tai entisen Neuvostoliiton alueella syntyneillä voimakkaampi kansallinen samastuminen selitti melko vahvasti sekä korkeampaa luottamusta maan poliittisiin että julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin. Kansallisen samastumisen yhteys luottamukseen kantaväestöön ei venäläistaustaisten kohdalla ollut yhtä vahvaa, vaikkakin kyseisten muuttujien välinen positiivinen yhteys oli tilastollisesti merkitsevä.

Englanninkielisissä maissa syntyneillä puolestaan voimakkaampi kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevässä, suhteellisen vahvassa yhteydessä luottamukseen julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin. Kansallisen samastumisen tilastollisesti merkitsevä positiivinen yhteys poliittisiin instituutioihin ja tahoihin sekä luottamukseen kantaväestöön oli hieman heikompa.

Mitä tulee tutkimuksen *somalialaistaustaisiin* osallistujiin, heillä kansallinen samastuminen oli erittäin vahvassa, positiivisessa yhteydessä poliittiseen luottamukseen niin Somaliassa kuin Suomessa syntyneiden kohdalla. Voimakkaampi kansallinen samastuminen oli yhteydessä myös vahvempaan luottamukseen julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin niin Somaliassa kuin Suomessa syntyneillä. Kansallisen samastumisen yhteys luottamukseen kantaväestöä kohtaan sen sijaan oli heikompi nimenomaan Somaliassa syntyneiden somalialaistaustaisten kohdalla. Suomessa syntyneillä somalialaistaustaisilla kansallisen samastumisen yhteys kantaväestöön kohdistuvaan luottamukseen oli selvästi vahvempi.

Irakissa syntyneiden luottamus suhteessa kaikkiin kolmeen luottamusta suomalaisen yhteiskunnan instituutioita ja edustajia kohtaan kuvaavaan muuttujaan oli alustavassa tarkastelussa muita tutkittuja ryhmiä voimakkaampaa (ks. kuvailevat tulokset, luku 4.1.6). Tästä huolimatta heidän kohdallaan yhteydet kansallisen samastumisen ja selitettävien luottamusmuuttujien välillä olivat kuitenkin tutkituista taustamaaryhmistä kaikkein heikoimpia. Voimakkaampi kansallinen samastuminen selitti silti tilastollisesti merkitsevästi vahvempaa luottamusta kantaväestöön ja poliittisiin instituutioihin myös heidän kohdallaan. Tätä vastoin kansallinen samastuminen ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä luottamukseen julkisiin instituutioihin, vaikka yhteys olikin lähes merkitsevä ($p = 0,075$). Irakissa syntyneet ovat täten ainoa tarkastelun kohteena oleva taustamaaryhmä, jolla kansallinen samastuminen ei selittänyt tilastollisesti merkitsevästi kaikkia kolmea luottamusmuuttujaa.

Täydentävät analyysit tarkensivat edellä esitettyjen luottamusanalyysien tuloksia myös suhteessa maassaoloajan rooliin luottamuksen selittäjänä osoittamalla, ettei tilastollisesti merkitsevä negatiivinen yhteys näiden muuttujien välillä kuitenkaan koske kaikkia tutkittuja ryhmiä. Luottamus poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin osoittautui sitä heikommaksi, mitä kauemmin Suomessa oli asuttu – mutta ainoastaan Virossa, Venäjällä tai Somaliassa syntyneillä osallistujilla. Vastaavasti ainoastaan Venäjällä, So-

maliassa tai englanninkielisissä maissa syntyneiden keskuudessa luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin oli sitä heikompaa, mitä kauemman aikaa heidän Suomeen muutostaan oli kulunut. Muista ryhmistä poiketen Somaliassa syntyneillä myös luottamus kantaväestön edustajiin oli sitä heikompaa, mitä pidempään Suomessa oli asuttu. Heidän kohdallaan siis maassaoloaika oli tilastollisesti merkitsevässä negatiivisessa yhteydessä kaikkiin malleissa selitettyihin luottamuksen muotoihin.

Toinen kontrollimuuttuja, yleistetty sosiaalinen luottamus, puolestaan oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä kaikkiin luottamuksen muotoihin jokaisessa tutkitussa taustamaaryhmässä. Toisin sanoen, mitä luotettavampina tuntemattomia ihmisiä yleisesti ottaen pidettiin, sitä korkeammalla tasolla oli myös luottamus kantaväestön edustajiin ja yhteiskunnan instituutioihin Suomessa. Yhdessä nämä kontrollimuuttajat selittivät tilastollisesti merkitsevän osuuden kunkin kolmen luottamusmuuttujan vaihtelusta jokaisessa taustamaaryhmässä (R^2 muutos mallien 1. vaiheessa, $p < 0,05$).

Yksinomaan kansallista samastumista kuvaavan muuttujan malliin lisääminen kuitenkin nosti vielä mallien selitysasetta tilastollisesti merkitsevästi kaikissa tutkituissa ryhmissä niin kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen kuin poliittisen luottamuksen kohdalla (ks. Liite 5). Niin ikään julkisiin instituutioihin kohdistuvan luottamuksen kohdalla kansallisen samastumisen lisääminen malliin nosti mallin selitysasetta tilastollisesti merkitsevästi kaikkien muiden taustamaaryhmien kohdalla, paitsi Irakissa syntyneillä.²⁰ Tämä tulos kertoo kansallisen samastumisen merkittävästä roolista eri taustoista Suomeen tulleiden maahanmuuttajien luottamuksen rakentumisessa.

20 Kokonaisuudessaan kansallinen samastuminen ja kontrollimuuttajat selittivät luottamusmuuttujien vaihtelua melko eri tavoin eri maahanmuuttajaryhmissä. *Luottamusta poliittisiin instituutioihin* selittävän mallin selitysosuus oli korkein Somaliassa ja Venäjällä syntyneillä: mallin muuttajat selittivät yhteensä noin neljänneksen (24–27 %) poliittista luottamusta kuvaavan muuttujan vaihtelusta. Matalin selitysosuus oli puolestaan Irakissa syntyneillä (11 %). *Luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin* selittävässä malleissa korkein selitysosuus oli englanninkielisissä maissa syntyneillä (28 %). Matalin selitysosuus oli jälleen Irakissa syntyneiden keskuudessa (11 %). *Luottamusta kantaväestöön* tarkastelevassa mallissa korkein selitysosuus oli Venäjällä syntyneillä (18 %) ja matalin puolestaan Somaliassa syntyneillä (6 %). Suomessa syntyneille somalialaistaustaisille sovitettu kahden selittävän muuttujan malli (ilman maassaoloaika) sen sijaan selitti jopa puolet (51 %) luottamusta poliittisiin instituutioihin kuvaavan muuttujan vaihtelusta, 40 prosenttia julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kohdistuvan luottamuksen vaihtelusta, ja 32 prosenttia kantaväestöön kohdistuvan luottamuksen vaihtelusta. (Selitysosuudet tarkemmin, ks. Liitteet 2–4.)

5 Johtopäätökset

Tutkimuksen johtopäätökset jakautuvat kolmeen osaan. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia peilaten niitä edellä esitettyihin taustateorioihin ja aihetta tarkastelleeseen aiempaan empiiriseen tutkimukseen. Seuraavassa alaluvussa käydään läpi tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimuksen tarve. Lopuksi pohditaan vielä joitakin käytännön toimenpidesuosituksia saatujen tulosten pohjalta.

5.1 Keskeiset tutkimustulokset

Tutkimus jakautui kahden päätutkimuskysymyksen ympärille. Ensimmäinen tutkimuskysymys kohdistui tekijöihin, jotka selittävät pääkaupunkiseudun maahanmuuttajaväestön suurimpiin taustamaihin kuuluvien ulkomaalaistaustaisen kokemusta samastumisesta suomalaiseksi ja osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Toinen tutkimuskysymys puolestaan kohdistui siihen, missä määrin osallistujien kansallinen samastuminen selittää luottamusta yhtäältä suomalaisiin ihmisiin ja toisaalta yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja toimijoihin. Molempiin tutkimuskysymyksiin vastaamisessa käytettiin apuna hierarkkista regressioanalyysiä. Kansallisen yhteenkuuluvuuden tunnetta operationalisoitiin sosiaalisen identiteetin lähestymistavan laajaan ja empiirisesti testattuun teoriaperinteeseen nojaten. Lisäksi muuttujien valinnassa ja niiden välille oletettujen yhteyksien teoreettisissa perusteluissa tukeuduttiin aiempaan maahanmuuttokontekstiin sijoittuvaan, uuteen kulttuuriin sopeutumista koskevaan akkulturaatio- ja luottamustutkimukseen, painopisteen ollessa erityisesti seurantatutkimuksista saadussa tutkimusnäytössä. Ellei toisin mainita, kaikki alla esitetyt yhteydet huomion kohteena olleiden muuttujien välillä olivat tilastollisesti merkitseviä.

5.1.1 Useat yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät tukevat kansallista samastumista

Tässä tutkimuksessa osallistujien kansallisen identiteetin rakentumisen kannalta keskeisiä tekijöitä kartoitettiin rakentamalla aiempaan tutkimuskirjallisuuteen pohjautuva tilastollinen malli. Kansallista samastumista selitettiin useilla osallistujien ominaisuuksiin ja taustaan, maahanmuuttoprosessin kestoon, akkulturaatiokäyttäytymiseen, rinnakkaisiin identiteetteihin ja yhteiskunnan koettuun vastaanottavuuteen liittyvillä tekijöillä. Yhteensä nämä muuttujat selittivät 46 prosenttia kansallisen samastumisen vaihtelusta, mitä voidaan sosiaalitieteissä pitää varsin hyvänä selityssasteena.

Demografisista ja sosioekonomisista taustamuuttujista ikä oli tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansallisen samastumisen voimakkuuteen kaikkien selittävien tekijöiden ollessa yhtäaikaaisesti mukana analyysissä. Vanhemmat osallistujat kokivat nuorempia voimakkaampaa samastumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja kansaan. Kuitenkin myös päinvastaisia tuloksia on raportoitu iän yhteydestä kansalliseen samastumiseen: toisissa maahanmuuttajaryhmissä nuorten on osoitettu samastuvan uuteen maahan voimakkaammin kuin vanhempien maanmiestensä (esim. Bobowik ym. 2017). Tätä on selitetty muun muassa sillä, että nuorempien yksilöiden identiteetit ovat vielä joustavampia kuin vanhempien, mistä syystä myös kansallinen samastuminen on nuorten kohdalla helpompaa. Myös sukupuoli oli yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen: miesten kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevästi voimakkaampaa kuin naisten. Sen sijaan perhetyyppi, koulutus ja työllisyys eivät selittäneet kansallista samastumista kaikkien selittäjien ollessa mukana mallissa.

Taustamaiden lisääminen malliin paransi sen selitystasetta huomattavasti. Siinä missä venäläis- ja virolaistaustaisten kansallinen samastuminen oli heikompaa kuin analyysissä vertailuryhmänä toimineiden englanninkielisissä maissa syntyneiden, irakilais- ja somalialaistaustaisten kansallinen samastuminen taas oli vertailuryhmää voimakkaampaa. Vastaavia havaintoja voimakkaammasta kansallisesta samastumisesta sellaisista maista tulleiden kohdalla, joista ihmisiä muuttaa paljon kansainvälisen suojelun ja perheenyhdistämisen perusteella, on raportoinut muun muassa Campbell (2019).

Henkilökohtaiset syyt kuten rakkaus tai hankalien olosuhteiden pitkittyminen omassa lähtömaassa ovat tekijöitä, jotka painavat usein paljon vaakakupissa maahanmuuttajan arvioidessa jäämispäätöksensä pysyvyyttä. Tässä tutkimuksessa osallistujien halukkuus elää Suomessa myös tulevaisuudessa – kenties jopa lopun ikäänsä – oli positiivisessa yhteydessä osallistujien voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Tämä on ymmärrettävää: kun elämää uudessa maassa ja kulttuurissa rakennetaan lähtökohtaisesti pysyväälle perustalle väliaikaisen sijaan, korostuu kansallisen samastumisen merkitys akkulturaatioprosessin etenemisessä entisestään. Sen sijaan esimerkiksi sellaiset korkeasti koulutetut kansainväliset osaajat tai muut puhtaasti työn teon takia maassa asuvat maahanmuuttajat, joille kansallinen yhteenkuuluvuuden tunne ei alun alkaenkaan ole ollut tavoitteena, eivät välttämättä ole valmiita panostamaan yhtä lailla aikaa ja muita resursseja omaan ja perheensä sopeutumiseen.

Täydentävät analyysit tukivat tätä päättelyä. Erityisesti monet Suomeen työnsä takia muuttaneet virolaistaustaiset miehet mieltävät oleskelunsa vain väliaikaiseksi vaiheeksi elämässään. Kenties ilmeisin syy tälle on naapurimaan maantieteellinen sijainti, joka mahdollistaa tiheätkin vierailut, ja suhteet Viroon voivat täten olla hyvinkin vahvat. Toisin sanoen, monet heistä eivät lähtökohtaisestikaan olleet saapuneet Suomeen kiinnittyäkseen yhteiskuntaan. Vaikka pääosin kansainvälisen suojelun perusteella Suomeen muuttaneiden irakilais- ja somalialaistaustaisten sopeutuminen saattaa toisilla elämänalueilla olla haasteellista, he puolestaan ovat usein tulleet Suomeen jäädäkseen. Tämä heijastuu myös heidän muita ryhmiä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Toisinaan myös alun perin väliaikaiseksi suunniteltu muutto saattaa venähtää. Jäämispäätöksen äärellä ratkaisevaksi tekijäksi voi nousta maahanmuuttajan ja tämän perheenjäsenten kokemus itsestään merkityksellisenä osana nykyisen asuinmaansa yhteiskuntaa ja kansaa.

Tätä vastoin Suomessa vietettyjen vuosien ja kansallisen samastumisen välinen positiivinen yhteys säilyi ainoastaan siihen saakka, kunnes tarkasteluun otettiin mukaan akkulturaatiokäyttäytymistä kuvaavat muuttajat: maassaoloajan vaikutus kansalliseen samastumiseen välittyi nimenomaan kohdemaan kielitaidon karttumisen ja suomalaisten kanssa luotujen ystävyys-suhteiden määrän ja koetun tärkeyden kautta. Tämä havainto on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (esim. Becker 2022; Cárdenas & Verkuyten 2020; de Vroome ym. 2014), ja korostaa entisestään kielitaidon ja kantaväestöön suuntautuvien kontaktien keskeistä roolia akkulturaatioprosessin ja erityisesti sosiaalipsykologisen sopeutumisen suotuisassa kehityksessä. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa nämä tekijät on liitetty sopeutumisen etenemiseen myös muilla elämänalueilla (esim. Yijälä ym. 2009; 2012; Yijälä & Luoma 2018). Yllättävää kyllä, täydentävät analyysit osoittivat, että parempi kielitaito oli yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen ainoastaan miehillä.

Naisilla puolestaan sosiaaliset kontaktit olivat tärkeämpiä kuin miehillä: mitä enemmän suomalaisia ystäviä heillä oli ja mitä tärkeämmäksi tällaiset ystävyys-suhteet koettiin, sitä voimakkaampaa oli naisten kansallinen samastuminen. Myös niin sanottuun kontaktihypoteesiin (Allport 1954) perustuva teoriaperinne korostaa henkilökohtaisen kontaktin keskeistä roolia pyrittäessä kohentamaan ryhmien välisiä suhteita ja tätä myötä keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta eri väestöryhmien edustajien välillä.

Kontaktihypoteesin mukaan onnistuakseen kontaktin tulee tapahtua statukseltaan mahdollisimman samanarvoisten ihmisten välillä. Toisin sanoen, yhdenvertaisuus ihmisten välillä on tässä tärkeässä roolissa – mistä syystä sitä haluttiin tarkastella myös kansallista samastumista selittävässä mallissa. Osallistujien kokemus omasta yhdenvertaisuudestaan kantasuomalaisien kanssa olikin positiivisessa yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen.

Kuten tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, molemmat tutkitut rinnakkaiset identiteetit – paikalliseen asuinympäristöön liittyvä ja ylikansallinen (eurooppalainen) identiteetti – olivat positiivisessa yhteydessä kansalliseen samastumiseen. Tämä yhteys tuli esiin molemmilla sukupuolilla. Saatu tulos tukee aiemmissakin useita rinnakkaisia samastumiskohteita tarkastelleissa tutkimuksissa tehtyjä havaintoja siitä, että erityyppisiin ryhmäjäsenyyksiin liittyvät identiteetit eivät ole toisensa poissulkevia, vaan usein pikemminkin päinvastoin toisiaan täydentäviä ja tukevia. Eheän ja riittävän monipuolisen sosiaalisen identiteetin onkin osoitettu suojaavan yksilöä tämän identiteettiin kohdistuvilta uhkaavilta kokemuksilta myös uuteen maahan muutettaessa. Myös akkulturaatioprosessin on todettu etenevän sujuvammin useammista eri kulttuureista aineksia omaan sosiaaliseen identiteettiinsä ammentavien maahanmuuttajien kohdalla kuin sellaisilla maahanmuuttajilla, jotka ovat tehneet valintansa kahden (tai useamman) kulttuurisen identiteetin väliltä. (Berry 1997; Nguyen & Benet-Martínez 2013; Schmitt & Branscombe 2002.)

Sosiaalisen identiteetin lähestymistavan mukaan oikeudenmukaiseen kohteluun perustuvat ryhmäjäsenyydet ovat tärkeitä siitä syystä, että ne auttavat yksilöä ylläpitämään itsetuntoaan ja myönteistä käsitystä itsestään. Kulttuurisiin stereotyyppioihin perustuva kohtelu tai syrjinnän kohteeksi joutuminen voi sen sijaan hankaloittaa kotoutumisprosessin kulkua monella tapaa. Saadut tulokset osoittivat, että osallistujien taustamaahan tai kieliryhmään kohdistuva stereotyyppinen tai syrjivä kohtelu oli yhteydessä heikompaan kansalliseen samastumiseen. Tulos on linjassa aiempien Suomessa tehtyjen maahanmuuttajien syrjintäkokemuksia yksilötasolla tarkastelleiden tutkimusten kanssa, joissa syrjinnän on osoitettu vähentävän kokemusta yhteiseen kansalliseen sisäryhmään kuulumisesta (esim. Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012, 2018; ks. myös FRA 2017). Kuten tutkimuksen teoriaosassa tuli ilmi, kokemus ”me-hengestä”, tai yhteen hiileen puhaltamisesta, olisi kuitenkin tärkeää niin yksilötasolla kuin ryhmätasollakin tapahtuvan akkulturaation sujuvan etenemisen kannalta (Yijälä 2021).

Kuten aiempi kansainvälinen ja suomalainen tutkimuskirjallisuus on melko yhdenmuukaisesti osoittanut, myös käsillä olevassa tutkimuksessa näkyvien vähemmistöryhmien edustajat olivat muita maahanmuuttajaryhmiä alttiimpia kohtaamaan ennakkoluuloja ja syrjintää. Viimeaikaisesta kansainvälisestä tutkimuksesta tiedetään myös, että kokonaisuudessaan vähemmistöryhmiin yhteiskunnan tasolla kohdistuvilla ennakkoluuloilla ja esimerkiksi stereotyyppisiä ajatusmalleja stimuloivilla negatiivisilla mediakuvauksilla voi olla jopa henkilökohtaisesti koettua syrjintää kielteisempiä vaikutuksia kyseisten vähemmistöryhmien kansalliseen samastumiseen (Saleem ym. 2019). Tässä tutkimuksessa Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset arvioivat oman kieliryhmänsä edustajien kohtaaman stereotyyppisen suhtautumisen ja työmarkkinasyrjinnän tismalleen yhtä yleiseksi kuin Somaliassa syntyneet somalialaistaustaisetkin. Syynä tähän huolestuttavaan tulokseen, joka on ilmennyt myös aiemmissa tutkimuksissa, saattaa olla niin kutsuttu integraatioparadoksi (Verkuyten 2016): vaikka suomalainen koulutus takaa Suomessa syntyneille ulkomaalaistaustaisille helpomman etenemisen maan työmarkkinoilla, ovat he kuitenkin samalla myös vanhempiaan paremmin perillä yhteiskunnassa piilevistä syrjivistä rakenteista, kuten somalialaistaustaisten eriarvoisesta asemasta suhteessa kantaväestön edustajiin mitä tulee esimerkiksi työnhakutilanteisiin (ks. esim. Ahmad 2020; Larja ym., 2012; Liebkind ym. 2016).

Sosiaalisen samastumisen vaikutukset kuitenkin ulottuvat myös rekrytointitilanteisiin. Rekrytoijien on huomattu ulkomaalaistaustaisia hakijoita haastatellessaan kiinnittävän huomiota akkulturaatioprosessin vaiheesta kertoviin vihjeisiin, ja nojaavan arvionsa sitä enemmän erilaisiin kulttuurisiin stereotyyppioihin ja omiin ennakkoluuloihinsa, mitä enemmän he kokevat työnhakijan ilmentävän rekrytoijalle vieraan kulttuurin tapoja (Horverak ym. 2013). Tullakseen palkatuksi ja soveltuakseen osaksi työyhteisöä, *riittävän* kielellisen ja kulttuurisen kokemuksen sijaan ulkomaalaistaustaiselta hakijalta saatetaan vaatia osoitusta akkulturaatioprosessin *läpäisystä* – jopa suomalaisen olemuksen kokonaisvaltaisesta ilmentämisestä (Yijälä 2021). Moni kuitenkin tarvitsisi työpaikan edesauttamaan sopeutumistaan jo maahanmuuton alkuvaiheessa, jolloin työyhteisön merkitys sosiaalisten suhteiden luomisessa sekä kielen ja (työ)kulttuurin omaksumisessa korostuu (Yijälä & Luoma 2018). Myös työnantaja hyötyy kotoutujan kasvamisesta osaksi organisaation työyhteisöä: kuten voimakkaasti omaan yhteiskuntaan ja sen kansaan samastuva kansalainen, myös voimakkaasti omaan työorganisaatioonsa samastuva työntekijä on motivoitunut ja itseohjautuva, sekä valmis panostamaan oman yhteisönsä hyvinvointiin myös työpaikalla (Tyler & Blader 2003; Riketta 2005; Wegge ym. 2006).

5.1.2 Kansallinen samastuminen toimii yhtenä luottamuksen peruspilarina taustasta riippumatta

Tämä tutkimus kerrytti myös kansallisen samastumisen positiivisia seurauksia koskevaa empiiristä tietoa vastauksena sosiaalisen identiteetin lähestymistapaa hyödyntävän luottamustutkimuksen niukkaankin saatavuuteen etenkin ulkomaalaistaustaisessa väestössä. Kansallisen samastumisen yhteyttä pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisten luottamukseen tarkasteltiin suhteessa maan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin sekä kantäväestöön. Regressioanalyysin avulla voitiin testata, säilyvätkö näiden muuttujien väliltä löydetty yhteydet myös sen jälkeen, kun maassaolon kesto ja yleistetty sosiaalinen luottamus lisättiin malliin. Näiden tekijöiden vaikutus huomioitiin siitä syystä, että niiden on aiemmassa maahanmuuttokontekstiin sijoittuneessa tutkimuksessa osoitettu olevan keskeisiä luottamuksen rakentumisessa (esim. Castaneda ym. 2015; Vallier 2020; ks. myös Bäck & Kestilä-Kekkonen 2009).

Tulos oli selvä: kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttujien positiiviset yhteydet säilyivät tilastollisesti merkitsevinä myös maassaoloajan ja yleisen sosiaalisen luottamuksen huomioonottamisen jälkeen. Yhteys oli voimakkaimmillaan *poliittisiin instituutioihin ja tahoihin* kohdistuneen luottamuksen kohdalla. Samansuuntaisia tuloksia poliittisen luottamuksen osalta on raportoinut Saleem kollegoineen (2019). Kuitenkin lähestulkoon yhtä vahva positiivinen yhteys ilmeni lisäksi kansallisen samastumisen ja *luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin* kuvaavien muuttujien välillä. Saatu tulos on linjassa aiemman maahanmuuttajiin keskittyneen luottamustutkimuksen tulosten kanssa (Breidahl & Gustavsson 2022). Käsillä olevassa tutkimuksessa voimakas kansallinen samastuminen oli positiivisessa yhteydessä myös vahvempaan *luottamukseen kantäväestön edustajia kohtaan*. Vastaavaan tulokseen ovat aiemmin päätyneet myös Breidahl ja Gustavsson (2022).

Aiempi tutkimus ei tiedettävästi ole tarkastellut kansallisen samastumisen ja edellä kuvattujen luottamuksen muotojen välistä yhteyttä maahanmuuttajaryhmittäin. Tässä tutkimuksessa luottamusta koskevat analyysit ajettiin sekä koko Suomen ulkopuolella syntyneiden aineistolle että erikseen vielä kullekin taustamaaryhmälle. Näin voitiin nähdä, pitävätkö koko aineistoa hyödyntäneiden luottamusanalyysien keskeiset tulokset paikkaansa myös ryhmittäisessä tarkastelussa. Samalla myös Suomessa syntyneiden somalialaistaustaisten pieni ryhmä saatiin mukaan tarkasteluun.

Merkittävän saaduista tuloksista tekeekin juuri se, että kansallinen samastuminen oli positiivisessa yhteydessä kaikkiin luottamuksen muotoihin myös yksittäisiä maahanmuuttajaryhmiä tarkastellessa. Ainoan poikkeuksen tässä muodosti irakilaistaustaisten ryhmä luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin kuvaavan muuttujan kohdalla, jolla silläkin positiivinen yhteys kyllä ilmeni, mutta se ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Kyseisen ryhmän kohdalla kansallisen samastumisen positiivinen yhteys myös kahteen muuhun tarkasteltuun luottamusmuuttuajaan oli muita ryhmiä heikompaa, mikä ei selittänyt heidän muita ryhmiä keskimäärin selvästi lyhyemmällä maassaoloajallaan. Kuvailuvissa tuloksissa irakilaistaustaisten luottamus kaikkiin suomalaiseseen yhteiskuntaan kohdistuneisiin luottamusväittämiin oli kuitenkin hyvin korkealla tasolla. Muita ryhmiä vahvempi luottamus saattaa perustua melko tuoreisiin muistoihin ja kiitollisuuteen siitä, kuinka Suomen valtio ja kansa joitakin vuosia sitten auttoivat Irakista pakenevia ihmisiä (ks. esim. Yijälä & Nyman 2017). Ryhmän vastausten painottumiselle vastausasteikon positiiviseen ääripäähän voi toki löytyä muitakin mahdollisia syitä (esim. Pitkänen ym. 2019a, 48). Tulosten perusteella näyttää kuitenkin siltä, että irakilaistaustaisten kohdalla luottamus Suomen valtioon ja kansalaisiin on säilynyt vahvana siitäkin huolimatta, että elämä Suomessa ja sopeutuminen täysin uudelleenlaiseen kulttuuriin on voinut osoittautua joiltain osin haastavaksi (esim. Yijälä & Luoma 2018, 2019; Yijälä & Nyman 2017).

Luottamusteorioissa luottamuksen katsotaan perinteisesti kehittyvän yksilön sotalisaatioprosessin myötä (Sztompka 1999; Uslaner 2002), jolloin myös uuteen maahan sopeutumista tai sosiaalistumista kuvastavan akkulturaatioprosessin uskoisi lisäävän luottamusta uudessa asuinmaassa. Tutkimuksen tulokset kuitenkin osoittivat luottamuksen suomalaisiin instituutioihin ja kantaväestöön pikemminkin heikkenevän maassaoloajan pitkeytyessä. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi luottamus ei kotoutumisprosessin aikana vahvistu vaan sen sijaan heikkenee riippumatta siitä, kuinka voimakkaasti maahanmuuttaja kokee samastuvansa osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja suomalaisuutta. Luottamuksen emotionaalista puolta korostava tutkimuskirjallisuus ei tarjoa aukotonta selitystä luottamuksen systemaattiselle heikkenemiselle maassaolon keston pidentyessä Suomen kaltaisessa vahvan luottamuksen maassa. Mikäli täydentävää tulkintaa halutaan hakea yksilön laskelmointiin ja hyötyarviointeihin perustuvas-ta instrumentaalista eli välineellisestä selitysmallista (Kraimer 1999), saattaa tulijoiden suurempi riippuvuus erityisesti julkisen puolen instituutioista ja järjestelmistä vaikuttaa luottamuksen tunteen korostumiseen maahanmuuton alkuvaiheilla. Vaikutus alkaa kuitenkin hälvetä kotoutumisen edetessä, kun omakohtaisten kokemusten karttuminen korvaa instituutioista ja järjestelmistä luodut mielikuvat ja ennako-oletukset. Vaikka tässä tutkimuksessa maassaoloajan ja luottamuksen välinen negatiivinen yhteys oli voimakkain nimenomaan suhteessa luottamukseen julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin, ilmeni se myös kahden muun tarkastellun luottamuksen muodon kohdalla.

Täydentävien analyysien ryhmäkohtaiset tarkastelut osoittivat, että maassaoloajan ja kolmen tarkastellun luottamuksen muodon väliset yhteydet olivat negatiivisia myös kaikkien Suomen ulkopuolella syntyneiden ryhmien kohdalla, vaikkakaan aina yhteydet eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Tässä tutkimuksessa luottamus maan poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin laski maassaoloajan myötä tilastollisesti merkitsevästi Virossa, Venäjällä ja Somaliassa syntyneillä. Tulos tukee kahden jälkimmäisen ryhmän osalta Pitkäsen ja kumppaneiden (2019a) aiempia havaintoja, joiden mukaan luottamus poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin oli matalammalla tasolla nimenomaan pidempään maassa olleiden venäjän- ja somaliankielisten ryhmissä. Käsillä olevassa tutkimuksessa luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin puolestaan laski maassaoloajan myötä tilastollisesti merkitsevästi Venäjällä, Somaliassa ja englanninkielisissä maissa syntyneillä. Huolestuttavin tilanne oli kuitenkin Somaliassa syntyneillä, joiden kohdalla maassaoloaika oli tilastollisesti merkitsevässä negatiivisessa yhteydessä kaikkiin kol-

meen suomalaisen yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeiseen luottamuksen muotoon. Toisin sanoen, heidän kohdallaan sekä luottamus yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin että kantaväestön edustajiin laskee maassaolon pitkittyessä (ks. myös Pitkänen ym. 2019a, 54).

Toinen kontrollimuuttuja, yleistetty sosiaalinen luottamus, oli puolestaan positiivisessa yhteydessä jokaiseen malleissa selitettyyn luottamuksen muotoon kaikissa tutkituissa taustamaaryhmissä. Tarkasteluun valikoiduista kontrollimuuttujista voidaankin lopuksi tiivistäen todeta, että kansallisen samastumisen ja luottamusmuuttujien välisiä yhteyksiä koskevat tulokset olisivat näyttäneet varsin erilaisilta ilman näiden tekijöiden huomioinnista analyysissä. Havainnot vahvistavat yleistetyn sosiaalisen luottamuksen ja maassaoloajan huomioimisen tärkeyden tutkimuksissa, joissa tarkastellaan kansallisen samastumisen yhteyttä luottamukseen yhteiskunnan sosiaalisiin ja julkisiin instituutioihin ja kantaväestöön. Taustamuuttujista ikä ja sukupuoli eivät korreloineet luottamusmuuttujien kanssa, mistä syystä ne jätettiin pois luottamusanalyysistä.

Kaiken kaikkiaan edellä kuvatut tulokset korostavat myönteisten väestösuhteiden ja erityisesti jaetun sosiaalisen identiteetin tärkeää merkitystä akkulturaatioprosessin kullussa. Ryhmän ulkopuolelle jäämisellä ja ulkopuolisuuden kokemuksella voikin olla varsin epäedullisia vaikutuksia yksilön kotoutumisprosessin etenemiseen. Tilanne on erityisen haastava, jos ryhmien välisten rajojen läpäisy on suhteettoman hankalaa kovasta yrittämisestä huolimatta. Mikäli yksilöä ei hyväksytä ryhmän täysivaltaiseksi jäseneksi ja kokemus yhteisen tavoitteen eteen ponnistelusta, ”yhteisen köyden vetämisestä” jää näin saamatta, ei myöskään kyseisen ryhmän menestymistä pidetä yhtä lailla arvossa eikä sen jäsenten keskinäiseen yhteistyöhön olla valmiita yhtä kokonaisvaltaisesti panostamaan. Lisäksi epäonnistumisen ja epäoikeudenmukaisuuden tunteista kumpuavat negatiiviset arviot itsestä saattavat uhata maahanmuuttajan minäkäsitystä jopa siinä määrin, että kantaväestöstä erkaantuminen voi näyttäytyä ainoana keinona ylläpitää itsetunnon rippeitä (esim. Bobowik ym. 2017; Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012, 2018). Oli kyse sitten ulkomaalaistaustaiseen tai suomalaistaustaiseen väestöön kuuluvasta henkilöstä, tällaiseen tilanteeseen joutuneella yksittäisetkin negatiiviset kokemukset saattavat heikentää luottamusta yhteiskuntaan ja sen instituutioihin laajemminkin.

Kuten tutkimuksen teoriaosassa tuli ilmi, sopeutumisen eri osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa, mistä syystä ongelmat jollain sopeutumisen ulottuvuudella voivat heijastua myös muille elämän osa-alueille, sekä muihin perheenjäseniin. Kotoutuvan perheen sopeutuminen voikin olla hyvinkin monimutkainen kudelma elämän eri osa-alueilla eri tahtia eteneviä yksilöllisiä sopeutumisprosesseja (Yijälä 2021). Mikäli yhteisen sisäryhmäidentiteetin tuomat edut esimerkiksi maahanmuuttajien itsensä tai heidän perheenjäsentensä kohtaaman syrjinnän myötä menetetään, saattavat vaikutukset heijastua yhteiskunnan toimintaan laajemminkin – onhan luottamus toimivan yhteiskunnan perusta. Tästä saattaa koitua yhteiskunnalle huomattavia kuluja esimerkiksi pitkittyneinä kotoutumisjaksoina ja menetettyinä verotuloina.

5.2 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimuksen tarve

Tutkimuksessa käytetty poikkileikkausaineisto ei mahdollistanut tutkittujen ilmiöiden tarkastelua yli ajan. Tästä syystä ei voida täysin poissulkea sitä mahdollisuutta, etteivätkö edellä kuvatut yhteydet voisi kulkea myös toiseen suuntaan tai olla vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa. Oletetut yhteydet muuttujien välillä nojautuivat kuitenkin sosiaalisen identiteetin lähestymistavan vahvaan teoriaperinteeseen ja sen puitteisissa tehtyyn laajaan empiriseen (pitkittäis)tutkimukseen, etenkin mitä tulee kansallista samastumista selittäviin tekijöihin (esim. Saleem ym. 2019; Jasinskaja-Lahti ym. 2009, 2012). Myös kansallisen samastumisen yhteyttä luottamuksen eri muotoihin ulkoma-

laistaustaisessa väestössä tulisi jatkossa pyrkiä tarkastelemaan pitkittäisaineistojen kautta. Näin saataisiin vahvistus sille, että kansallisen identiteetin ja luottamusmuuttujien väliset yhteydet kulkevat sosiaalisen identiteetin teorian olettamusten mukaisesti (eli kansallinen samastuminen vahvistaa luottamusta), eikä päinvastoin kuten sosiaalipolitiikan kirjallisuudessa usein esitetään (esim. Mishler & Rose 2001).

Aineiston rajaaminen kieliperusteisen jaottelun sijaan syntymämaiden perusteella muodostettuihin ryhmiin pienensi aineiston kokoa, mutta helpotti tulosten tulkintaa. Esimerkiksi arabiankielisiä ihmisiä tulee Suomeen monista maista, sillä arabiaa puhutaan useassa eri maailmankolkassa. Tarkastelun rajoittaminen koko arabiankielisten ryhmästä pelkkiin Irakissa syntyneisiin edesauttoi juuri tälle – keskimäärin Suomessa vasta lyhyen aikaa viettäneelle – ryhmälle ominaisten tulosten ymmärtämistä. Tästä poiketen Yhdysvalloissa ja Kanadassa, sekä toisaalta Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa syntyneiden yhdistäminen samaan ryhmään katsottiin perustelluksi näiden ryhmien tulosten samankaltaisuuden vuoksi. On kuitenkin mahdollista, että samalla jotain taustamaakohtaista tietoa menetettiin. Jatkossa, mikäli käytettävissä on suurempi aineisto, voi kyseisten maiden edustajia olla hyvä tarkastella myös hienojakoisemmalla otteella.

Sekä sosiaalinen identiteetti että luottamus ovat moniulotteisia käsitteitä, mistä syystä luottamuksen perustana toimivan yhteisen identiteetin määrittely ei aina ole lainkaan yksinkertaista (Freitag & Bauer 2013). Tämän huomioon ottaminen hankaloituu entisestään maahanmuuttokontekstissa, jossa yksilö läpikäy akkulturaatioprosessiaan samanaikaisesti useilla eri elämänalueilla, sekä kuuluu samanaikaisesti useisiin sisäryhmiin niin nykyisessä kuin useasti entisessäkin kotimaassaan. Oman haasteensa analyysiin toi myös se, että kaikki siinä hyödynnetyt muuttajat eivät perustuneet yleisesti käytettyihin ja valideiksi todettuihin mittareihin, vaan olivat pikemminkin tätä tutkimusta varten muodostettuja väittämäkokonaisuuksia. Myös käytetyt vastausasteikot (Likert) olivat usein lyhyitä – *en osaa sanoa* -vastausvaihtoehdon poistamisen jälkeen usein vain neliportaisia.

Tutkimuksen keskiössä ollut kansallista samastumista kuvastava muuttuja rakennettiin kolmesta väittämästä, joista kukin mittasi kansallisen identiteetin eri osaluokkia (kognitiivista, emotionaalista ja identiteetin tärkeyttä kuvastavat komponentit). Vaikka kansallista samastumista kuvaavan summamuuttujan yhtenäisyyttä kuvaavan reliabiliteettikertoimen arvo oli kaikissa muissa maaryhmissä hyväksyttävällä tasolla, Somaliassa syntyneiden kohdalla se jäi selvästi matalammaksi. Koska mittarin pituus kuitenkin vaikuttaa suoraan kyseiseen arvoon, varmistettiin että kukin kolmesta väittämästä korreloi kahden jäljelle jäävän väittämän kanssa riittävän voimakkaasti (ks. Clark & Watson 1995) ollakseen yhdistettävissä summamuuttujaan myös kyseisen ryhmän kohdalla. Tutkimuksessa käytetty kansallista samastumista kuvaava summamuuttuja ei kuitenkaan kerro mitään siitä, kuinka pysyvään kokemukseen osallistujien arviot perustuivat. Onkin mahdollista, että haastattelijalle annetut vastaukset jossain määrin heijastivat osallistujien toiveita yhteisestä kansallisesta sisäryhmäidentiteetistä, ja saattoivat näin toisten ryhmien kohdalla ilmentää pikemminkin osallistujien arvostamaa ja tavoittelemaa identiteettiä, kuin heidän todellista identiteettiään (Camilleri & Malewska-Peyre 1997, 48; ks. myös Pitkänen ym. 2019b, 57).

Lisäksi useat muuttujista (yhdenvertaisuuden kokemus, jäämishalukkuus ja eurooppalainen identiteetti) oli mitattu ainoastaan yhdellä kysymyksellä, eikä summamuuttujien muodostaminen täten ollut mahdollista. Yksinkertainenkin mittaustapa voi kuitenkin olla toimiva huolimatta mitattavan käsitteen moniulotteisuudesta. Aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, että jopa yksilön kokemusta siitä, missä määrin tämä kokee kuuluvansa tietyn ryhmän jäseneksi, on mahdollista mitata luotettavasti ja validisti yhdellä ainoalla väittämällä (Postmes, Haslam & Jans 2013). Sama koskee yhteen väittämään perus-

tuneita sosiaalista luottamusta kartoittavia muuttujia (luottamusta kantasuomalaisiin ja yleistettyä sosiaalista luottamusta), joita myös tässä tutkimuksessa hyödynnettiin.

Yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta tarkasteltiin osallistujien taustamaahan Suomessa kohdistuvien kulttuuristen stereotyyppien sekä oman vähemmistöryhmän kohtaaman työmarkkinasyrjinnän kautta. Vaikka samastumismalleissa oli mukana myös yhdenvertaisuuden kokemusta suhteessa kantaväestöön kartoittama väittämä, epäselväksi kuitenkin jäi, missä määrin osallistujat miettivät myös omia henkilökohtaisia syrjintäkokemuksiaan vastatessaan aihepiiriä kartoittaviin kysymyksiin. Mielenkiintoista olisikin mitata syrjintää systemaattisemmin sekä ryhmä- että yksilötason kokemuksena myös Suomen kontekstissa, sillä näin voitaisiin päästä paremmin pureutumaan esimerkiksi integraatioparadoksiksi nimettyyn ilmiöön (Saleem ym. 2019). Jatkotutkimuksessa suositellaan hyödynnettäväksi kattavampaa kysymyspatteristoa myös koetusta median roolista stereotyyppisten käsitysten levittäjänä. Tämä olisi ensiarvoisen tärkeää siksi, että median välittämä, usein melko yksipuolinen kuva muiden kulttuureiden edustajista, saattaa maahanmuuttajan itsensä ohella heijastua negatiivisesti myös tämän sopeutumisen kannalta tärkeiden kantaväestön edustajien – kuten potentiaalisten työnantajien – asenteisiin (Yijälä & Luoma 2018).

Vaikka tässä tutkimuksessa käsiteltiin useita kansallista samastumista edesauttavia tekijöitä, monia keskeisiä muuttujia jäi kokonaan tarkastelun ulkopuolelle tai käytetty aineisto ei mahdollistanut niiden yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Esimerkiksi se, ettei koulutus ollut yhteydessä kansalliseen samastumiseen voi ainakin osittain johtua käytetystä mittaustavasta, jossa opiskeluvuotia voi kartuttaa maahanmuuttajasta riippuen hyvinkin erityyppinen opiskelu. Opintovuosikertymät eivät kuitenkaan yksioikoisesti ole verrattavissa keskenään eikä myöskään muunnettavissa suomalaisen koulutusjärjestelmän hyödyntämiin tasoluokituksiin. Myös osallistujien työmarkkina-aseman tarkastelu tapahtui ainoastaan kaksiluokkaisen työllisyyttä tai yrittäjyyttä kuvaavan muuttujan kautta, jonka yhteys kansalliseen samastumiseen katosi muiden selittäjien malliin lisäämisen jälkeen. Vaikka tämä tutkimus ei tarjonnut tietoa työsuhteen laadun tai työyhteisön merkityksestä kansallisen identiteetin muotoutumisessa, tiedetään aiemmasta tutkimuksesta näillä olevan erittäin merkittävä rooli aikuisten maahanmuuttajien uuden sosiaalisen – ja erityisesti koulutettujen ihmisten kohdalla myös ammatillisen – identiteetin omaksumisessa (esim. Yijälä & Luoma 2018, 2019). Tästä syystä myös työ- tai opiskeluyhteisöjen ympärille muodostuvan ammatillisen identiteetin yhteyttä kansalliseen samastumiseen olisi syytä tutkia tarkemmin.

Kuten tutkimuksen teoriaosassa kävi ilmi, samaan sisäryhmään kuuluvia henkilöitä arvioidaan jo lähtökohtaisestikin positiivisemmin kuin eri ryhmiin kuuluvia. Lisää tietoa kaivataan kuitenkin ulkomaalaistaustaisen väestön kohdalla esimerkiksi siitä, missä määrin tämä koskee myös arvioita erilaisten yhteiskunnan instituutioiden ja järjestelmien edustajien luotettavuudesta. Entä miten maahanmuuttajan yritykseen rakentaa identiteettiä perustuvaa luottamusta kansallisen sisäryhmän jäsenten kanssa vaikuttaa se, jos samanaikaisesti jonkin yhteiskunnan instituution edustaja osoittautuu syrjivän käyttäytymisensä perusteella epäluotettavaksi? Toisaalta pystyykö yksilö ylläpitämään loputtomasti luottamustaan erilaisia yhteiskunnallisia instituutioita ja järjestelmiä kohtaan, jos samanaikaisesti kantaväestö ei pitkänkään ajan kuluttua ole täysin hyväksynyt tätä kansalliseen sisäryhmään? Jatkotutkimuksessa olisi myös tarpeellista selvittää empiirisesti syitä sille, miksi luottamus yhteiskunnan instituutioihin on heikompaa varsinkin jo kauemmin maassa olleilla venäläis- ja somalialaistaustaisilla. Sekä sille, miksi Suomeen muuttaneiden somalialaistaustaisten kohdalla myös luottamus kantaväestöön vaikuttaa heikkenevän maassaolon myötä.

5.3 Toimenpidesuositukset

Suomen kotoutumispolitiikassa kotoutumisen katsotaan onnistuvan parhaiten silloin, kun tulokkailla on oikeus samanaikaisesti sekä säilyttää oman taustamaansa kieli- ja kulttuuriperintöä että mahdollisuus osallistua aktiivisesti uuden kotimaansa sosiaaliseen, kielelliseen ja kulttuuriseen toimintaympäristöön ja tätä kautta kyteytyä yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi (Saukkonen 2020). Kansallinen samastuminen, eli tunne kuulumisesta yhteiseen kansalliseen sisäryhmään, onkin avainroolissa pyrittäessä rakentamaan siltoja eri väestöryhmien välille. Sen lisäksi, että jaettua sisäryhmäidentiteettiä voidaan pitää kiistattomana motivaattorina sujuvalle yhteistyölle ja positiivisten asenteiden kehittymiselle, kansallisen samastumisen vaikutukset ulottuvat myös muille elämän osa-alueille.

Kansallisen yhteenkuuluvuuden kokemus ilmenee myös luottamuksellisina suhteina muihin ihmisiin sekä yhteiskunnan instituutioihin (esim. Dagevos ym. 2022; Robinson 2016). Saadut tulokset kertovat kansallisen samastumisen merkittävästä roolista yhteiskunnallisen luottamuksen rakentumisessa pääkaupunkiseudun suurimmissa ulkomaalaistaustaisten ryhmissä. Tarkastelluista luottamusta selittävästä tekijöistä maasaoloaikaan ja sosialisatioprosessin myötä kehittyvään yleistettyyn sosiaaliseen luottamukseen ei poliittisin toimin uudessa kotimaassa liioin voida vaikuttaa. Kansalliseen samastumiseen sen sijaan voidaan **Mikäli halutaan ylläpitää ulkomaalaistaustaisen väestönosan luottamusta sekä kantaväestöön että yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin, on yksi keino tähän panostaa entistä enemmän kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistaviin toimenpiteisiin.** Tämä tutkimus tarjoaa osaltaan välineitä tähän: Tutkimuksessa nousi esiin useita kansallista samastumista selittäviä tekijöitä, joihin yhteiskunta voi toiminnallaan vaikuttaa. Näitä käsitellään seuraavaksi vielä lyhyesti toimenpidesuosituksen muodossa. Kiinnittämällä huomiota näihin tekijöihin voidaan tukea eri taustoista maahamme saapuneiden henkilöiden kansallisen identiteetin kehittymistä Suomessa.

Tutkimustuloksissa maahanmuuttajien halukkuudella jäädä Suomeen asumaan oli varsin keskeinen rooli kansallisen yhteenkuuluvuudentunteen rakentumisessa. Kokemus ryhmärajojen ulkopuolelle jäämisestä saattaakin toimia katalysaattorina pois muuttolle erityisesti sellaisten maahanmuuttajien kohdalla, jotka eivät vielä ole täysin sulkenet ovia muiltakaan vaihtoehdoilta koskien tulevaisuuden asuinpaikkaansa (esim. Campbell 2019). Keskeistä olisikin **tarjota jo Suomessa oleville ulkomaalaistaustaisille mahdollisimman monipuolisia mahdollisuuksia kansallisen identiteetin muodostumiselle ja vahvistumiselle riippumatta siitä, kuinka väliaikaisena heidän oleskelunsa alun perin näyttäytyy.**

Aiempien aihepiiriä tarkastelleiden tutkimusten lailla myös tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että kielitaito toimii yhtenä keskeisenä väylänä kansallisen sisäryhmän jäseneksi. Monipuolinen, arjen kohtaamisia ja kanssakäymistä kantaväestön kanssa jo maahanmuuton mahdollisimman varhaisesta vaiheesta lähtien tukeva suomen kielen taito voi avata oven yhteiskuntaan myös sellaisille asukkaille, jotka eivät kenties alun perin olleet edes suunnitelleet jäävänsä maahan pysyvästi. Tästä syystä myös esimerkiksi **suomalaisomisteisten kansainvälisten yritysten työntekijöille ja englanninkielisiin tutkintoihin tulisi aktiivisesti pyrkiä sisällyttämään käytännönläheistä, vuorovaikutteista suomen (tai ruotsin) kielen koulutusta.** Kansallisen identiteetin vahvistamispyrkimyksissä erityisesti miesten kohdalla kielitaidon edistäminen näyttäisi tuottavan toivotun tuloksen.

Suomalaisten kanssa solmittujen ystävyyssuhteiden määrä ja kantaväestöön suuntautuvien kontaktien koettu tärkeys selittivät kansallista samastumista nimenomaan aineiston naisilla. Suomalaisuuteen samastumista jarruttaa kuitenkin aiemmassa tutki-

muksessa esiin tulleet haasteet ystävyysuhteiden luomisessa kantaväestön edustajien kanssa (esim. Yijälä ym. 2009; Yijälä & Luoma 2018, 2019). Noin viidenneksellä tutkimuksen osallistujista ei ollut yhtään kantaväestöön kuuluvaa ystävää. Maahanmuuttajat, jotka eivät yrityksistään huolimatta onnistu kiinnittymään osaksi sosiaalista toimintaympäristöään, tarvitsevat tähän yhteiskunnan tai muun tukiverkoston apua. **Verkostoitumista kantaväestön suuntaan voidaan tukea esimerkiksi järjestämällä sekä maahanmuuttajia että kantaväestöä paikalle houkuttelevaa, innostavaa ja maksutonta yhteisöllistä toimintaa.** Oli kyse sitten ruuanvalmistamisesta, saunomisesta tai mistä muusta osallistujien keskenään jakaman mielenkiinnon kohteen ympärille keskittyvästä toiminnasta tahansa, kohottaa vapaamuotoinen kanssakäyminen yhteishenkeä ja tarjoaa luonnollisen ympäristön monikulttuuristen ystävyysuhteiden muodostumiselle – sekä aineksia uudenlaisten identiteettien rakentumiselle (esim. Schwartz ym. 2006).

Merkityksellisten kontaktien syntyä eri väestöryhmien kesken tulisi edistää maahanmuuton alkumetreiltä lähtien niin paikallisesti kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Rinnakkaisia identiteettejä koskenut tarkastelu osoitti, että sekä oman asuin ympäristön että eurooppalaisuuden kokeminen tärkeäksi osaksi identiteettiä oli yhteydessä osallistujien voimakkaampaan kansalliseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Saatu tulos viittaa siihen, että **kansallisen identiteetin vahvistamisen ohella ihmisten yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan vahvistaa myös tukemalla joko heidän paikallista tai jopa heidän ylikansallista identiteettiään.** Kunnat voivat fasilitoida asukkaidensa paikallisen identiteetin kehittymistä tukevaa toimintaa esimerkiksi tarjoamalla naapuristoissaan asukkaidensa käyttöön matalan kynnyksen kohtaamispaikoiksi soveltuvia tiloja. Tämän tyyppiset paikallistason toimenpiteet voivat tukea ulkomaalaistaustaisten yhteenkuuluvuudentunteen rakentamista tarjoamalla heille joustavamman samastumiskohteen kuin mitä suomalaisuus kansallisena identiteettinä heille tarjoaa (esim. Toivanen 2014). **Pyrittäessä tukemaan ulkomaalaistaustaisen väestöosan kansallisen yhteenkuuluvuuden kokemusta on myös ensiarvoisen tärkeää, että eri kulttuurien edustajia otetaan entistä aktiivisemmin mukaan heitä koskevaan tutkimus- ja suunnittelutyöhön.**

Vaikka Covid-19-pandemian, Ukrainan sodan ja energiakriisin aiheuttamat talousvaikutukset eivät vielä ole edes täysimääräisesti konkretisoituneet, Suomea ja koko Eurooppaa koskettava työelämän murros tulee hankaloittamaan erityisesti jo valmiiksi heikommassa asemassa olevien kotoutumista. Tilannetta ei helpota se, että eurooppalaisissa tutkimuksissa maahanmuuttoon liittyvän yleisen asenneilmapiirin on huomattu kiristyvän erityisesti taloudellisesti tiukkoina aikoina (Turner & Cross 2015). **Yhteiskunnan asenneilmapiiriin voidaan kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi vaatimalla kansallista mediaa julkaisemaan monipuolisempaa ja vähemmän stereotyyppisiä käsityksiä toisintavaa ohjelmatarjontaa muiden maiden kulttuureista ja väestöstä.** Tämä on tärkeää, sillä yksipuolisen viestinnän ja uutisoinnin vaarana on, että negatiivissävytteiset kontaktiodotukset saattavat alkaa toimia itsensä toteuttavien ennusteiden kaltaisesti varsinaisissa kontaktitilanteissa: mikäli kontaktin odotetaan jo lähtökohtaisesti olevan epämiellyttävä, siihen asennoidutaan negatiivisemmin ja sitä mieluummin vältetään kuin yritetään aktiivisesti edistää (Shelton, Richeson & Vorauer 2006; Vignoles 2018; ks. myös Jasinskaja-Lahti, Mähönen & Liebkind 2012).

Tässä tutkimuksessa osallistujien oman vähemmistöryhmän edustajien työmarkkinoilla kohtaama syrjintä ja stereotyyppioihin perustuvat käsitykset tulijoiden taustamaasta heikensivät osallistujien kansallista samastumista. Etenkin näkyvien vähemmistöryhmien – myös Suomessa syntyneiden – muita maahanmuuttajia yleisemmät kokemukset syrjinnästä viittaavat työmarkkinoilla ilmenevään *maahanmuuttajaistamiseen*. Käsitys kuvaa ilmiötä, jossa joukosta hyvin erilaisista taustoista tulevia ja erilaisia kokemuksia, intressejä ja tarpeita omaavia maahanmuuttajia muodostetaan käsitys yhtenä yhtenäisenä ryhmänä (ks. Kurki 2019). **Sosiaalisen vastuun toteutuminen hyvinvointivaltion**

keskeisten instituutioiden ja organisaatioiden omassa toiminnassa on välttämätöntä pyrittäessä vakauttamaan monimuotoisuuden arvostusta yhteiskunnassa ylipäättäänkin, sekä laajentamaan yhdenvertaiseen kohteluun perustuvia toimintaperiaatteita myös maan työmarkkinoille.

Yhdenvertaisuuden kokemuksesta voi tukea esimerkiksi tarjoamalla ulkomaalaistaustaisille työnhakijoille innovatiivisia, aiempaa joustavampia mahdollisuuksia osoittaa osaamisensa ja työmotivaationsa tätä erityisesti kiinnostavassa organisaatiossa. Näiden tulisi olla hallinnollisesti helposti toteutettavia intensiivijaksoja, joiden myötä osallistujille tarjoutuisi mahdollisuus oppia uusia taitoja, tutustua inspiroivaan työympäristöön ja kerätä arvokasta työkokemusta Suomesta, sekä täten vahvistaa omaa (ammattillista) identiteettiään. Samalla osallistujat voisivat myös toimia positiivisina roolimalleina ja ammattillisina suunnannäyttäjinä muille maahanmuuttajille. (ks. myös Yijälä & Luoma 2018.) **Työnantajaosapuolta kannattaisi herätellä miettimään, millaiset ajatusmallit, olettamukset ja toimintatavat ruokkivat syrjintää työmarkkinoilla, ja millaisia vaikutuksia niillä on maahanmuuttajien yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden kokemukseksi sekä edelleen työnhaku- ja työskentelymotivaatiolle.** Työnantajien olisi myös tärkeä tiedostaa, että rekrytoinnista vastaavien henkilöiden mahdolliset stereotyyppiset käsitykset etenkin näkyvien vähemmistöryhmien edustajista, sekä niiden pohjalta muodostetut yksipuoliset uskomukset työnhakijan kyvyistä, saattavat estää sopivimman työntekijän palkkaamisen. Virheelliset tulkinnat voidaan ehkäistä kouluttamalla tai palkkaamalla kulttuuritietoista henkilöstöä vastaamaan rekrytoinneista. (Yijälä 2021; ks. myös Kanninen & Virkola 2021.)

Eriarvoisuutta vähentämään suunnatut politiikkatoimet ovat keskeisellä sijalla pyrittäessä tukemaan ulkomaalaistaustaisen väestön sopeutumista sekä myönteistä yhteiskunnallista asenneilmapiiriä. Tarvitaan kuitenkin myös kantaväestön luottamusta maahanmuuttajia kohtaan. Sillä, onnistummeko laajentamaan identiteettiin perustuvaa luottamustamme totutusta sisäryhmästämmekoko kiihtyvää tahtia monimuotoistuvaan kansamme, tulee olemaan merkittävä vaikutus yhteiskunnan toimintaan tulevina vuosina. Mikäli näin ei tapahdu, vaarana on luottamuspulan aiheuttama kansalaisten irtautuminen velvollisuuksistaan. Yksilö, joka ei luota saavansa puolueetonta kohtelua julkisia instituutioita ja järjestelmiä edustavilta auktoriteeteilta, eikä myöskään luota muihin kansalaisiin tai usko heidän huolehtivan omista kansalaisvelvollisuuksistaan, saattaa alkaa itsekin luistaa kyseisistä velvoitteista (Breidahl & Gustavsson 2022). Tästä syystä kaikki kansalaisten keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta kohottavat toimenpiteet ovat hyvin keskeisessä roolissa. Pitkällä tähtäimellä tarkasteltuna kansallisen samastumisen positiiviset seuraukset, kuten kansalaisten kohonnut hyvinvointi, halu toimia oman sisäryhmän yhteisen edun hyväksi, sekä luottamus yhteiskunnan instituutioihin ja kansalaisiin, tuovat yhteiskunnalle säästöjä ja toimivat voimavarana tulevaisuuden Suomea rakennettaessa.

Lähteet

- Adams, G.R., & Marshall, S.K. (1996).** A developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*, 19(5), 429–442.
- Ahmad, A. (2020).** Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa V. Kazi & A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019* (s. 15–27). Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Aichholzer, J., Kritzinger, S., & Plescia, C. (2021).** National identity profiles and support for the European Union. *European Union Politics*, 22(2), 293–315.
- Allport, G. (1954).** *The nature of prejudice*. Cambridge: Perseus Books.
- Ashforth, B. E. & Mael, F. (1989).** Social identity theory and the organization. *Academy of Management Review*, 14(1), 20–39.
- Ashmore, R. D., Deaux, K., & McLaughlin-Volpe, T. (2004).** An organizing framework for collective identity: Articulation and significance of multidimensionality. *Psychological Bulletin*, 130(1), 80–114.
- Aycan, Z. & Berry, J. W. (1996).** Impact of employment-related experiences on immigrants' psychological well-being and adaptation to Canada. *Canadian Journal of Behavioural Science. Special Issue: Ethnic Relations in a Multicultural Society*, 28(3), 240–251.
- Becker, C. C. (2022).** Migrants' Social Integration and Its Relevance for National Identification: An Empirical Comparison Across Three Social Spheres. *Frontiers in Sociology*, 6. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fsoc.2021.700580/full> [viitattu 7.12.2022]
- Berry, J. W. (1997).** Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–68.
- Berry, J. W. (2005).** Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697–712.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006).** *Immigrant youth in cultural transition*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Bilodeau, A. & White, S. (2016).** Trust among recent immigrants in Canada: levels, roots and implications for immigrant integration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(2), 1317–1333.
- Birman, D. & Trickett, E. J. (2001).** Cultural Transitions in First-Generation Immigrants: Acculturation of Soviet Jewish Refugee Adolescents and Parents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(4), 456–477.
- Bobowik, M., Martinovich, B., Basabe, N., Barsties, L. S., & Wachter, G. (2017).** 'Healthy' identities? Revisiting rejection-identification and rejection-disidentification models among voluntary and forced immigrants. *European Journal of Social Psychology*, 47(7), 818–831.
- Bourguignon, D., Yzerbyt, V., Teixeira, C. P., & Herman, G. (2015).** When does it hurt? Intergroup permeability moderates the link between discrimination and self-esteem. *European Journal of Social Psychology*, 45(1), 3–9.
- Bourhis, R. Y., Moïse, L. C., Perreault, S., & Senécal, S. (1997).** Towards an interactive acculturation model: a social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369–386.

- Branscombe, N. R., Fernández, S., Gómez, A., & Cronin, T. (2011).** Moving toward or away from a group identity: Different strategies for coping with pervasive discrimination. Teoksessa J. Jetten, C. Haslam, & S.A Haslam (toim.), *The social cure: Identity, health and well-being* (s. 115–131). Hove, U.K.: Psychology Press.
- Branscombe, N. R., Schmitt, M. T., & Harvey, R. D. (1999).** Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(1), 135–149.
- Breidahl, K. N. & Gustavsson, G. (2022).** Can we trust the natives? Exploring the relationship between national identity and trust among immigrants and their descendants in Denmark. *Nations and Nationalism*, 28(2), 592–611.
- Breidahl K. N., Hedegaard T. F., Kongshøj K., & Larsen, C., A. (2021).** *Migrants' Attitudes and the Welfare State. The Danish Melting Pot*. Cheltenham, UK.: Edward Elgar Publishing.
- Brewer, P. R. & Steenbergen, M.R. (2002).** All Against All: How Beliefs about Human Nature Shape Foreign Policy Opinion. *Political Psychology*, 23(1), 39–58.
- Bäck, M. & Kestilä, E. (2009).** Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-level Assessment. *Scandinavian Political Studies*, 32(2), 171–194.
- Camilleri, C. & Malewska-Peyre, H. (1997).** Socialization and identity strategies. Teoksessa J. W. Berry, P. R. Dasen, & T. S. Saraswathi (toim.), *Handbook of cross-cultural psychology: Basic processes and human development* (s. 41–67). Allyn & Bacon.
- Campbell, S. (2019).** National identity among economic and non-economic immigrants. *Review of Economics of the Household* 17(5), 411–438.
- Castaneda, A., Larja, L., Nieminen, T., Jokela, S., Suvisaari, J., Rask, S., Koponen, P., & Koskinen, S. (2015).** Ulkomaalaistaustaisten psyykkinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus 2014 (UTH). Työpöytäpaperi 18/2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Castaneda, A., Cilenti, K., Mäki-Opas, J., Abdulhamed, R., & Garof, F. (2020).** Psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa Kuusio, H., Seppänen, A., Jokela, S., Somersalo, L. & Lilja, E. (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019* (s. 119–124). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL): raportti 2020:1. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Cárdenas, D. & Verkuyten, M. (2020).** Immigrants' behavioral participation and its relation with national identification: Perceived closeness to the prototype as a psychological mechanism. *Self and Identity*, 19(6), 719–737.
- Clark, L. A., & Watson, D. (1995).** Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), 309–319.
- Clément, R., Noels, K. A., & Deneault, B. (2001).** Interethnic contact, identity, and psychological adjustment: The mediating and moderating roles of communication. *Journal of Social Issues*, 57(3), 559–579.
- Cram, L. (2009).** Identity and European integration: diversity as a source of integration. *Nations and Nationalism*, 15(1), 109–128.
- Cruwys, T., Greenaway, K. H., Ferris, L. J., Rathbone, J. A., Saeri, A. K., Williams, E., Parker S. L., Chang, M. X., Croft, N., Bingley, W., & Grace, L. (2021).** When trust goes wrong: a social identity model of risk taking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 120(1), 57–83.
- Cruwys, T., Stevens, M., Platow, M. J., Drury, J., Williams, E., Kelly, A. J., & Weekes, M. (2020).** Risk-taking that signals trust increases social identification. *Social Psychology*, 51(5), 319–333.

- Dagevos, J., de Voogd-Hamelink, M., & Damen R. (2022).** Gevestigd, maar niet thuis. Eerste bevindingen uit de Survey integratie migranten (sim2020). English summary. The Hague: SCP Netherlands Institute for Social Research.
- Deaux, K. (1993).** Enacting social identity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19(1), 4–12.
- De Vroome, T., Verkuyten, M., & Martinovic, B. (2014).** Host national identification of immigrants in the Netherlands. *International Migration Review*, 48(1), 76–102.
- Dinesen, P. T., Schaeffer, M., & Sønderskov, K. M. (2020).** Ethnic Diversity and Social Trust: A Narrative and Meta-Analytical Review. *Annual Review of Political Science*, 23, 441–465.
- Donà, G. & Berry, J. W. (1994).** Acculturation attitudes and acculturative stress of Central American refugees. *International Journal of Psychology*, 29(1), 57–70.
- Ellemers, N., Kortekaas, P., & Ouwerkerk, J. W. (1999).** Self-categorisation, commitment to the group and group self-esteem as related but distinct aspects of social identity. *European Journal of Social Psychology*, 29(2–3), 371–389.
- Ethier, K. A. & Deaux, K. (1994).** Negotiating social identity when contexts change: Maintaining identification and responding to threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2), 243–251.
- Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2018).** Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus Muslimit – Poimintoja tuloksista (suomeksi). FRA, EU. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-minorities-survey-muslims-selected-findings_fi.pdf [viitattu 20.11.2022]
- Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2019).** Tummaihoisena EU:ssa. Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus. Suomenkielinen tiivistelmä. FRA, EU. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_fi.pdf [viitattu 20.11.2022]
- Eurobarometri (2018).** Country factsheets Finland. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2180> [viitattu 1.6.2022]
- Eurobarometri (2022).** Country factsheets Finland. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2553> [viitattu 11.9.2022]
- Expat Insider (2021).** Northern Europe: Life Is Good, but Making Friends Is Tough. Inter Nations. <https://www.internations.org/expat-insider/2021/northern-europe-40121> [viitattu 16.11.2022]
- E2 Tutkimus & Suomen Kulttuurirahasto & Helsingin kaupunki & Vantaan kaupunki & Espoon kaupunki & oikeusministeriö:** Pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvot, asenteet ja identiteetit 2018–2019 [sähköinen tietoaineisto]. Versio 1.0 (2021-09-17). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3448>
- FRA (2017).** Second European Union Minorities and Discrimination Survey - Main results. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf [viitattu 18.12.2022]
- Florida, R. (2005).** *The flight of the creative class: The new global competition for talent*. NY: HarperCollins.
- Freitag, M. & Bauer, P. C. (2013).** Testing for Measurement Equivalence in Surveys. Dimensions of Social Trust across Cultural Contexts. *Public Opinion Quarterly*, 77(S1), 24–44.
- Girard, E. R. & Bauder, H. (2007).** Assimilation and exclusion of foreign trained engineers in Canada: Inside a professional regulatory organization. *Antipode*, 39(1), 35–53.
- Glanville J. L. & Paxton P. (2007).** How do We Learn to Trust? A Confirmatory Tetrad Analysis of the Sources of Generalized Trust. *Social Psychology Quarterly*, 70(3), 230–242.

- Grigoryev, D. & Berry, J. W. (2017).** Acculturation preferences, ethnic and religious identification and the socio-economic adaptation of Russian-Speaking immigrants in Belgium. *Journal of Intercultural Communication Research*, 46(6), 537–557.
- Horverak, J. G., Sandal, G. M., Pallesen, S., & Timmerman, M. E. (2013).** Hiring Rankings of Immigrant Job Applicants: Immigrants' Acculturation Strategies and Managers' Personality Trait Perception. *Journal of International Migration and Integration* 14(3), 493–510.
- Hansen, J. & Löffström, M. (2009).** The dynamics of immigrant welfare and labor market behavior. *Journal of Population Economics*, 22(4), 941–970.
- Haslam, S. A. (2004).** *Psychology in organizations: The social identity approach* (2. painos). London: Sage.
- Haslam, S. A., Jetten, J., Postmes, T., & Haslam, C. (2009).** Social identity, health and wellbeing: An emerging agenda for applied psychology. *Applied Psychology: An International Review*, 58(1), 1–23.
- Harré, R. (1979).** *Social Being: A Theory for Social Psychology*. Oxford: Basil Blackwell.
- Harré, R. (1983).** *Personal Being*. Oxford: Basil Blackwell.
- Helliwell, J. F., Huang, H., & Wang, S., Norton, M. (2020).** Social environments for world happiness. Teoksessa J. F. Helliwell, R. Layard, J. Sachs & J.-E. De Neve (toim.), *World Happiness Report 2020* (s. 13–45). New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Helsingin kaupunki (2021).** Väestön määrä ja kehitys, nykytilanne. Aineistolähde: Tilastokeskus. <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/nykytilanne> [viitattu 13.5.2022]
- Hewstone, M., Rubin, M., & Willis, H. (2002).** Intergroup Bias. *Annual Review of Psychology* 53(1), 575–604.
- Hogg, M. A. & Abrams, D. (1998).** *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations and Group Processes*. London: Routledge.
- Jasinskaja-Lahti, I., Celikkol, G., Renvik T. A., Eskelinen, V., Vetik, R., & Sam, D. L. (2018).** When psychological contract is violated: Revisiting the rejection-disidentification model of immigrant integration. *Journal of Social and Political Psychology*, 6(2), 484–510.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K., & Solheim, E. (2009).** To identify or not to identify? National disidentification as an alternative reaction to perceived ethnic discrimination. *Applied Psychology: An International Review*, 58(1), 105–128.
- Jasinskaja-Lahti, I., Mähönen, T. A., & Ketokivi, M. (2012).** The dynamics of ethnic discrimination, identities and outgroup attitudes: A pre-post longitudinal study of ethnic migrants. *European Journal of Social Psychology*, 42(7), 904–914.
- Jenkins, R. (2000).** Categorization: identity, social process and epistemology. *Current Sociology*, 48(7), 7–25.
- Jetten, J., Haslam, C., & Haslam, S. A. (toim.) (2012).** *The social cure: Identity, health and well-being*. New York: Psychology Press.
- Jetten, J., Haslam, C., Haslam, A. & Dinge, G. (2014).** How groups affect our health and well-being: The path from theory to policy. *Social Issues and Policy Review*, 8(1), 103–130.
- Kanninen, O. & Virkola, T. (2021).** Rekrytointisyrjintä ja sen vastaiset keinot. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:27. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163080> [viitattu 13.9.2022]
- Kelly, D. C. (2009).** In preparation for adulthood: Exploring civic participation and social trust among young minorities. *Youth & Society*, 40(4), 526–540.

- Kessler, T., Mummendey, A., & Leisse, U.-K. (2000).** The personal–group discrepancy: Is there a common information basis for personal and group judgment? *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(1), 95–109.
- Kettunen, P. (toim.) (2022).** *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen Suomessa*. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Koskela, K. (2020).** Negotiating the ‘migrant elite’: Boundary making and social identities among skilled migrants in Finland. Doctoral dissertation. Publications of the Faculty of Social Sciences 163. University of Helsinki.
- Kramer, R. M. (1999).** Trust and distrust in organizations: Emerging perspectives, enduring questions. *Annual Review of Psychology*, 50, 569–598.
- Kuhn, T. & Nicoli, F. (2020).** Collective Identities and the Integration of Core State Powers: Introduction to the Special Issue. *Journal of Common Market Studies*, 58(1), 3–20.
- Kurki, T. (2019).** Immigrant-ness as (mis)fortune? – Immigrantisation through integration policies and practices in education. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.
- Kurronen, S. (2021a).** Tervetuloa töihin. Yhä useampi suomalainen on suoepä työperäiselle maahanmuutolle. EVA arvio no. 32. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/06/eva-arvio-032.pdf> [viitattu 12.10.2022].
- Kurronen, S. (2021b).** Maahanmuuttajanaisten loukku. EVA arvio no. 30. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/02/eva-arvio-030.pdf> [viitattu 12.10.2022].
- Kuusio, H., Lämsä, R., Kazi, V., & Leemann, L. (2020).** Sosiaalinen ja poliittinen osallistuminen. Teoksessa H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019* (s. 69–74). Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Larja, L. (2019).** Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa V. Kazi & A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019* (s. 28–42). Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10, Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Leinonen, J. & Toivanen, M. (2014).** Researching in/visibility in the Nordic context: theoretical and empirical views. *Nordic Journal of Migration Research*, 4(4), 161–167.
- Liebkind, K., Jasinskaja-Lahti, I., & Mähönen, T. A. (2012).** Specifying social psychological adaptation of immigrant youth: Intergroup attitudes, interactions, and identity. Teoksessa A. Masten, K. Liebkind & D. Hernandez (toim.), *Capitalizing on migration: The potential of immigrant youth* (s. 117–158). Cambridge: Cambridge University Press.
- Liebkind, K., Larja, L., & Brylka, A. (2016).** Ethnic and gender discrimination in recruitment: experimental evidence from Finland. *Journal of Social and Political Psychology*, 4(1), 403–426.
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E., & Reuter, A. M. (2004).** *Venäläinen, virolainen, suomalainen: Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Likki, T. (2008).** Paikka ja identiteetti: paikan merkityksiä Suomessa asuville somalialaisille maahanmuuttajille. Pro gradu: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalipsykologian laitos.
- Martinovic, B., van Tubergen, F., & Maas, I. (2009).** Dynamics of interethnic contact: a panel study of immigrants in the Netherlands. *European Sociological Review*, 25(3), 303–318.
- Mishler, W. & Rose, R. (2001).** What are the origins of political trust? Testing institutional and cultural theories in post-communistic societies. *Comparative Political Studies*, 34(1), 30–62.

- Mähönen, T. A. & Yijälä, A. (2016).** Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutuminen Suomeen. Tutkimuskatsauksia 2016:7. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/16_06_06_Tutkimuskatsauksia_7_Yijala.pdf
- Newton, K. & Zmerli, S. (2011).** Three forms of trust and their association. *European Political Science Review*, 3(2), 169–200.
- Nguyen, A. M. & Benet-Martínez, V. (2013).** Biculturalism and adjustment: A meta-analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 44(1), 122–159.
- Nieminen, T., Sutela, H., & Hannula, U. (toim.) (2015).** *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus 2014*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Norris, P. (2017).** The conceptual framework of political support. Teoksessa S. Zmerli & T. W. G. van der Meer (toim.), *Handbook on political trust* (s. 19–32). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Pallant, J. (2020).** *SPSS survival manual*. London: Open University Press.
- Phinney, J. S. (1990).** Ethnic identity in adolescents and adults: A review of research. *Psychological Bulletin*, 108(3), 499–514.
- Phinney, J. S. (1992).** Multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with adolescents and young adults from diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7(2), 156–176.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001).** Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493–510.
- Pitkänen, V., Saukkonen, P., & Westinen, J. (2019a).** Samaa vai eri maata? Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista Suomessa. Raportti 6. Helsinki: E2 Tutkimus. <https://www.e2.fi/hankkeet-ja-julkaisut/julkaisut/samaa-vai-eri-maata-tutkimus-viiden-kieliryhman-arvoista-ja-asenteista-suomessa.html> [viitattu 2.12.2022]
- Pitkänen, V., Saukkonen, P., & Westinen, J. (2019b).** Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen. Raportti 5. Helsinki: E2 Tutkimus. <https://www.e2.fi/hankkeet-ja-julkaisut/julkaisut/ollako-vai-eiko-olla-tutkimus-viiden-kieliryhman-kiinnittymisesta-suomeen.html> [viitattu 2.12.2022]
- Pitkänen, V., Saukkonen, P., & Westinen, J. (2020).** How different are we? Survey results on identities, values and attitudes among the Finnish majority population and the largest ethno-linguistic minorities. E2 Research. <https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/identiteetti-tutkimus/how-different-are-we.pdf>
- Pitkänen, V. & Westinen, J. (2018a).** Sittenkin samanlaisia. Tutkimus suomalaisten identiteeteistä. Raportti 1. Helsinki: SKR. <https://www.e2.fi/hankkeet-ja-julkaisut/julkaisut/sittenkin-samanlaisia-tutkimus-suomalaisten-identiteeteista.html> [viitattu 21.10.2022]
- Pitkänen, V. & Westinen, J. (2018b).** Identiteettejä kahdella kielellä. Tutkimus ruotsin- ja suomenkielisistä. Helsinki: SKR. Raportti 3. <https://skr.fi/serve/identiteetteja-kahdella-kielella-identiteettitutkimus-3> [viitattu 21.10.2022]
- Pitkänen, V. & Westinen, J. (2018c).** Samat huolet, eri näkökulmat. Tutkimus suomalaisten asenteista ja identiteeteistä. Raportti 2. Helsinki: E2 Tutkimus. https://www.e2.fi/media/julkaisut-ja-alustukset/identiteetti-tutkimus/samat-huolet_eri_nakokulmat.pdf [viitattu 21.8.2022]. [viitattu 2.12.2022]
- Postmes, T., Haslam, S. A., & Jans, L. (2013).** A single-item measure of social identification: Reliability, validity, and utility. *British Journal of Social Psychology*, 52(4), 597–617.
- Päivinen, J. (toim.) (2017).** Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:27.

- Recker, C., Milfont T., & Ward, C. (2017).** A dual-process motivational model of acculturation behaviors and adaptation outcomes. *Universitas Psychologica* 16(5), 1–15.
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M.H. (1936).** Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38(1), 149–152.
- Riketta, M. (2005).** Organizational identification: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 66(2), 358–384.
- Robinson, A. L. (2016).** Nationalism and Ethnic-Based Trust: Evidence from an African border region. *Comparative Political Studies*, 49(14), 1819–1854.
- Roccas, S. & Brewer, M. B. (2002).** Social Identity Complexity. *Personality and Social Psychology Review*, 6(2), 88–106.
- Rothstein, B., & Stolle, D. (2008).** The state and social capital an institutional theory of generalized trust. *Comparative Politics*, 40(4), 441–459.
- Rotter, J. B. (1971).** Generalized expectancies for interpersonal trust. *American Psychologist*, 26(5), 443–452.
- Sam, D. L. & Berry, J. W. (toim.) (2006).** *Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saleem, M., Wojcieszak, M. E., Hawkins, I., Li, M., & Ramasubramanian, S. (2019).** Social identity threats: how media and discrimination affect muslim Americans' identification as Americans and trust in the U.S. government. *Journal of Communication*, 69(2), 214–236.
- Sarvimäki, M. (2011).** Assimilation to a welfare state: Labor market performance and use of social benefits by immigrants to Finland. *Scandinavian Journal of Economics* 113(3), 665–688.
- Sarvimäki, M. (2017).** Labor Market Integration of Refugees in Finland. VATT Research Reports 185.
- Saukkonen, P. (1999).** Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipoliittikka: Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Saukkonen, P. (2020).** *Suomi omaksi kodiksi. Kotoutumispoliittikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saukkonen, P. (2022).** Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: asuminen, työllisyys ja tulot vuonna 2020. Tutkimuksia 2022:3. Helsingin kaupunki. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_12_15_Tutkimuksia_3_Saukkonen.pdf
- Saukkonen, P. & Peltonen, J. (2018).** Eroja ja yhtäläisyyksiä. Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimuksen tietojen valossa. Tutkimuskatsauksia 2018:2. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.
- Schmitt, M. T. & Branscombe, N. R. (2002).** The meaning and consequences of perceived discrimination in disadvantaged and privileged social groups. Teoksessa W. Stroebe & M. Hewstone (toim.), *European Review of Social Psychology*, Volume 12 (s. 167–199). Chichester: John Wiley & Sons.
- Schwartz, S. J., Montgomery, M. J., & Briones, E. (2006).** The role of identity in acculturation among immigrant people: Theoretical propositions, empirical questions, and applied recommendations. *Human Development*, 49(1), 1–30.
- Seppänen, A., Rask, S., & Kuusio, H. (2020).** Kuulumisen kokemus. Teoksessa H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019* (s. 74–81). Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Serafini, T.E. & Adams, G.R. (2002). Functions of identity. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(4), 361–389.

Shelton, J. N., Richeson, J. A., & Vorauer, J. D. (2006). Threatened identities and interethnic interactions, *European Review of Social Psychology*, 17(1), 321–358.

Sipinen, J. (2021). Poliittinen osallistuminen osana kotoutumista. Maahan muuttaneiden äänestysaktiivisuus vuoden 2017 kuntavaaleissa. *Politiikka*, 63(2), 107–134.

Sjöblom-Immala, H. (2016). Katsaus somalialaisten, irakilaisten ja afganistanilaisten maan sisäiseen muuttoliikkeeseen Suomessa 2000-luvulla. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM raportteja 27/2016.

Sutela, H. (2015). Ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammattirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa T. Nieminen & H. Sutela & U. Hannula (toim.), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointitutkimus 2014* (s. 83–110). Helsinki: Tilastokeskus.

Sztompka, P. (1999). *Trust: a sociological theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tajfel, H. (1978). Social categorization, social identity and social comparison. In H. Tajfel (toim.), *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations* (s. 61–76). London: Academic Press.

Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P., & Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 1(2), 149–178.

Tajfel, H. & Turner, J.C. (1979). An integrative theory of intergroup relations. Teoksessa W.G. Austin & S. Worchel (toim.), *The social psychology of intergroup relations* (s. 33–47). Monterey, CA: Brooks-Cole.

Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. Teoksessa W. G. Austin & S. Worchel (toim.), *Psychology of intergroup relations* (s. 2–24). Chicago: Nelson-Hall Publishers.

Tanis, M. & Postmes, T. (2005). Social identity approach to trust: Interpersonal perception, group membership, and trusting behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 35(3), 413–424.

Tartakovsky, E. & Schwartz, S. H. (2001). Motivation for migration, values, wellbeing, and identification among young Russian Jews. *International Journal of Psychology*, 36(2), 88–99.

Thomas, W. E., Brown, R., Easterbrook, M. J., Vignoles, V. L., Manzi, C., D’Angelo, C., & Holt, J. J. (2019). Team level identification predicts perceived and actual team performance: Longitudinal multilevel analyses with sports teams. *British Journal of Social Psychology*, 58(2), 473–492.

Tilastokeskus (2022a). Maahanmuuttajat väestössä. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_1 [viitattu 10.9.2022]

Tilastokeskus (2022b). Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Missä maissa syntyneitä Suomessa asuu. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html> [viitattu 28.9.2022]

Toivanen, M. (2014). Negotiating home and belonging: Young Kurds in Finland. Doctoral Dissertation. Turku: University of Turku.

Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D., & Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Blackwell.

Turner, T. & Cross, C. (2015). Do Attitudes to Immigrants Change in Hard Times? Ireland in a European Context. *European Societies* 17(3), 1–24.

- Tyler, T. R. & Blader, S. L. (2003).** The group engagement model: Procedural justice, social identity, and cooperative behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 7(4), 349–361.
- Tyler, T. R., DeGoey, P., & Smith, H. (1996).** Understanding why the justice of group procedures matters: A test of the psychological dynamics of the group-value model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5), 913–930.
- Uslaner, E. M. (2002).** *The moral foundations of trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valaste, M. & Wass, H. (2019).** Poliittinen osallistuminen osana kokonaisvaltaista kotoutumista. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara, A. (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019* (s. 193–205). Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta, TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Vallier, K. (2020).** Social and political trust: Concepts, causes, and consequences. Teoksessa K. Vallier (toim.), *Trust in a polarized age* (s. 49–87). Oxford, UK: Oxford University.
- Valtiovarainministeriö (2019).** Hallinnon rooli luottamuksen vahvistamisessa. Poliittikkakatsaus 4/2019. Valtiovarainministeriö. https://vm.fi/documents/10623/12914468/Politiikkakatsaus_4_2019_Luottamus.pdf/4640cc17-7077-d5d7-b55e-8b1cb060c588/Politiikkakatsaus_4_2019_Luottamus.pdf [viitattu 29.10.2022]
- Van Dick, R., Wagner, U., Stellmacher, J., & Christ, O. (2004).** The utility of a broader conceptualization of organizational identification: Which aspects really matter? *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77(2), 171–191.
- Verkuyten, M. (2016).** The integration paradox: Empiric evidence from the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, 60(5-6), 583–596.
- Ward, C. (2001).** The ABC's of acculturation. Teoksessa D. Matsumoto (toim.), *The handbook of culture and psychology* (s. 411–416). New York, NY: Oxford University Press.
- Vignoles, V. L. (2018).** Identity: Personal AND Social. Teoksessa K. Deaux & M. Snyder (toim.), *The Oxford Handbook of Personality and Social Psychology* (s. 289–316), 2. painos. New York: Oxford University.
- Ward, C. & Szabó, Á. (2019).** Affect, behavior, cognition, and development: Adding to the alphabet of acculturation. Teoksessa Matsumoto, D. & H. S. Hwang (toim.), *Handbook of Culture and Psychology* (s. 640–692), 2. painos. New York: Oxford University Press.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001).** *The psychology of culture shock* (2. painos). London: Routledge.
- Ward, C. & Rana-Deuba, A. (1999).** Acculturation and adaptation revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(4), 422–442.
- Wegge, J., Van Dick, R., Fisher, G. K., Wecking, C., & Moltzen, K. (2006).** Work motivation, organizational identification, and well-being in call centre work. *Work & Stress*, 20(1), 60–83.
- Yijälä, A. (2012).** Pre-acculturation among voluntary migrants. Doctoral Dissertation. Publications of the Department of Social Research 2012:10. Department of Social Research, University of Helsinki.
- Yijälä, A. (2016).** Toimeentulotuki - urapolun umpikuja vai ponnahduslauta taloudelliseen hyvinvointiin? Pitkittäistarkastelu helsinkiläisten maahanmuuttajien tukitarpeeseen ja siitä irtautumiseen vuosina 2006–2011. Tutkimuksia 2016:2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus. https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/16_03_17_Tutkimuksia_2_Yijala.pdf

- Yijälä, A. (2021).** Stereotyyppinen kohtelu ja työmarkkinoiden syrjivät käytännöt hidastavat uuteen maahan sopeutumista. *Kvartti* 2/2021. Helsingin kaupunki.
- Yijälä, A., Jasinskaja-Lahti, I., Likki, T., & Stein, D. (2012).** Pre-migration adaptation of highly skilled self-initiated foreign employees: The case of an EU agency. *International Journal of Human Resource Management*, 23(4), 759–778.
- Yijälä, A. & Luoma, T. (2018).** ”En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse” – Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työnteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen. *Tutkimuksia 2018:2*. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia.
- Yijälä, A. & Luoma, T. (2019).** The Importance of Employment in the Acculturation Process of Well-Educated Iraqis in Finland: A Qualitative Follow-up Study. *Refugee Survey Quarterly*, 38(3), 314–340.
- Yijälä, A. & Nyman, M. (2017).** Living in Limbo – Qualitative case study of skilled Iraqi asylum seekers in Finland. Research Series 2017:1. Helsinki: City of Helsinki Urban Facts. https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_27_Tutkimuksia_1_Yijala_Nyman.pdf
- Yuval-Davis, N. (2006).** Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice*, 40(3), 197–214.
- Zmerli, S. & Newton, K. (2008).** Social trust and attitudes toward democracy. *Public Opinion Quarterly* 72(4), 706–724.

Liitteet

Liite 1. Luottamusmuuttujien, kansallisen samastumisen ja taustamuuttujien väliset korrelaatiot Suomen ulkopuolella syntyneillä

	Luottamus poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin	Luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin	Luottamus kantasuomalaisiin	Yleistetty sosiaalinen luottamus	Kansallinen samastuminen	Ikä	Sukupuoli	Maassaoloaika
Luottamus poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin	1,000							
Luottamus julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin	,734***	1,000						
Luottamus kantasuomalaisiin	,457***	,523***	1,000					
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,317***	,296***	,302***	1,000				
Kansallinen samastuminen	,407***	,364***	,272***	,159***	1,000			
Ikä	-,045	-,031	,035	,041	,089**	1,000		
Sukupuoli	,000	-,052	-,014	-,033	-,098***	,012	1,000	
Maassaoloaika	-,054	-,081**	-0,02	,166***	,163***	,459***	,019	1,000

Spearmanin korrelaatio, ρ (* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$).

Liite 2. Luottamusta poliittisiin instituutioihin ja toimijoihin selittävät hierarkkiset regressioanalyysit (mallien 2. vaiheet) maahanmuuttajaryhmittäin

	Standardoimattomat regressiokertoimet (<i>B</i>)	Standardoimattomien regressiokertoimien keskivirheet (<i>SE B</i>)	Standardoidut regressiokertoimet (β)
Virossa syntyneet			
Vakio	2,970	,500	
Maassaoloaika	-,009	,017	-,030***
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,250	,051	,270***
Kansallinen samastuminen	,762	,174	,249***
R ² (Korjattu R ²)	,134 (.125)		
F-testi (<i>p</i>)	15,062***		
Estimaatin keskivirhe	1,592		
<i>N</i> = 295			
Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet			
Vakio	3,620	,535	
Maassaoloaika	-,061	,014	-,252***
Yleistetty sosiaalinen luottamus	0,239	,044	,309***
Kansallinen samastuminen	,930	,185	,291***
R ² (Korjattu R ²)	,243 (.233)		
F-testi (<i>p</i>)	25,268***		
Estimaatin keskivirhe	1,804		
<i>N</i> = 240			
Englanninkielisissä maissa syntyneet			
Vakio	3,257	,582	
Maassaoloaika	-,010	,010	-,056
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,303	,053	,317***
Kansallinen samastuminen	,604	,162	,213***
R ² (Korjattu R ²)	,156 (.147)		
F-testi (<i>p</i>)	17,305***		
Estimaatin keskivirhe	1,485		
<i>N</i> = 284			
Irakissa syntyneet			
Vakio	5,824	,773	
Maassaoloaika	-,024	,031	-,062
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,170	,050	,267**
Kansallinen samastuminen	,529	,239	,177*
R ² (Korjattu R ²)	,114 (.096)		
F-testi (<i>p</i>)	6,177**		
Estimaatin keskivirhe	1,607		
<i>N</i> = 146			
Somaliassa syntyneet somalialaistaustaiset			
Vakio	3,860	,604	
Maassaoloaika	-,051	,011	-,273***
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,191	,051	,216***
Kansallinen samastuminen	1,230	,150	,464***
R ² (Korjattu R ²)	,274 (.265)		
F-testi (<i>p</i>)	28,938***		
Estimaatin keskivirhe	1,389		
<i>N</i> = 234			
Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset			
Vakio	-,554	,991	
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,503	,121	,443***
Kansallinen samastuminen	1,173	,317	,393**
R ² (Korjattu R ²)	,509 (.491)		
F-testi (<i>p</i>)	28,463***		
Estimaatin keskivirhe	1,625		
<i>N</i> = 58			

p* < 0,05, *p* < 0,01, ****p* < 0,001.

Liite 3. Luottamusta julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin selittävät hierarkkiset regressioanalyysit (mallien 2. vaiheet) maahanmuuttajaryhmittäin

	Standardoimattomat regressiokertoimet (B)	Standardoimattomien regressiokertoimien keskivirheet (SE B)	Standardoidut regressiokertoimet (β)
Virossa syntyneet			
Vakio	4,753	,434	
Maassaoloaika	-,007	,014	-,025
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,303	,044	,363***
Kansallinen samastuminen	,488	,152	,177**
R ² (Korjattu R ²)	,164 (.155)		
F-testi (p)	19,744***		
Estimaatin keskivirhe	1,412		
N = 307			
Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet			
Vakio	5,248	,402	
Maassaoloaika	-,021	,010	-,112*
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,192	,033	,321***
Kansallinen samastuminen	,636	,139	,258***
R ² (Korjattu R ²)	,195 (.186)		
F-testi (p)	21,357***		
Estimaatin keskivirhe	1,435		
N = 269			
Englanninkielisissä maissa syntyneet			
Vakio	4,832	,375	
Maassaoloaika	-,016	,006	-,128*
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,281	,034	,417***
Kansallinen samastuminen	,611	,104	,305***
R ² (Korjattu R ²)	,283 (.276)		
F-testi (p)	37,781***		
Estimaatin keskivirhe	0,968		
N = 291			
Irakissa syntyneet			
Vakio	8,003	,438	
Maassaoloaika	-,003	,018	-0,13
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,126	,029	,301***
Kansallinen samastuminen	,242	,135	,123
R ² (Korjattu R ²)	,113 (.099)		
F-testi (p)	8,191***		
Estimaatin keskivirhe	1,051		
N = 196			
Somaliassa syntyneet somalialaistautaiset			
Vakio	6,061	,575	
Maassaoloaika	-,042	,010	-,252***
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,103	,049	,130*
Kansallinen samastuminen	,877	,143	,369***
R ² (Korjattu R ²)	,176 (.165)		
F-testi (p)	16,455***		
Estimaatin keskivirhe	1,327		
N = 235			
Suomessa syntyneet somalialaistautaiset			
Vakio	2,724**	,882	
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,393**	,107	,430**
Kansallinen samastuminen	,740**	,283	,307*
R ² (Korjattu R ²)	,400 (.378)		
F-testi (p)	18,326***		
Estimaatin keskivirhe	1,441		
N = 58			

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.

Liite 4. Luottamusta kantaväestöä kohtaan selittävät hierarkkiset regressioanalyysit (mallien 2. vaiheet) maahanmuuttajaryhmittäin

	Standardoimattomat regressiokertoimet (B)	Standardoimattomien regressiokertoimien keskivirheet (SE B)	Standardoidut regressiokertoimet (β)
Virossa syntyneet			
Vakio	4,163	,553	
Maassaoloaika	-,018	,018	-,055
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,262	,056	,256***
Kansallinen samastuminen	,768	,193	,227***
R ² (Korjattu R ²)	,114 (,105)		
F-testi (p)	12,736***		
Estimaatin keskivirhe	1,78		
N = 301			
Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet			
Vakio	5,550	,485	
Maassaoloaika	-,023	,013	-,107 (p=0,065)
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,254	,040	,365***
Kansallinen samastuminen	,476	,168	,166**
R ² (Korjattu R ²)	,182 (,173)		
F-testi (p)	18,668***		
Estimaatin keskivirhe	1,685		
N = 255			
Englanninkielisissä maissa syntyneet			
Vakio	5,356	,492	
Maassaoloaika	-,003	,008	-,018
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,267	,045	,334***
Kansallinen samastuminen	,436	,137	,184**
R ² (Korjattu R ²)	,158 (,149)		
F-testi (p)	17,183***		
Estimaatin keskivirhe	1,244		
N = 279			
Irakissa syntyneet			
Vakio	5,386	,735	
Maassaoloaika	-,051	,030	-,119
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,210	,048	,299***
Kansallinen samastuminen	,731	,227	,221**
R ² (Korjattu R ²)	,162 (,148)		
F-testi (p)	11,777***		
Estimaatin keskivirhe	1,720		
N = 185			
Somaliassa syntyneet somalialaistaustaiset			
Vakio	5,764	,928	
Maassaoloaika	-,046	,017	-,183**
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,121	,079	,101
Kansallinen samastuminen	,660	,231	,185**
R ² (Korjattu R ²)	,060 (,047)		
F-testi (p)	4,844**		
Estimaatin keskivirhe	2,131		
N = 233			
Suomessa syntyneet somalialaistaustaiset			
Vakio	-,693	1,430	
Yleistetty sosiaalinen luottamus	,408	,174	,292*
Kansallinen samastuminen	1,37	,458	,373**
R ² (Korjattu R ²)	,324 (,299)		
F-testi (p)	13,164***		
Estimaatin keskivirhe	2,345		
N = 58			

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.

Liite 5. Maassaoloajan ja yleistetyin sosiaalisen luottamuksen (1. vaihe) sekä kansallisen samastumisen (2. vaihe) luottamusmalleihin lisäämisen aiheuttamat selitysasteiden muutokset maahanmuuttajaryhmittäin

	Vaihe	Luottamus poliittisiin instituutioihin	Luottamus julkisiin instituutioihin	Luottamus kantaväestöön
		ΔR^2	ΔR^2	ΔR^2
Virossa syntyneet	1.	,078***	,135***	,067***
	2.	,057***	,029**	,047***
Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet	1.	,162***	,131***	,156***
	2.	,081***	,064***	,026**
Englanninkielisissä maissa syntyneet	1.	,115***	,198***	,127***
	2.	,042***	,085***	,031**
Irakissa syntyneet	1.	,084**	,098***	,114***
	2.	,03*	,015 (ns.)	,047**
Somaliassa syntyneet somalialaistautaiset	1.	,063**	,043**	,026*
	2.	,211***	,134***	,034**
Suomessa syntyneet somalialaistautaiset¹	1.	,386***	,325***	,214***
	2.	,122**	,075*	,110**

ΔR^2 = selitysasteen muutos (F-testisuure, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$). Mallien selitysasteet kaikkien selittävien muuttujien ollessa samanaikaisesti mukana tarkastelussa ilmoitetaan regressiotaulukoiden yhteydessä (Liitteet 2–4).

¹ Muista taustamaaryhmistä poiketen Suomessa syntyneiden somalialaistautaisien kohdalla ei kontrolloitu maassaoloaika.

Tekijä(t) Yijälä, Anu		
Nimike Kansallinen samastuminen ja luottamus maahanmuuttokontekstissa Tutkimus suomalaisuuteen samastumisesta ja sen merkityksestä luottamuksen muodostumisessa pääkaupunkiseudulla		
Julkaisija (toimiala tai laitos) Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitietopalvelut	Julkaisu-aika 2023	Sivumäärä, liitteet 91, 5 liitettä
Sarjan nimike Tutkimuksia - Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitietopalvelut		Osanumero 2023:4
ISSN (verkossa) 2954-1786	ISBN (verkossa) 978-952-386-331-6	Kieli fin, swe, eng
Tiivistelmä <p>Tutkimus tarkastelee pääkaupunkiseudulla asuvien maahanmuuttajien kansallista samastumista, eli tunnetta kuulumisesta osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja kansaa. Tutkimuksessa kartoitetaan kansallista samastumista selittäviä tekijöitä sekä kansallisen samastumisen positiivisia seurauksia pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaista väestön keskuudessa. Tutkimusaineistona hyödynnettiin <i>Pääkaupunkiseudun viiden suurimman vieraskielisen ryhmän arvot, asenteet ja identiteetit 2018–2019</i> -aineistoa. Aineisto perustuu kyseisinä vuosina käyntihaastatteluin toteutettuun strukturoituun kyselyyn. Hankkeen toteuttivat Suomen Kulttuurirahasto, E2 Tutkimus, oikeusministeriö sekä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellut ryhmät muodostettiin rekisteröidyn äidinkielen sijaan vastaajien syntymä- tai taustamaan perusteella. Syntymämaita olivat Viro, Venäjä, Irak ja Somalia. Somalialaistaustaisten osallistujien ryhmään kuului myös pieni määrä Suomessa syntyneitä henkilöitä. Viidennen ryhmän muodostivat englanninkielisissä maissa syntyneet osallistujat. Vaikka tutkimuksen Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa ja Uudessa-Seelannissa syntyneet henkilöt eivät muodosta yhtenäistä etnistä tai kulttuurista ryhmää, analyysivaiheessa ilmenneiden tulosten samankaltaisuuden vuoksi heitä tarkastellaan tässä tutkimuksessa kuitenkin yhtenä ryhmänä. Aineisto rajattiin myös 18–74-vuotiaisiin vastaajiin. Kokonaisuudessaan tutkimuksen aineisto käsittää 1 397 osallistujaa.</p> <p>Tutkimuskysymyksiä muodostettaessa ja tulosten tulkinnassa nojattiin aiempaan maahanmuuttajien akkulturaatio- ja identiteettitutkimukseen. Tutkimuksen selkärangana toimivat sosiaalisen identiteetin lähestymistavan vanha teoriapohja ja empiirisesti todistetut oletukset. Tältä pohjalta luotiin regressiomalli ulkomaalaistaustaisten kansallista samastumista selittävästä tekijöistä. Mallin avulla testattiin erilaisten demografisten ja sosioekonomisten, taustamaahan ja maahanmuuttoprosessiin kestoon liittyvien, yksilön akkulturaatiokäyttäytymistä ja rinnakkaisia sosiaalisia identiteettejä ilmentävien sekä yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta kuvaavien muuttujien yhteyttä kansalliseen samastumiseen.</p> <p>Tulokset osoittivat, että miehillä parempi suomen kielen taito ja naisilla puolestaan suomalaisten kanssa solmittujen ystävyys-suhteiden suurempi määrä sekä niiden koettu tärkeys olivat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä voimakkaampaan suomalaiseksi samastumiseen. Myös korkeampi todennäköisyys jäädä maahan pysyvästi, sekä se, mitä tärkeämmäksi osaksi identiteettiään osallistujat kokivat yhtäältä oman paikallisen asuinympäristönsä ja toisaalta eurooppalaisuutensa, olivat yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen. Yhteiskunnan koettua vastaanottavuutta kuvaavista muuttujista oma yhdenvertaisuuden kokemus oli positiivisessa yhteydessä voimakkaampaan kansalliseen samastumiseen, kun taas oman vähemmistöryhmän kokema epäoikeudenmukainen kohtelu oli yhteydessä heikompaan kansalliseen samastumiseen. Virossa ja Venäjällä (tai entisen Neuvostoliiton alueella) syntyneiden kansallinen samastuminen oli vertailuryhmäksi valikoituneiden, englanninkielisissä maissa syntyneiden osallistujien kansallista samastumista tilastollisesti merkitsevästi heikompa, irakilais- ja somalialaistaustaisten kansallinen samastuminen puolestaan vertailuryhmää voimakkaampaa. Lisäksi kansallinen samastuminen oli voimakkaampaa miesten kuin naisten keskuudessa, voimistuen iän myötä. Malliin valitut muuttujat selittivät yhdessä lähes puolet kansallisen samastumisen vaihtelusta, mitä voidaan etenkin sosiaaliteieteissä pitää varsin kelvollisena selityksasteena.</p> <p>Tutkimus tuotti uutta tietoa myös kansallisen samastumisen ja luottamuksen eri ulottuvuuksien välisistä yhteyksistä. Luottamuksen eri muotoja selittävässä regressiomalleissa osallistujien voimakkaampi kansallinen samastuminen oli tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa yhteydessä osallistujien vankempaan luottamukseen suhteessa kaikkiin tutkittuihin luottamuksen muotoihin, kun yleistetty sosiaalinen luottamus ja maassaoloaika oli kontrolloitu. Voimakkaampi kansallinen samastuminen siis selitti vahvempaa luottamusta niin kantaväestön edustajiin kuin suomalaisen yhteiskunnan poliittisiin ja julkisiin instituutioihin ja järjestelmiin. Nämä yhteydet säilyivät, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, tilastollisesti merkitsevästi myös maahanmuuttajaryhmittäin tarkasteltuna. Saadut tulokset korostavat yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuudentunteen ja suomalaiseksi samastumisen keskeistä merkitystä kokonaisvaltaisen luottamuksen tunteen muodostumiselle uudessa kotimaassa.</p>		
Asiasanat maahanmuuttajat, ulkomaalaistaustaiset, kotoutuminen, suomalaisuus, samastuminen, luottamus, yhdenvertaisuus		
Hinta	Jakelu puh. 09 310 43297	